

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

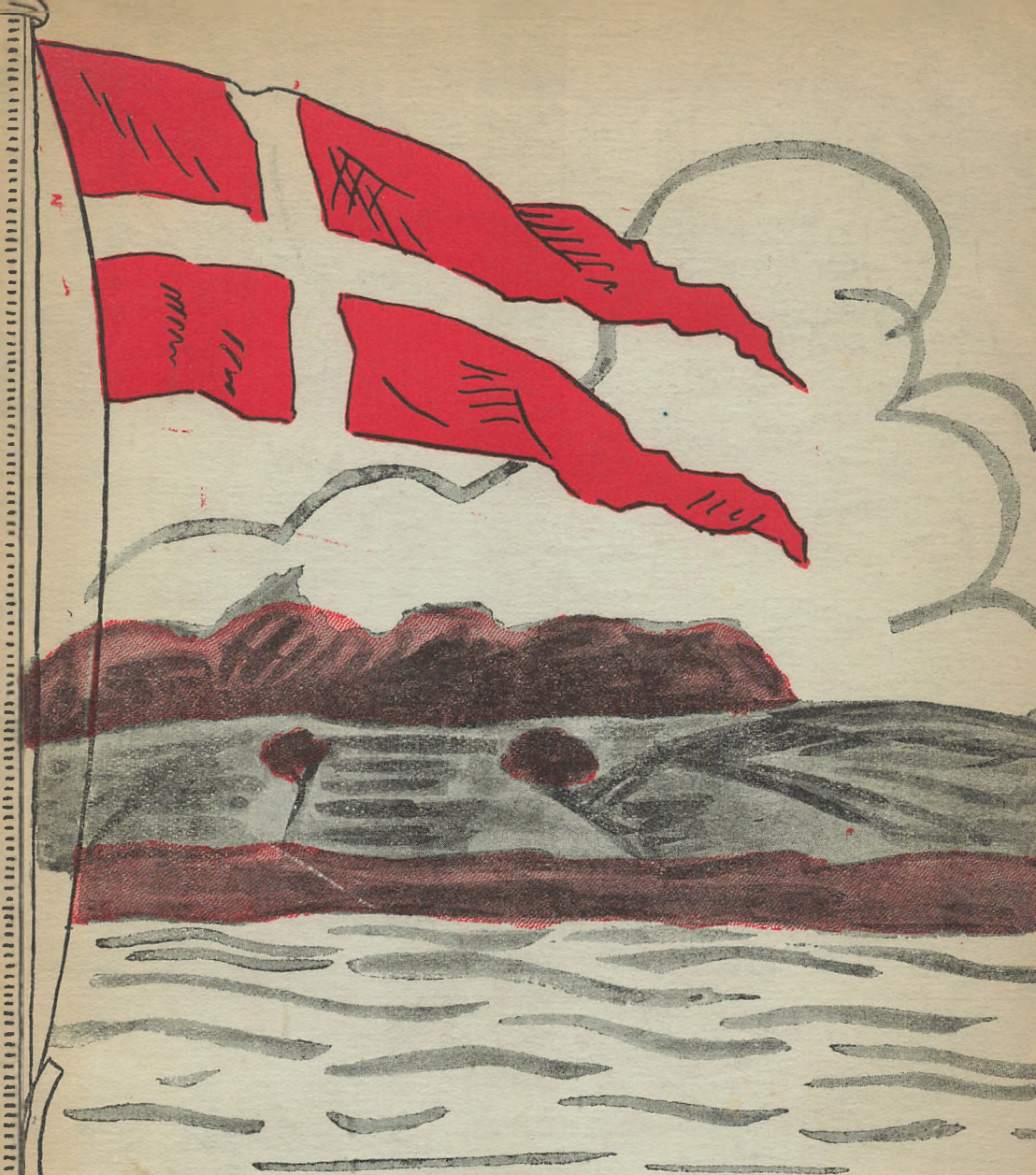
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

HJEMSTAVNS=
BOGEN

Hjemstavnsbogen

for

1930.

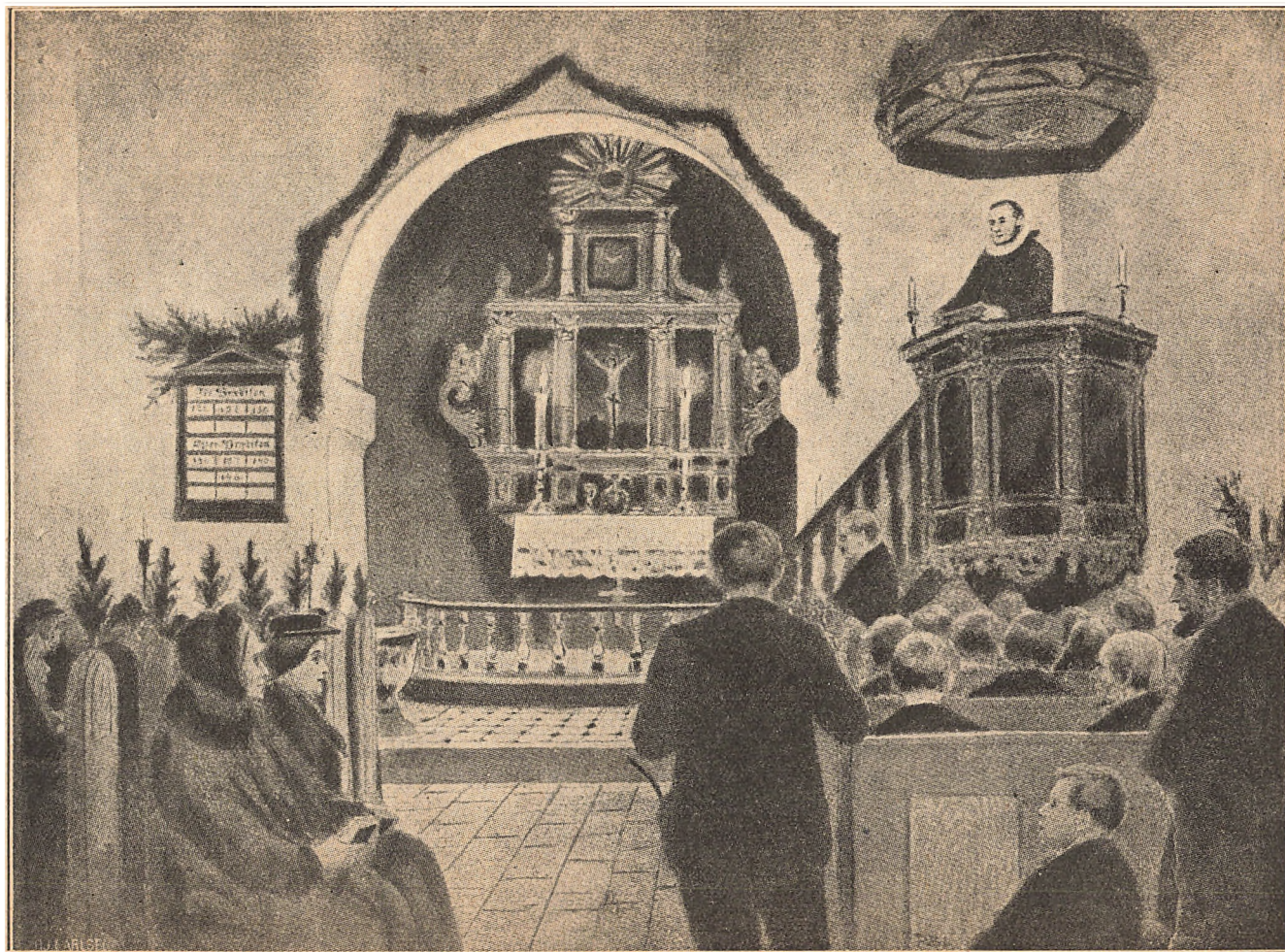
Redigeret af Lærer J. Nielsen.
Aarhus.

AARHUS
Trykt i Kongsvang Bogtrykkeri
1929.

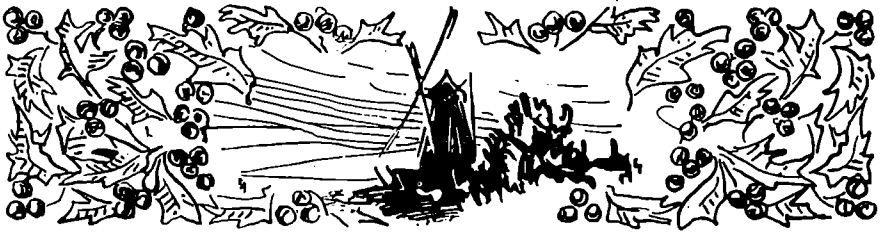
Juleaften.

Juledag.

Øverste Række:	Judas den ældre.	Jacob den yngre.	Bartholomæus.	Matthæus.
Midterste »:	Simon.	Judas Thaddæus.	Thomas.	Filip.
Nederste »:	Paulus.	Johannes.	Andreas.	Petrus.

Julemorgen.

Det var ganske mørkt. Uden for Byen laa et let Lag Sne, der lyste en Smule. Inde i Byens Gader var Sneen smeltet, og det Lys, der var, kom fra sparsomme Lygter hist og her. Det var ogsaa ganske stille, en enkelt Fodgængers hurtige Skridt kunde omtrent høres fra den ene Ende af Gaden til den anden. Butikerne var mørke, og Ruderne i Husenes Etager var næsten lige saa mørke, kun hist og her kunde man se Lys. Oppe i det gamle Kirketaarn var der et underligt dæmrende Lysskær, og dette underlige Skær kom fra 3 Engle, som sad deroppe og ventede paa, at den store Kirkeklokke skulde begynde at ringe, thi det var Julemorgen, og naar det første Slag lød, skulde de flyve ud og bringe Jul til Mennesker. De vidste ikke selv til hvem, Vorherre vilde sende dem, men de vidste, hvad de skulde sige: Det gamle Budskab om Guds Kærlighed, der lyder fra Jul til Jul lige op til den første Julenat i Bethlehem: „Eder er en Frelser født, som er den Herre Kristus i Davids Stad“.

Men endnu hang den store Kirkeklokke ganske stille og ubevægelig. Der hørtes lette Trin op ad Taarnets Vindeltrappe, de kommer nærmere og nærmere, det var Ringeren, der kom. Nu rejste de tre Engle sig op og gik hen til Lydhullerne; snart begyndte Klokken at bevæge sig frem og tilbage, stærkere og stærkere, nu lød det første mægtige Slag. Englene smilede til hinanden og fløj med Tonerne hver sin Vej ud over Byen. Og lad os nu følge dem og se, hvad de havde at udrette en Julemorgen.

Ned gennem Kongens Have i den store Elmetræs-Alle kom der en Mand med hastige Skridt, han havde en lille Kuffert i Haanden og

ligesom smilede genkendende til de gamle Træer. Da han kom ud i Jernbanegade, standsede han lidt, saa sig om som en fremmed; han kendte det ikke igen, og han var dog barnefødt i Byen, men det var rigtignok mange Aar siden, han havde været der, og han kunde se, at det var helt forandret. Men Kirkeklokkens Klang syntes han, at han kendte, den havde han hørt saa mange Gange i sin Barndom og Ungdom, før han rejste til Amerika, det var den samme gamle Tone. Saa gik han efter Lyden, og saa mødte han Englen, men han saa den ikke. Men Englen mærkede, at Vorherre hviskede: „Følg ham!“ — og Englen fulgte ham. Manden syntes, at der blev saa underligt, som om han blev sat mange Aar tilbage i Tiden, som om alle Minder fra Drengenaarene og Ungdomstiden vaagnede, og forunderlige Følelser, forunderlige Billeder fra det gamle Hjem — fra den gamle Tid viste sig for ham. — Der laa jo den gamle Skole, hvor han havde gaaet i — der laa det endnu meget ældre Kloster, hvor han havde besøgt Bedstemoder om Søndagen — og da han kom ud paa det gamle Torv, saa saa han den gamle Kirke, hvor han havde mange Minder fra. Vinduerne var oplyste, Klokken kimedede deroppe, der gik mange Mennesker ind i Kirken. Skulde han ikke ogsaa gaa derind. Han syntes, der var nogen, som hviskede ham i Øret: „Gaa ind!“ Men han sagde: „Du har jo ikke været i Kirke i mange Aar, hvad skulde du dog der?“ Men Stemmen sagde højere: „Du skulde dog gaa derind — det er jo Jul.“ Og det gik jo en Gang op for ham — ja, det er Jul — og han ligesom hørte de gamle Julesalmer i det fjerne. Han kunde godt huske dem nu, skønt han ikke havde hørt dem i mange Aar, og saa gik han ind i Kirken. Ligesom han kom ind, begyndte Salmesangen. De mange Stemmer tog fat: „Velkommen igen“, og det skulde han netop høre i den gamle Kirke. Var han virkelig „velkommen her“, hørte han virkelig hjemme her? Men Stemmen hviskede til ham: „Ja, det er her, du hører hjemme, og her er godt at være“ — og saa satte han sig ned. En gav ham en Salmebog — og han sang virkelig saa smaat med paa de gamle Julesalmer og de gamle Ord. — Han følte sig mere og mere hjemme, skønt han ikke kendte et Menneske. Saa kom Præsten op paa Prædikestolen — og sandelig, det var den Præst, som havde konfirmeret ham, og det, han læste op af Bogen, var jo de gamle Ord: „Og det begav sig i de Dage, at en Befaling udgik“, lige til: „Se, jeg forkynder Eder en stor Glæde: Eder er i Dag en Frelser født, som er den Herre Kristus i Davids Stad, og dette skal være Eder et Tegn . . .“ — Saa hørte han ikke mere, han faldt ganske hen i Tanker. Han ligesom hørte, en spurgte: „Hvor har du været henne saa længe? Langt, langt borte fra dit Hjem og maaske ogsaa langt, langt borte fra din Tro, langt, langt borte fra dine gode Forsætter, ja, langt, langt borte

fra Bethlehem. Inde i meget ondt og vildt, ude i meget mørkt og syndigt.“ Han blev saa underlig til Mode ved at se sig selv, som han havde været — og nu sad han her i den gamle Kirke, og det lød „Velkommen igen“ — „dette skal være dig et Tegn“. Kunde han virkelig høre med her, hvor Mennesker samles om det lille Barn i Bethlehems Krybbe, maatte han ikke hellere gaa igen, men da lød det atter ved Siden af ham eller inde i ham: „Eder, Eder, Dig er en Frelser født“. Ak, hvor det dog lød hjerteligt, det lød som en Hilsen fra et Hjem, hvor der var kønt, og det blev jo sagt til ham, og han syntes, han blev saa lille som et Barn, der er kommen hjem — — —

Folk rejste sig op og gik ud. — Uden for Kirkedøren ønskede de hverandre „Glædelig Jul“. Ja, glædelig Jul, tænkte han — og saa saa han, at det var blevet helt lyst udenfor. Han skyndte sig nu hjem til sine gamle Forældre, og han syntes, han kom hjem som i gamle Dage, naar han kom hjem fra Læremester og Værksted i Nabobyen, og nu skulde han holde Jul hjemme. Han skyndte sig af Sted, men Englen fulgte ham stadig og tilhviskede ham ved Døren: „Glædelig Jul“. Men Moder lukkede selv op — saa først forundret, derefter med et lykkeligt Blik paa ham, faldt ham om Halsen og hviskede med Graad i Stemmen: „Velkommen, Gud velsigne dig, min egen Dreng“. Saa var han hjemme.

*
*

Den anden Engel fik sin Besked ikke langt fra Kirken. Der laa en stor Bygning lidt tilbagetrukket fra Gadelinien. Englen mærkede, at der skulde den ind. Den svævede gennem Gange, op ad Trapperne, endelig standsede den foran en Dør, der stod paa Klem. Derinde brændte et svagt Lys ved Siden af en Sygeseng, hvor der laa en gammel Mand. Han sov ikke, hans Øjne var stækt opspilede, hans Ansigt udtæret og meget blegt og præget af megen Smerte. Ved Siden af Sengen sad en ganske ung Pige i Sygeplejerdragt. Af og til rejste hun sig op og tørrede den syges Pande og vædede hans Læber. Englen satte sig ned ved den anden Side. Der var ganske stille. Pludselig rejste den syge sig op og udbrød: „Det ringer!“ Man hørte tydelig Kirkeklokken fra den gamle Kirke, den ringede anden Gang, og nu spurgte den syge; „Hvorfor ringer det? Ringer de efter mig, skal jeg dø?“ Den unge Pige sagde intet, men Englen hviskede: „Det er en Hilsen fra Himlen“. „Ringer de efter mig, skal jeg dø?“ Den unge Pige skælvede og sagde intet, men Englen hviskede: „Frygt ikke, det er en Hilsen fra Himlen til dig“. Det var nu, som den unge Pige fik Mod, og hun sagde stille: „Det er Julemorgen.“ — „Er det Jul?“ sagde den syge, „skal jeg dø en Julemorgen?“ — Englen hviskede: „Maaske.“ Den syge sank atter ned og hviskede: „Jeg elsker Julen,

men det er saa svært at dø, der er saa meget, der tynger“. Klokkerne ringede fremdeles. Var det Englen, eller det var den unge Sygeplejerske, eller var det dem begge, der begyndte at nynne: „Julen har bragt velsignet Bud.“ Den gamle, syge Mand lyttede, efterhaanden som de sang Salmen, foldede han sine Hænder med Besvær, der kom saadan et smukt Udtryk over hans Ansigt, han ligesom smilede.

Paa Sygeplejerskens Skød laa der nogle Julekort. Om det var Englens Haand, der rørte ved dem, eller om det var, hvad man kalder ganske tilfældigt, øverst laa et, paa hvilket der var et Billede: Jesusbarnet, der sad paa Marias Skød, en Straalekrans var om hans Hoved, men naar man saa rigtig til, var det egentlig som et Kors dannet af Lysstraaler. „Giv mig et godt Ord at trøstes ved“, stønnede den gamle Mand. Sygeplejersken vidste ikke, hvordan det gik til, men under hendes raadvilde Tanker faldt hendes Blik paa dette Billede, og hun saa Barnet og Lyset. Da hviskede hun: „Det er Jul. Eder er i Dag en Frelser født“. „Ja, men mig, mig — for mig?“ sukkede den syge. Da saa han Korset i Lysglansen om Barnets Hoved, det var som om en hviskede det Ord for Ord: „Og han sagde: Jesus kom mig i Hu, naar Du kommer i Dit Rige! Og han sagde: Sandelig siger jeg Dig, i Dag skal Du være med mig i Paradis. — „Ja, Gud ske Lov! det sagde han — Herre — vær ogsaa mig Synder naadig“.

Hans Øjne lukkedes, hans Læber bevægede sig, hans Hænder knugede sig sammen, en Taare gled ned ad hans Kind. Der var lydløst stille i Sygeværelset. — Da ringede Kirkeklokken for tredie Gang, den gamle aabnede sine Øjne, der gik som et Lysglimt hen over hans Ansigt, og han hviskede: „Herre, lad mig gamle, fattige Menneske ogsaa være med Dig i Dit Paradis i Dag“.

Den gamle, syge Mand sank sammen, Sygeplejersken gled stille ned paa Knæ, men Englen bøjede sig henover Sengen, aandede over hans Øjne og hviskede:

„Herren løfte sit Aasyn paa Dig
og give Dig Fred,“.

Da slog Klokken det sidste Slag.

* * *

I Udkanten af Byen fløj den tredie Engel forbi et Hus, hvor et dæmpet Lysskær trængte ind i Mørket fra de øverste Vinduer. Der skulde netop Englen ind. I Sengen sad en ung Moder, hun skulde til at lægge sit lille Barn ned i Vuggen, der stod ved Siden af. Men det var, som om hun ikke kunde holde op med at se paa det lille Ansigt og de smaa, søde Øjne. Hun vuggede Barnet lidt frem og tilbage, og saa saa hun igen paa det og smilede saa glad og lykkelig til det.

Paa en Gang trængte Lyden af fjerne Klokketoner ind i Stuen gennem Vinduet, der stod lidt paa Klem. Hun lyttede. — „Aah! Det er jo Julemorgen, hvor smukt det lyder, hvor højtideligt og kærligt“.

Hun havde nu altid saa godt kunnet lide Kirkeklokkelyd, men hun syntes, at det næsten aldrig havde lydt saa smukt, hvordan det nu kunde være — (Englen vidste det nok) — det var vel sagtens, fordi det var Jul. Saa saa hun igen ned paa sin søde, lille Dreng, og hun syntes, at hun i samme Øjeblik saa en anden Moder og et andet lille Barn, og den Moder saa lige saa hjertelig ned paa sit Barn som hun, men der var noget saa højtideligt og ophøjet i hendes Blik, noget saa ærbødigt og ydmygt over hende selv, og Barnet var saa forunderligt, dets Øjne saa dybe og uudgrundelige, det var, som om Forjættelser og Løfter om noget stort og herligt og evigt lyste ud af dem. Der udgik en Strøm af Kærlighed og Renhed fra dette Billede, som hun saa ganske levende. Og hun syntes, at noget af denne Lysstrøm kom varmt og mildt hen over hende og hendes eget lille Barn, saa hun maatte uvilkaarligt bøje sit Hoved, og hun trykkede sit eget lille Barn ind til sit Bryst, og mange Tanker gik gennem sit Sind, mange varme Følelser gik gennem hendes Hjerte. — Hun kendte jo saa godt det lille Barn fra Bethlelem, det var det første, hun havde elsket og saa ofte forestillet sig, og nu sad hun der selv med et lille Barn, hun elskede saa ufuldklarlig højt, fordi det var hendes eget. Bedende formede alt sig i hende — Tanker og Følelser, Minder og Haab og Forsætter. Det blev til Taksigelser og til Forbøn, det blev til Ydmyghed og til Haab, der blev til kærlige Løfter og fremfor alt til Bønner til ham, den Guds Søn, der blev et Barn, og paa Krybbestraa han laa, hvis Vugge stod paa Jord foruden Gænge. — Han, som voksede op og blev Børnevenden stor, som os velsigned og tog i Favn de smaa. Og saa bad hun ham om at tage hendes lille Barn i Favn og velsigne ham.

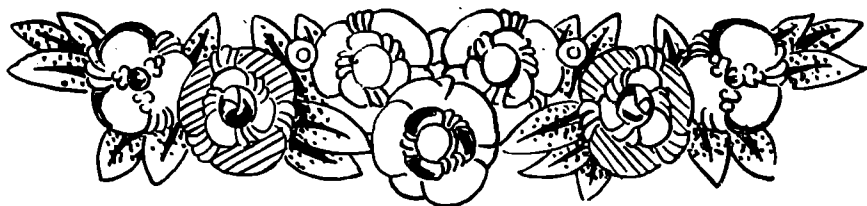
Og Kirkeklokken ringede, og der var himmelske Toner omkring hende og hendes lille Dreng, og hun syntes, at hun følte Guds Nærhed, og hun havde aldrig saa inderlig følt og forstaaet al den Kærlighed, som udstraaler fra Bethlelem hin Nat, og som udstraaler fra det usynlige himmelske Rige, der er os saa nær, og som besøger os alle i Julen og alle andre Dage, altid med den hellige Kærlighed, altid med den Magt, som kommer fra Lysenes Fader og drager os op til Lysenes Fader.

Og Englen stod ved Vuggen og smilede, og da Moderen lagde sin lille Dreng ned i Vuggen, kyssede Guds Engel ham, og det syntes Moderen næsten, at hun selv kunde fornemme.

Saa fløj Englen bort. Men den Engel, der ogsaa har kysset os,

da vi var Børn, han følger os, han kalder paa os, han velsigner os, og naar du hører Kirkeklokkerne ringe, saa hør efter, da kan du høre lidt af Englesangen, der kalder paa dig og mig i Kærlighed. Og i Julens Klokketoner lyder: „Eder er en Frelser født“. Det er det, der giver en glædelig Jul, og kun alene det.

Lidt om Julens Skikke.

Arkivar H. Hansen.

Julen er en Tid, der her i Norden er langt ældre end Kristendommen, den gaar i det mindste tilbage til Bronzealderens Tid, men der er sikkert ikke noget i Vejen for at antage, at vi her i Danmark har holdt Jul, saa længe vi har kendt Sæd og Høst, det vil sige saa langt tilbage, som til Stendyssernes og Jættestuernes Tid.

Den gamle nordiske Jul faldt i den sidste hedenske Tid paa et langt senere Tidspunkt af Vinteren end vor nuværende kristne Jul, nemlig i Midvinternatten, den 14. Januar. I ældre, hedensk Tid, før man endnu kendte den sydlandske Kalenderberegning, har Midvinternatten sikkert været bestemt af det, vi nu kalder Nytaarny, den første Nykending af Maaned efter at Dagene mærkbart er begyndt at længes igen, og vore Forfædres Jul har da, ganske som Paaske og Pinse nu, faldet paa skiftende Tidspunkter fra Aar til Aar. Det oprindelige Motiv til den gamle, nordiske Jul har sikkert været Jubelen over Solens Tilbagevenden og Lysets Sejr. Vi ved nu paa Dag og Dags Time, naar Solhverv indtræder, og det er og den selvfølgeligste Selvfølge, at Dagen igen vil længes, naar vi er over Solhverv; men vore hedenske Forfædre ejede ikke den samme Tryghed, de ængstedes for, at Solen denne Gang skulde blive overvældet af og bukke under for det knugende Mørke, og de gav nøje Agt paa de nedarvede Kendetegn paa, at Solen igen midt i den strengeste Vinter var vendt tilbage. Naar disse Kendetegn viste sig, gav de sig til at lave til Fest, at alt kunde være rede, naar „Nykongen“, det er Kongen over Aarets Nykendinger, det første Ny i det nye Aar, viste sine, smalle, spinkle Sejl paa den østlige Himmel. Saa drak man Jul, som det hedder paa gammel nordisk, paa saa

frydefuld Maade, man evnede, man mente nemlig, at man ved at fejre en glædelig Jul sikrede sig et godt Nytaar, først og fremmest og først og sidst en god Høst i det nye Aar.

Da Kristendommen blev indført i Norden for omtrent 1000 Aar siden, flyttedes Julefesten tilbage fra Midvinternatten den 14. Januar til den 25. December, „den ubesejrede Sols Dag“, som den Dag kaldtes i det gamle, hedenske Rom, men Nissen flyttede med. De Skikke og Forestillinger, der i den hedenske Tid knyttedes til Julen som Fest for det nye Aar, blev ikke glemte, nej, de blev for Størstedelen overførte til den nye Jul, og de gjorde, at den nye Jul blev fejret med samme Glæde og Jubel som den gamle hedenske Jul. I hedensk Tid havde man ved Julebordet drukket de hedenske Guders Skaal, nu drak man i Stedet de kristne Guddoms Skaal ved Julegildet, Guds Skaal, Sct. Mikael's Skaal, Kristus Skaal, Vor Frues Skaal og saa videre, og man troede ligesom i hedensk Tid, at man ved at drikke Jul paa denne Vis kunde sikre sig „Aar og Fred“, som det hed, „i de kommende Aar“. I ren bogstavelig Forstand kan vi næsten sige, at Nissen flyttede med. Vi kender jo allesammen saa godt, at Nissen i den gode, gamle Bøndergaard skulde have sin Julegrød med en vældig stor Smørklump i ude i Stalden eller ude paa Loen. Der forlyder ikke noget om, at Nissen ogsaa skulde have Gaasesteg. Grunden er sikkert den, at i de ældste, gamle Tider, hvor Skikken med at give Nissen Julegrød, da var sikkert Julegrød, og Julegrøden alene, Julens Forret, man skulde have Gaasesteg oven i Købet.

Gaasesteg har man kendt, som Julens Forret tilbage til Middelalderen. I en Opskrift af Visen om Valdemar den Store og Tovelil fortælles der om, hvorledes Tovelil blev spærret inde i den overhede Badstue af den onde Dronning Sofie og stegt ihjel, og der siges:

De hented' Tovelil af Badstuen ud,
da var hun som en Gaas, de stegte om Jul.

Rimeligvis er Julegaasen fra Mortensaften overført Festsykk, indvandret fra Danmark til Tyskland i forholdsviis sen Tid. Ældre end Julegaasen er Retter af Svinekød, enten det nu er kogt Svinehoved eller den af Svinehoved lavede Sylte, eller det er kogt Juleskinke. Disse Retter gaar rimeligvis tilbage til sen hedensk Tids festlige Maaltider paa den til Guderne ofrede Forergalt for Svinehjorden, Sonargalten, som den kaldtes. Valhals Kæmper holder Jul hver Dag paa Galten Schrimner og drikker Øl derefter, men Grøden har de vraget, som den Bonderet, den er.

De danske Bønder har derimod sejt fastholdt den fra de ældste Tider nedarvede Grød, som Julens Forret, og derfor spiser vi Julegrød

endnu den Dag i Dag Juleaften, og ikke paa fransk Manér Suppe, Fisk, Steg og Dessert.

Af Julens mangfoldige andre Skikke, skal jeg kun gaa ind paa et Par af de mest iøjnefaldende og mest kærkomne Skikke, Julegaven og Juletræet. Vi har i Virkeligheden to helt forskellige Slags Julegaver, den i Forretningerne købte Julegave til Slægt og Venner og de i Hjemmet fremstillede Madvarer, der gives som Gaver til Omegnens fattige. Den første Julegave er en i Danmark forholdsvis sen indvandret Skik, mens derimod Julegave til de fattige har hørt med til den rigtige, gamle, danske Jul, ikke blot i kristen Tid, men sikkert ogsaa i hedensk Tid. Præsten Joachim Junge fortæller 1798, hvorledes de nordsjællandske Bønder gav Sigtekager, der vejede ikke mindre end 24 Pund, til de Fattigfolk, som trofast havde hjulpet Gaardmanden i Høstens Tid. Motivet til denne Julegodgørelse er fra først af slet ikke kristent, men helt igennem hedensk. Jo rigere Gaver man kunde give i Julens Tid, des rigere vilde den kommende Høst vise sig at blive; var man karrig mod de fattige, der havde hjulpet en i Høsten, risikerede man, at de ikke vilde finde Anledning til at hjælpe en ret meget næste Høst. Fælles for begge Arter af Julegaver er, at man gennem dem styrker Samhørigheden med de Mennesker, der staar en nær. Det samme Formaal har ogsaa de mange Julehilsener, hvor man takker for det gamle Aar og ønsker hinanden glædelig Jul og et godt Nytaar. Det er et godt Varsel for, at gammelt, prøvet Venskab vil bestaa i det nye Aar.

Juletræet, der nu synes os saa uadskilleligt forbundet med dansk Jul, at vi næsten synes det umuligt at fejre Jul uden Juletræ, hører til de alleryngste af Julens Skikke, det er ikke mere end hundrede Aar, siden de første Juletræer viste sig i Landet, indført af tyskfødte Familier, vistnok i Aarene 1806—1807. I Tyskland har Juletræerne været kendt før den Tid. Den ældste Efterretning om Juletræet, der kendes, stammer fra Strassburg i Elsas i Aaret 1905. Juletræet er da et med Papirrosen, Æbler og Sukkerting prydet Grantræ, Julelysene nævnes slet ikke. Ligesom Julegaaen stammer fra Mortensgaaen, saaledes stammer Juletræet fra Majbøgen, det grønne Træ, der i Udspringstiden blev hentet hjem fra Skoven og opstillet i Landsbyen som Vidnesbyrd om det nye, længselsfuldt ventede Foraar, og man har valgt Grantræet til Juletræ, fordi det i Modsætning til Bøgetræet holder sig grøn Vinteren over. Derved er det et saa fortrinligt Symbol paa Nordboens Haab om et nyt og frydefuldt Aar og paa hans sejge Taalmodighed til ligesom Grantræet at kunde udholde Vinterens Kulde og Haarhed. — Smukkere næsten end vort straalende Juletræ med Lys som Fugle paa Kviste inde i Stuen er det svenske Juletræ ude paa den aabne Gaard, Grantræet med Juleneget i Toppen, hvor Fuglene i den kolde Vinter

lærer at kende, at ogsaa for dem, som maa døje Vinterens Kulde, er det bleven Jul, hvor Menneskene i deres Glæde over Himmelkongen den lille ikke blot sørger for Hjemmets egne forkælede Duer, men ogsaa byder de fattige, ringeagtede Graaspurve paa Taget til Julegilde, „Du fattige Spurv flyv ned fra Tag med Duen til Julegilde“.

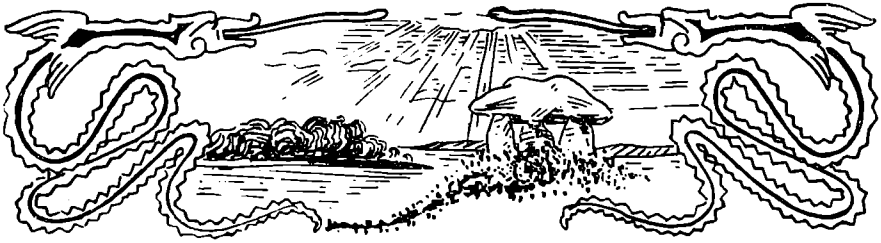
I den Forbindelse rinder der mig en anden Julesalme i Tanker, som begynder med at spørge:

„Hvordan takke vi vor Herre
for han gav sin Søn herved.
Mange skønne lidt desværre,
paa saa stor en Kærlighed.“

Der fortælles, at denne Salme skyldes en sørgelig Oplevelse, han gjorde paa en Juleaften. Han kom nemlig forbi et Hus, hvor der ikke var hængt for Vinduerne, og han kunde derfor ikke undgaa at mærke, at det gik vildt til derinde: man spillede Kort, bandede, slog i Bordet, og Brændevinen flød i Strømme. Dybt bedrøvet gik Brorson hjem og skrev sin varmtføjte Salme: „Hvordan takke vi vor Herre —“, som vistnok er bleven brugt til meget godt, selv om ogsaa Kritikere har haft noget mod Versformen at indvende.

Der er forhaabentlig kun meget faa af det danske Folk som „holder Jul“ paa den Maade, men der er Forveksling nok alligevel af kristlig og verslig Jul. Ikke, at man skal holde sig fra alt menneskeligt festligt — det gjorde Brorson selv heller slet ikke og raadede ikke til — men der er fremdeles Grund nok til at spørge: „Hvordan takke vi vor Herre, for han gav sin Søn herved?“

Kristendom og Kunst.

Af Aage Falk Hansen.

»Alt, hvad skønt vort Øje skuer,
alt, hvad herligt Aanden ved,
alt, hvad mildt i Hjertet luer,
skabte Gud — din Kærlighed«.

Kristendom og Kunst — har de to noget med hinanden at gøre? Nej, vil maaske mange mene, og siger de det ikke direkte, saa forholder de sig i hvert Tilfælde saa ligegyldige over for enhver Form for Kunst, at det ikke er til at tage Fejl af, hvad de inderst inde mener. Derfor er det heller ikke helt uforstaaeligt, naar ikke kristne Mennesker ofte har gjort den Opfattelse gældende, at Kristendommen baade er en Modstander af Kunst og en Hindring for dens Udfoldelse.

Den skønhedselskende Digter, Swinburne, har bittert sagt det saaledes:

„Du har sejret, Du blege Galilæer,
Verden er bleven graa af Din Aande“.

Og her hjemme saa vi, hvorledes Mændene fra 70erne og 80erne med stærke Ord gav Udtryk for den samme Tanke. Men selv om Kristne ofte har indtaget en afvisende eller ligegyldig Holdning over for Kunsten, saa burde et Blik over for Historie have overbevist disse Mænd og Folk af deres Mening om, at de have taget Fejl. De vilde i saa Fald have faaet at se, at Kristendommen har tværtimod op igennem Tiderne været Kilden, hvorfra meget af den store Kunst er væltet frem.

Han som glædede sig over Markens Lillier og fulgte Fuglenes Flugt og gerne vandrede med sine Venner gennem de bølgende Korn-

marker og var saa samlevet med alt det skønne i Naturen, at det ligesom faldt af sig selv, at han iklædte sin Tale om Guds Rige det ene dejlige Naturbillede efter det andet — han var ingen bleg Galilæer, der gjorde Verden graa, hvor han kom frem. Hvad man nu end vil mene om Lignelsernes poetiske Værd, saa maa dog enhver indrømme, at det fine, skarpe Blik for alt, hvad der rører sig i Menneskelivet og i Naturen og denne naturlige og inderlige Sans for alt, hvad der er smukt, som Mesteren blandt andet røber i sine Lignelser — det er netop det, der kendetegner Kunstneren.

Som de vise Mænd fra Østerland ofrede ham Gaver, saadan har Kunstner efter Kunstner op gennem Tiderne tilbedende og lovsyngende ofret ham deres Kunst og derigennem betroet ham, hvad der dybest boede i deres Hjerter.

De første ubehjælpsomme Forsøg paa en kristlig Kunst finder vi i romerske Katakomber. Naar man gaar omkring og betragter de Billeder og Symboler, hvormed disse Kristne i Oldkirken prydede deres Gravsteder, saa er det vist ikke Begravelseskunst, vi faar at se, men Blomster og Fugle, Sejrssymboler og Yndlingsmotivet: Den gode Hyrde. Alle Vegne fornemmer man den glade, sejrsvise Stemning: „Lovet være Gud og vor Herre, Jesus Kristi Fader, som efter sin store Barmhertighed har genfødt os til et levende Haab ved Jesu Kristi Opstandelse fra de døde.“ Evighedshaabet svæver over Gravene, og det er Glæden herover, som har givet sig Udtryk i disse Billeder. Hvor er denne glade, fredfyldte Verden, som lyser os i Møde fra disse Væg-malerier, dog vidt forskellig fra den, vi finder i de græske Digteres Klage over Livets altfor hurtige Henvissen og i den vemodige Stemning, som er over de skønne, græske Gravrelieffer, som giver glimrende Udtryk for Frygt og Hjælpeløshed.

Saaledes er Frelseren ikke den blege Galilæer, der gør Verden graa. Kunsthistorien giver ham det Vidnesbyrd, at Skønheden gror i hans Fodspor. Vi ser det hos mange af vore betydeligste Kunstnere, hvor alt er fuldkommen Skønhed. Ja, hvad finder man ikke i Michelangelos storladne Kunst. Og i gamle tyske, franske Byer staar himmelraabende, gotiske Katedraler vokset op af svundne Slægters Fromhed og Tilbedelsestrang. Ja, og i denne Forbindelse nævner en dansk Kristen med Glæde og Stolthed Joakim Skovgaards Navn.

En gammel Digter skrev en Gang:

„Den Jord, du har husvalet
med Shakespeares gyldne Sang,
hvor Rafael har malet,
og Mozarts Toner klang“.

Den gamle Digter ser tilbage over sit Liv, som nu nærmer sig sin

Afslutning, og han vederkvæger sit Hjerte ved at ihukomme og takke Gud „for hver en Glæde, din Kærlighed mig gav“. Med taknemligt Sind mindes han sine mange Vandringer i Skønhedens Rige, hvor Gud taler uforglemmeligt til ham baade gennem Shakespeares Sang, Rafaels Farver og Mozarts Toner. Han forstaar, at Gud er al Skønheds Ophav, derfor har han ogsaa i Kunsten set en Genspejling af Guds Herlighed. Den samme vidunderlige Oplevelse bliver hver det Menneske til Del, som vil gøre sig den Ulejlighed at mødes med noget af den store Kunst, (hvad enten i et Digtværk, i den bildende eller musikalske), som er en Udstraaing af den guddommelige Skønhed, thi Skønhed er ogsaa en Side af Guds Væsen. Saaledes har de store Kunstnere ofte og altid følt, de kun var Redskaber i Guds Haand, og paa forskellig Maade har de givet Udtryk for den Tanke: „Jeg er kun et Instrument, Mesteren paa mig spiller“. Og vi har ogsaa Eksempler paa, hvorledes de største Kunstnere ydmygt og sandt har forstaaet, at deres kunstneriske Ydeevne var betinget af deres personlige Forhold til Gud.

Saaledes taler for Eksempel Michelangelo om det i et af sine Breve: „Den gode og store Malerkunst nærmer sig Gud og forener sig med ham. Den er kun en Kopi af hans Fuldkommenhed, en lille Skygge af hans Pensel, hans Musik og hans Melodi. Saaledes er det ikke nok, at en Maler er en dygtig og god Mester. Jeg tror, det kommer først an paa, at hans Liv er saa rent og helligt som muligt, saa den gode Helligaand kan styre ham“.

Naar saa megen moderne Kunst er saa trøstesløs skønhedsforladt, mon saa ikke en meget væsentlig Grund (naar det da ikke ligefrem er Mangel paa kunstnerisk Evne) er den, at Kunstneren lever sit Liv uden Gud og Evighed?

Undertiden kan man faa en Følelse af at være kommen lidt vel meget paa lige Fod med Gud — at vore Gudsforestillinger er bleven for menneskelige og ensidige. Da kan det være en Hjælp at gaa ud under Stjernehimlen og møde den almægtige Gud, Himmelen og Jordens Skaber; men ogsaa i Kunsten er det muligt at faa uforglemmelige Glimt af Guds Storhed og Vælde, saadanne som den møder os i for Eksempel Beethovens 9. Symfoni, i Jobs Bog og gotiske Katedraler, Michelangelos sixtinske Kapel o. s. v. Her møder vi en, som er større end alle de Genier, der blev brugt til at skabe disse u dødelige Værker.

— — —

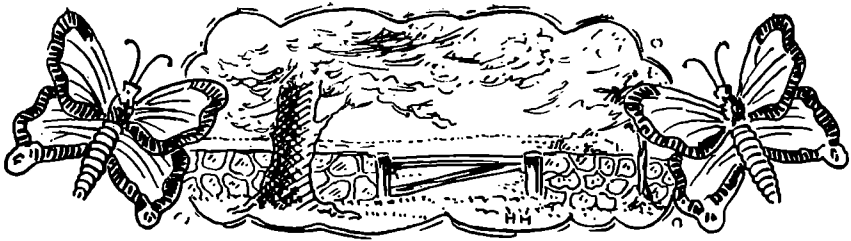
Mon der er nogen af de forskellige Kunstarter, der kan komme i saa dybt og intimt Forhold til Kristendommen som den musikalske? Der, hvor Digteren, Maleren og Billedhuggeren kommer til kort, der

kan Tonekunstneren endnu fortsætte. Ingen har nogen Sinde overtruffet Paulus's Skildring af Guds Aabenbaring i Jesus Kristus — saadan som vi kan læse den i Efeserbrevet. Man mærker tydeligt, hvorledes han har stridt med Sproget, han føler, at menneskelige Ord kan kun meget utilstrækkeligt udtrykke de himmelske Ting. Selv om vi synes, at Paulus netop i Efeserbrevet har givet os et vældigt Udtryk for Guds Aabenbaring i Jesus Kristus, saa mærker vi alligevel hans Resignation, samtidig med at hans Hjerte jubler, naar han ender med at tale om Guds Kærlighed, der overgaar al Erkendelse. Altsaa, hverken formaar den menneskelige Tanke at lodde Guds Kærligheds Dyb, ej heller formaar selve Sprogets rigeste og dejligste Ord blot tilnærmelsesvis at give Udtryk for Guds Kærlighed. Det menneskelige Hjerte kan til en vis Grænse (som hurtig naas) i Ord give Udtryk for talrige Oplevelser; men naar Hjertet saa mærker Sprogets Afmagt, da tier det — og tilbeder. Men over for det uudsigelige magter Tonerne endnu et langt Stykke, hvad Sproget ikke formaar. Intet Steds staar et Menneske i den Grad over for det uudsigelige, som i Kristendommen, hvis evige Indhold er den Guds Kærlighed, som overgaar al Erkendelse. Det er vel ogsaa en af Grundene til, at mange af de store Tonekunstnere op gennem Tiderne har følt sig draget mod Kristendommen, og ud af deres Gudslivs Oplevelse skabt de uforgængelige Værker.

Vi kunde her nævne mange af de store Tonekunstnere, som har uødeliggjort deres Navne ved deres Toneskildringer af Jesu Liv, og navnlig har hans Lidelseshistorie virket dragende paa dem. Ogsaa Paulus har i Mendelssohn faaet sin Komponist.

Paa denne store, bibelske Tonekunst skal det Ord ogsaa nok bevise sin Sandhed:

„aldrig forstummer Tonen fra Himlen“.

Frede Bojsens Højskolegerning.

Frede Bojsen skrev en Gang i sine Erindringer blandt andet: Der hørtes ofte Tale om Danmarks Nederlag i 1864 og dettes knusende Følger. Hvis Datidens Historie skal skrives af Nutidsmennesker, risikerer vi jo, at denne Opfattelse skal blive rodfæstet som vort Eftermæle. Intet vil dog være mere uretfærdigt. Jeg kunde derfor have Lyst til at fortælle lidt om mine Indtryk fra hin Tid, i hvis Strømninger jeg tog Del. Var 1864 nu endelig et Nederlag for os? Ja, det blev da ganske vist bevist, at 100 Millioner kan overvinde 2 Millioner og erobre Land. Men da vi ikke desto mindre værgede os efter Evne og med Ære, saa blev dog den Sæd lagt, hvoraf Sejren spirede frem i 1918.

Mon der virkelig er nogen, der tror, at Sønderjyderne kunde have bevaret og styrket deres danske Sindelag under Voldsregimentet i 54 Aar, dersom Danmark værgeløst havde svigtet deres Sag og frivillig udleveret dem til Fjenden? Eller tror nogen, at en eneste Stormagt i Verden vilde have gjort vor Sag til sin, dersom vi fejgt havde ladet den falde i 1864.

Der var som bekendt delte Meninger her hjemme, om vi kunde og burde have fortsat Krigen efter 1. August 1864. Lad mig gentage, hvad jeg ofte har søgt at slaa fast. Naar Modstanden da synes brudt, er det ikke den Tids Ungdom, der herfor bærer Skylden. Vel var det sjældent, at denne sejrsløse Krig havde skabt eller kunde skabe nogen Ilhu i Kampen, men til Slutningen var saa omtrent hele Hæren samlet ved Lillebælt i en Stilling, hvor man haabede at kunne afslaa et Angreb, og man var beredt til at gøre sin Pligt til det sidste. Der var slet ingen Slinger i Geledderne. Det var derfor ikke uden Bitterhed, at

man pludselig fik Budskab fra København, at de styrende d e r havde tabt Hovedet eller Hjertet og ikke mindst de, der fra Begyndelsen havde været ivrigst for Krigen. Man frygtede et Angreb paa København af den østrigste Flaade. Det var en lignende Stemning, der raadede, da Afdelingerne ad Omveje traskede hjem til Kaserne — uden nogen Velkommen eller Tak.

— — —
 Endelig vilde jeg spørge: Hvis Danmark i 1864 æreløs havde svigtet sin 1000-aarige Livssag, tror man da, at det havde haft Haab og Mod til at foretage den Genrejsning, der lyser gennem de følgende Aar i Tresserne? Mange synes nu at have glemt, hvor rige disse Aar var, rige paa Handling. Offer og Bedrift paa alle Omraader. Først fra 1870 begyndte Haabet at svigte, afløst af den kæledende og blege Tanke: „Hvad kan det nytte?“

Det var ved Tresserne, jeg gerne vilde dvæle, det var jo min Ungdomstid, da Livsstrømmen ogsaa rev mig med, og jeg har staaet mange af de ledende Mænd nær.

Det blev Digteren Paludan Müller, der allerede i November 1864 med en lykkelig Haand rejste Banneret, hvor Programmet lød:

„Sønderjylland vundet,
 det er Kampens Maal!“

Det var jo det, vi havde stridt for i Krigen, nærmere bestemt: Sønderjylland til Dannevirke, som indtil da ikke var fraveget.

Under dette Banner optoges da Arbejdet for Landets Genrejsning. Jeg behøver blot at nævne Mænd som Dalgas fra Heden, Tiegten, Fjord, Krüger, Lembke, Ludvig Schroeder, Nørregaard, Ernst Trier og flere. De tre sidstnævnte oprettede omtrent samtidig de Folkehøjskoler, som siden er bleven saa bekendte. Den Folkehøjskole, som fik først begyndt efter Krigen, var dog Rødkilde, og det er særlig nu denne, at jeg er bleven opfordret til at give en Skildring af, da dens Oprindelse er af nogen ejendommelig Art.

Opvokset i en Kampzone mellem Dansk og Tysk, Vilstrup ved Haderslev, var jeg i Budstikke-Bojsens Hjem tidlig bleven udviklet til — just ikke rød, men rødhvid Bondeven (Navne som Venstre, Højre, Demokrat og Aristokrat kendte vi den Gang næppe, brugte dem i al Fald ikke) og ivrig Grundtvigianer (dog brugtes dette Navn ikke almindeligt). Den bekendte Bonde Laurids Skau boede i Sognet. Som Dreng havde jeg faaet dannet en Sangforening, hvor en af Deltagerne, der havde været med paa tysk Side i Slaget ved Isted, siden blev en af de Danskes Ordførere i Sognet. Paa Latinskolen i Haderslev blev jeg Forretningsfører for en Forening af Disiple, der holdt maanedlige Sammenkomster til Drøftelse ikke just af lærde Materier, men af Tidens brændende

Spørgsmaal, fortrinsvis de nationale og nordiske. Min Søster Mix havde syet vor Fane med Navnet „Enigheden“ broderet i Midten. Med Enigheden kunde det være saa som saa, allerede den Gang sporede den store Skellinie mellem danske Verdensborgere. Men vi taalte ingen Snak om „Slesvigs Deling“, saa slog vi haardt. Det skal ej ske! Hofpoeten var den senere Præst, Jens Karstensen (kaldet Knast) Søn af Digteren K. Karstensen og Fader til nuværende Asgar Karstensen. Vers skrev vi for Resten mer eller mindre alle sammen. Fanen bar vi rundt i de sønderjydske Skove om Tørninghus, som var Genstand for en paa Vers skildret Belejring. Denne gamle Fane er endnu bevaret paa Rødkilde.

Knap 18 Aar gammel kom Bojsen som Student til København, hvor han straks blev optaget af Undervisning i forskellige Skoler. Rigt begavet og stærkt interesseret, som han var, fulgte han Tidens Rørelser, og 1861 kommer han til Norge for at deltage i et kristeligt Møde. Her traf han gode Venner, ogsaa den unge Kvinde, Karen Anker, med hvem han Aaret efter blev forlovet.

— — —

Derefter gik et Aar med meget Arbejde og mange Rejser, og saa brød Krigen ud. Jeg skulde naturligvis med, men vilde prøve at faa Eksamen overstaaet. Jeg havde næppe læst Theologi i mere end 1½ Aar, men kendte nogenlunde Bibelen og Kirkehistorien. Alt det øvrige paatog Skat Rørdam sig (den senere afdøde Biskop) at forsyne mig mundtlig med det allernødvendigste. Men at jeg 17. Marts virkelig fik en ordentlig Eksamen, har jeg altid regnet for Trolderi. Allerede nogle Dage forinden havde jeg begyndt Rekrutskolen i det gamle Landkadetakademi; hvor Rigsdagen 20 Aar efter kom til Huse. Med det, første norske Dampskib kom Karen flyvende. Der var ikke Glimt af Frygt i hendes Øjne, da hun saa mig i Soldatertøjet. Derimod bragte hun mig fra sine Brødre et norsk Kammerladningsgevær, maaske det eneste Bagladegevær i den danske Hær. Det hænger endnu paa min Væg. Vi fik Maleren Constantin Hansen til at udføre hendes Portræt, saa jeg kunde føre det med mig i en Skrivemappe, som hun dertil broderede. Billedet kom til at hænge i alle dalevende Vaabenbrødres Hjem paa Møen. Hun blev i Danmark hele den bitre Sommer igennem. Anker og Mix, der var bleven gift i September 1863, boede hele det første Aar i København, optagne af Forberedelserne til den første, norske Højskole paa Sagatun ved Hamar. Deres Hjem i København var Hovedkontor for de mange, norske, frivillige i Krigen. Karen Anker var snart der, snart i Stege som Trøster og Mægler i den der brændende, indre politiske Strid, snart som Sygeplejerske, ja, Tjenestepige hos min ældste Søster Nanna Jensen, og endelig under Vaabenstilstanden i Besøg hos mig

paa Fyn, dels i Odense hos Helvegs, dels paa lille Skræppenborg. Hun var i Stemning os alle overlegen, deltagende uden at fortvivle. Efter 6 Ugers Kommandoskole var jeg først i Maj kommen til Hæren ved Lillebælt og blev tildelt 17. Regiment, der havde haft store Tab den 18. April paa Dybbøl. Jeg fik en Deling paa 50 Mand at føre, blandt dem var endnu nogle tysktalende Slevigere, som Trods alle Fristelser var bleven Fanen tro, og som jeg skarpt værgede mod de nye, unge Rekrutters Kaadheder (de skældte dem ud for Tyskere). Dermed begyndte min Højskolevirksomhed. Min Kaptajn var en ældre, en Del religiøs, paavirket, „hvide“ Gandil, som bitterlig beklagede sig over, at han paa de lange Marcher maatte finde sig i at traske i Takt efter Folkenes daarlige Viser. Jeg foreslog ham da, at jeg skulde forsøge at kvæle disse, naar jeg maatte faa Bemyndigelse til at samle de dertil villige til Sangøvelser. Dertil var han meget villig, jeg fik endogsaa Bemyndigelsen udstrakt til hele Bataillonon, der førtes af Kaptajn Lund, tidligere Chef for Reserveofficersskolen. Jeg samlede da efterhaanden flere og flere i mit Kvarter, naar dette egnede sig dertil, indøvede gode Sange og fortalte dem et og andet. Fik ogsaa tilkaldt Hjælp nogle Gange af Ernst Trier, der gjorde Tjeneste som „Feltdegn“, af Præsten Melby i Asperup, ja, selv af Feltpræsten Peter Rørdam. Saaledes flere Gange i Harndrup, hvorfra jeg har opbevaret en lille Skitse. Men hvorledes gik det med Viserne? Jeg havde 4. Deling, de smaa Folk, der marcherede bagerst i Kompagnikolonnen, som jeg sluttede. Fra denne Plads kunde Sangen trænge frem gennem hele Kolonnen og tage Tonen fra de lange Karle foran, der tudede Kaptajnen i Ørene. Men dette var anstrengende. Nærmest mig gik en lille, tysktalende Skomager, Winther fra Ekernførde. Han kunde synge, saa det duede til noget og kunde for Resten meget andet, naar han bare fik Lov til at gaa barbenet og fik en lille Snaps for det! Med ham aftalte jeg saa, at vi skulde skiftes til at synge for. Han kunde naturligvis kun tyske Viser, men saa vidt jeg kunde forstaa det plattyske, var der intet uanstændigt deri, og saaledes gik det da paa lange Marcher Dag og Nat. Om det helt lykkedes at kvæle de forrige Viser, tør jeg ikke sige, men vi kunde tage Tonen fra dem, naar vi for Alvor vilde. Hvor ligger nu den lille Skomager begravet?

— — —

Fra dette Højskoleliv mindes jeg en lille virkelig dramatisk Scene. Da Krigen atter begyndte i Juli, havde jeg i længere Tid min Feltvagt i den gamle Ruin af Hindsgavl Slot, der ligger paa den Odde, der løber ud i Kolding Fjord, hvor vi da havde Prøjerne paa den ene Side (Sønderjylland) og Østrigerne paa den anden Side (Nordjylland). Næsterne paa Feltvagt egnede sig ofte til Fortælling, da det gjaldt om at holde Folkene vaagne. Det gamle Hindsgavls Slot var i 1289 bleven

ødelagt af Marsk Stig og de Fredløse, det laa da nær at fortælle herom. Det var en klar Sommernat, da jeg kom til at fortælle om det berømte Maleri, der viser de S sammensvorne ridende fra Finnerup Lade. Da ser vi just som Silhuetter mod Nathimlen en Flok Ryttere nærme sig. Standset af Skildvagten giver de Feltraab (det var et Kvindenavn) og kommer frem. Det var Forpostkommandøren, Kaptajn Schrøder med sin Stab. „God Aften, hvordan gaar det?“ „Vel, Hr. Kaptajn!“ „Hvad bestiller I?“ „Jeg fortæller Historier“. „Det er godt, hold dem bare vaagne, god Nat og god Vagt!“ „Tak, Hr. Kaptajn“, og Rytterne red videre langs Stranden. Da de først viste sig, kunde jeg have afbrudt: Se der! Det er i al Fald et af de Billeder, der præger sig dybt i Erindringen, allermest naar man staar i en saadan Virkelighed.

Tyve Aar efter var jeg til et politisk Møde i Nakskov. Ved Fællesspisningen derefter var der nogle Mænd, der rejste sig og spurgte, om jeg var den unge Mand, de tjente under ved 17. Regiment 1864. Ja, det var det jo! Saa vældede de mange Minder frem paa en saadan elskværdig Maade, at Mødet i den gamle, radikale Kreds fik en ganske mærkværdig Karakter. Sporene af min første Højskolegæring.

Krigen var endt, den sørgelige Fred sluttet. Vi marcherede hjem og blev foreløbig i Kvarter omkring Holbæk. Grundtvig skal have sagt, at den næste Folkehøjskole burde rejses i denne Egn. Hver Søndag gik jeg ud for at søge om Pladsen. Jeg fandt den snart, det var Fæstegaarden „Dejligheden ved Bramnæs vig“.

Da jeg ikke brød mig om, hvad det kostede, tænkte jeg, at Sagen sagtens kunde ordnes, og kom ogsaa let overens med Fæstebonden. Straks gav jeg mig i Færd med at lægge Planer og lave Tegninger, som jeg sendte til Karen, der om Efteraaret var rejst hjem til Rødkilde. Hun gik med rørende Glæde ind paa Forslaget og var straks rede til at flytte ind i „Dejligheden“.

Imidlertid havde jeg gjort Regning uden Vært. Godsejeren, Grev Scheel paa Ryegaard, havde formodentlig ikke været hjemme, for da jeg siden forelagde ham min Plan, fik jeg et blankt Nej. Netop „Dejligheden“ var bestemt til som 10. Gaard at inddrages under Hovedgaarden. Mit første Indtryk var, at han ikke vilde have „det Vrøvl paa sin Mark“. Men det var dog ikke Motivet. Jeg lærte ham siden at kende i Rigsdagen, som en brav og interesseret Mand, vi kom til at sidde sammen i Folkemuseets Bestyrelse.

Da fik jeg en indtrængende Opfordring fra min Fader, selve Budstikkemanden, om at fæste Bo paa Møen, med det lokkende Løfte, at han selv vilde tage Del i en vordende Skole der, og han var efter min Mening den Gang Danmarks folkeligste Taler i Ordets bedste Forstand, medens jeg selv kun med megen Ængstelse kunde tænke mig som ene

i en saadan Gærning. Vel fik jeg samtidig fra min Ven, Ernst Trier, Tilbud om at slaa os sammen, hvorom han har gjort Rede i sin Bog om Vallekilde (1890), men jeg følte klart, at dertil var vort hele Natu- rel alt for forskelligt. Derimod støttede jeg ham siden i hans egne Planer -- men Spørgsmaalet om Pladsen maatte Karen Anker afgøre.

I Begyndelsen af December marcherede vi til København, og da vi vel havde listet os ind i Kasernen, blev vi hjemsendte, og jeg rejste til Norge, hvor jeg tilbragte Julen. Bristningen af Dejlighedsplanen havde for Karen været en stor Skuffelse, og over for de nye Planer svarede hun egentlig ikke andet, end at hun vilde følge mig til den Plads, som jeg ansaa for den retteste. Vi besøgte da ogsaa Herman og Mix, der sammen med Arvesen havde begyndt Højskolen foreløbig i en lejet Sal i Hamar, og det gik med den første Kærligheds Glans for dem alle tre.

Vi besluttede da at følge Eksemplet og begynde Skolen i et lejet Hus paa Møen. Saa fik vi travlt med at lægge Bryllupsplaner -- det skulde være en stor Familiefest i Løbet af Sommeren. I Januar kørte jeg med Karens Ridehest for en Gig ned gennem Sverige, og da jeg kom hjem, havde Fader allerede udsøgt en Gaard i Tjørnemark, hvor vi kunde leje Stuehuset og foretage en Del Indretninger. Gaarden bærer endnu Navnet „Højskolegaarden“, og her holdt vi vort Indtog efter Bryllupsrejsen i Højfjeldene.

Den 8. Oktober 1865 aabnedes Skolen med et meget stort Møde ude og inde, hvor den senere Biskop Styhr stod for Skænken, og der blev talt og sunget af Hjertens Grund.

Der var mødt 30 Elever, mest fra Smaaøerne. De var indkvarterede rundt om i Byen, saa vi havde ingen paa Kost. Da oprandt dette vid- underlige, første Skoleaar med de mange lykkelige Minder.

Vilhelm Beck.

Et 30 Aars Minde.

Den 30. September var det 29 Aar siden, Telegrafen meldte ud over Danmark: Vilhelm Beck er død.

Efter flere Aars tiltagende Svaghed, som gentagende Rejser til Bad i Tyskland ikke kunde standse, var denne mægtige, myndige Høvding i Ørslev Præstegaard bukket under. Den samme Præstegaard var hans Fødested og Barndomshjem. I den Stue, hvor han først saa Lyset, og paa det Sted, hvor han kom til Verden, havde hans Arbejdsbord staaet i mange Aar. Saadan var Livet ligesom vendt tilbage i Ring i sig selv. Men hvad der ligger imellem den Dag i 1829, da han fødtes og 1901, da han døde, det vil faa Betydning gennem Slægter.

Der har vel aldrig været en Mand, der har været saa hvast bedømt, som Præsten Vilhelm Beck i al Fald inden for den danske Folkekirke. Selv Grundtvig blev betragtet med langt mere Sympati i hans Kamptid.

Et Vækkeur er et nyttigt, men sjældent et elsket Inventar i Hjemmet, og Vilhelm Beck var en Vækker af Guds Naade.

Deraf udsprang Forbitrelsen og Irritationen. „Han er ensidig“, lød det i alle Tonearter, og det kan vel heller ikke modsiges, at han var det. Men man mindes Kirkegaards Ord en Menneskealder tidligere: „naar en Mand vitterlig er ensidig, og for sin Gernings Skyld maa være ensidig — saa skal der ikke megen Skarpsindighed til at sige, den Mand har været ensidig!“

Og Vilhelm Beck baade var og maatte være ensidig, om hans Gerning skulde gøres. Ja, man kan fristes til spørge: Hvad vilde det være bleven til, hvis han ikke havde haft denne Ensighedskraft og Energi?

Da Budskabet gik ud over Landet, at han var død, viste det sig da ogsaa, at bortset fra enkelte Skandaleskrivere var der kun en Mening om, at han havde været en af Kirkens bedste Mænd. Hadet forstummede, og han blev fulgt til Graven af en Skare, som sjældent er set i Danmark, og Sjællands Biskop, Grundtvigianeren Skat Rørdam, talte ved Baaren og vidnede, at naar der taltes og klagedes over Vilhelms Becks Ensidighed og Dømmesyge, saa var der en blodig Haand, der dækkede over det alt sammen.

Af brændende Kærlighed og Nidkærhed for sin Frelser havde han virket og kæmpet.

Hvad Biskop Skat Rørdam den Dag kunde føle og sige, er nu ved at blive vor Kirkes almindelige Dom om Pastor Vilhelm Beck, med en Mand af hans Støbning tager det Tid, før Mindet yder Retfærdighed.

Nu kan det gøres op, at han i mægtig Grad har paavirket hele Danmarks Kirkeliv, ikke blot indre Mission. Alle Kirkeafskygninger har lært af ham og er med eller imod deres Vilje bleven paavirket af ham og ægget og draget med; det gælder ikke mindre hans gamle, sejge Modstandere „Centrum“ eller „de høj-kirkelige“, som de i Reglen kaldes.

Det skal siges til denne Kirkeretnings Ære, at den har villet høre, hvad han vitterlig havde at lære den.

Ja, i Virkeligheden er det saadan, at man knap vover at tænke til Bunds, hvad den danske Kirke havde været uden Vilhelm Beck. Enhver Kirke trænger til stadige Paamindelser om, hvad der er „det ene fornødent“. Der vokser Liv frem, hvor Forkyndelsen bæres af en saa brændende Kærlighed til Frelseren som den, der lyste fra hans Vidnesbyrd. Ikke mindst i den økonomiske Opgangstid og Fremgangstid trænges der til en „hellig Ensidighed“, som ikke gaar paa Akkord.

Ogsaa den, som ikke staar midt i Bevægelsen, maa være taknemlig for den.

Om man prøver blot at tænke, hvad der var bleven af den danske Kirke, om ikke Vilhelm Beck havde været en saa tro Lutheraner og sakramenttro Kirkemand. Uden ham var der Fare for, ja al Sandsynlighed for, at hele indre Mission var gaet ud af Folkekirken, som Tranberg havde gjort det paa Bornholm, og som der var kraftig Tilløb til i Missionens første Dage.

Der var Vilhelm Beck, som omskabte den lille, ringeagtede, halv-sekteriske „Forening for den indre Mission“ til ikke blot at hedde, men være „Kirkelig Forening for den indre Mission i Danmark“. — Alene for denne Bedrift vil hans Navn være udødeligt i Danmarks Kirkehistorie.

Vi, der sidder lunt her hjemme i vor Folkekirke, som omfatter 98 pCt. af vot Folk, forstaar i Reglen ikke, hvad dette har betydet.

Se til vore Naboer rundt omkring, gaa blot over Sundet til Sverige, hvor praktisk talt hele Vækkelseslivet, hele Missionsvirksomheden og hele Samfundslivet gaar uden om Statskirken og ofte er i skarp Mod-sætning dertil.

Dette er ikke gode Kaar, hverken for et Folk eller en Kirke. Dette klare Kristenstandpunkt kan Vilhelm Beck ikke takkes nok for.

„Den indre Mission“ skulde være et Arbejde, men ikke en Kirke-dannelse og Kirkeretning, det var hans store Kongstanke. — — —

Vilhelm Beck er bleven kaldt Danmarks største Prædikant i det 19 Aarhundrede. Om det er rigtigt er vaanskeligt at bedømme, men det betyder meget at nævnes paa den Plads i et Aarhundrede, der har haft en Mynster og en Martensen, en Blædel og en Frimodt og en Tranberg.

Om Førstepladsen skal der ikke strides, men at Beck var en sjæl-den, beaandet Prædikant er en Kendsgerning. Der lever endnu mange, der har kendt ham, til at det kan glemmes i Hast.

Han raadede over et mægtigt Billedforraad, en Udtrykskraft og et Stemmemateriale, som maatte rive med. Tilhørere, som trættedes af almindelige Talere, lyttede aandeløst til Becks 1½—2 Timers lange Prædikener — og syntes, at de var korte! Og det var hans egen Per-sonlighed, der frembragte Virkningen, dette at han var ganske e e t i sin Tale. Naar man sætter sig hen og læser en af disse Prædikener, undres man snarest over, at deres Virkning var saa mægtig. Paa Tryk synes de hverken fængslende eller aandelige fyldige — men Manden var det selv. — — —

Bekendt er det, hvordan han med et fornøjeligt Blink kunde gribe en rammende, humoristisk Tanke og vende Stemningen, selv blandt Modstandere, som da Studenterforeningen efter den saakaldte „Harbo-øresag“ havde budt ham sammen med de fritænkeriske, københavnske Penneførere. Forsamlingen havde meget lidt Sympati for Vilhelm Beck og havde med inderlig Indignation deltaget i en Journalist-Forargelse over de „forkvaklede, aandelige Forhold“, som Pastor Moe havde skabt paa Harboøre, saa Taleren Gang paa Gang, naar han vilde tale om Fiskeriets Arbejde, kun fik til Svar: „Hvordan har din Sjæl det?“ I næste Øjeblik stod Vilhelm Beck paa Talerstolen og forklarede, at for saadan en vestjydsk Fisker, der daglig lever med Døden for Øje, og som har fundet, at der kun er Frelse i Jesus Kristus, falder det mere naturligt, naar han træffer en aandelig talt blank og letbenet, køben-havnsk Journalist, at spørge: „Hvordan har din Sjæl det?“ end at spørge: „Hvordan har din Torsk det?“ — Da vendtes i et Nu Stem-ningen i Forsamlingen, og Vilhelm Beck fik i fuldt Maal den Opmærk-somhed, som han fortjente, og som hans Budskab havde Krav paa.

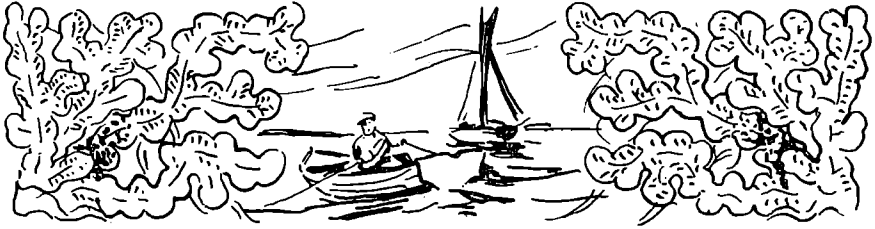
Dette stærke, aandelige Liv paa Jyllands Vestkyst har da faktisk ogsaa været et af de glædeligste Tegn i den nyeste Aandshistorie og skal ikke dømmes efter kirkefjendtlige Mænds Uforstand og Had.

Vilhelm Becks Liv er alt for rigtholdigt til at bedømmes i nogle faa Linier. Denne flammende Prædikant, dette organisatoriske Geni, denne hensynsløse og frygtløse Forkynder og Skribent maatte nødvendigvis støde an. Og det skal vel ogsaa indrømmes, at han undertiden greb fejl.

Men stadig maa man mindes, at om han ogsaa undertiden var uretfærdig eller dømte galt, saa var det ikke af Lyst til sin egen Ære, men af Nidkærlighed for hans Herre. Og det Rydnings- og Vækkelsesarbejde, som er organiseret af ham og endnu er en af det danske Folks mægtigste Bevægelser, er hans Arv til den Kirke, som han elskede, og det er alle Skrøbeligheder til Trods, en Planteskole for Livet og den Vækkerrøst, som vi maa ønske, at vor danske Menighed aldrig maa savne.

Det er nu snart 30 Aar siden, Vilhelm Beck døde, men hans Gerning lever efter ham. Det er vel det bedste Vidnesbyrd om, at den Gerning ikke var hans egen.

Færøerne.

Pastor P. A. Holm.

Land og Folk . . .

Eg oyggjar veit, sum hava fjøll
og grøna led,
og taktarerutær vid mjøll
um vetrartid;
og air renna vakrar har
og fossa nogv,
jær vilja allar skunda sær
i blaam sjøgv.

Gud signi mitt fødiland Føroyar!

Det er første Vers af den færøske Nationalsang, som paa dansk hedder:

Hver Ø er hos os en Fjælde-ram
og lide — blid,
og dæk't af Sne er hver en Kam
ved Vintertid.

Her fosser ofte gennem Land
en vakker Aa,
som ud sig skynder over Strand
til Søen blaa.

Gud signe vort Fædreland, Færø!

Hen imod 325 Sømil vest for Norge og ca. 160 Sømil fra Shetlandsøerne ude i det mægtige Verdenshav, ombrust af dettes Bølger, rager — paa 61° 20' — 62° 25' nordlige Bredde og 6° 15' — 7° 40' vestlig Længde fra Greenwich — en lille Gruppe Klippeøer op fra

Atlanterhavet. Øboerne selv kalder dem Föroyar — „Faareøerne“ — paa dansk benævnes de Færøerne. Der er 17 Øer, som er beboede, og en Del mindre ubeboede Øer, Holme og Skær. Øernes samlede Areal udgør 1400 □ km. Tolv Hundrede Aar er forløben, siden Mennesker første Gang fandt Vej til Færøerne, og mange Storme er gaaet hen over dette lille Samfund. Dyb og ægte er Færingens Vedhængen. Han elsker sit Land, dets Sæder og Skikke og sætter alt ind paa at værne dem. Han elsker alt, hvad hans Forfædre holdt af, og med Uvilje ser han paa at noget af det, der er ham dyrebart, berøves ham. Han elsker sine Klippeøer, paa hvilke han maa stride saa haardt for Udkommet, og vil ikke bytte sin Tilværelse bort for bedre og lettere Udkomme andetsteds. Hans Kærlighed til sin Ø, sin Bygd, sit Hjem er af reneste Vand, men som han elsker sit Land, elsker han sit Sprog, i hvilket han kun forstaar at udtrykke sine Tanker med Flugt og Varme.

Gaar vi ca. seks Hundrede Aar tilbage, var Talesproget i Norden endnu saa nogenlunde ens, at en Svensker, Dansker, Nordmand, Færing eller Islænder med Lethed kunde forstaa hinanden. Nu er Forholdene meget forskellige. I Færøsproget har der i de senere Aar udviklet sig en Litteratur, som ikke er helt ubetydelig. Færingerne udgiver flere Blade og Tidsskrifter paa deres eget Sprog, og Undervisningen i dette Sprog drives med Kraft. Færøsk og Dansk er nu to helt forskellige Sprog.

Og ret indtrængende vil jeg opfordre mine danske Venner, som har faaet Øjnene aabnede for Frihedens store Betydning i det aandelige, og som derved ved hvor inderligt Tankernes Liv er knyttet til Modersmaalet, at hjælpe Færingerne til deres naturlige Ret.

„Modersmaalet er vort Hjertesprog,
kun løs er al fremmed Tale.
Det alene i Mund og Bog
kan vække et Folk af Dvale“.

Som en Prøve paa det færøiske Sprog og dets Forskel fra Dansk anføres et Brudstykke af 2. Sang af Sigmunds-Kvædet:

Nu skal taka upp annan tatt
og sigla nordur til Svinoyjar bratt.

I Svinoy byr ein menskur mann,
Bjarni bøndi hestir hann.

Teir vundu upp segl i hunar hatt
og sigldu so til Svinoyjar bratt.

Sjøgvarmir brota sum budafles,
nu for hann nordur um Mjovanes.

Sigmundur segldi um Svinoyar fjord
skutan bognadi sum ein gjord.

Nu begynder den anden Sang,
vi sejle til Svino denne Gang.

Paa Svino boer en tapper Mand,
Bjarne Bonde hedder han.

De vunde op Sejl i højen Mast,
og sejled saa til Svino med Hast.

Søen brød, som mod Skær den slog,
da nord for Mjøvanæs han drog.

Sigmund sejled' paa Svinofjord,
Skibet brused som en Gjord.

Dansk er et fremmed og tillært Sprog, som Færingen aldrig bruger mellem Mand og Mand. Ikke desto mindre har Dansk siden Reformationens Tid været Kirke- og Rets-Sprog paa Øerne, og Færingerne have derfor været nødte til at lære det og bruge det i Tale med Embedsmændene, skønt det bløde, milde, danske Maal naturligvis tager sig meget stygt ud i en Færings Mund. At der er opkommen megen Vanskelighed ved dette Forhold, vil enhver indse, som har et aabent Øje for Modersmaalets Værd og for det levende Ords Betydning.

Færingen er meget gudsfrygtig, gaar meget i Kirke og hører nu dansk Prædiken, som hvad Ordene angaar forstaar han med Besværlighed det meste af, men Aanden, som skulde give Ordene Liv, forstaar han ikke, saa gaar han hjem og taler med sine Kære om de evige Ting i et andet Sprog, og hvis Aand er en ganske anden; thi det har en vidunderlig Betydning at høre de hellige Sandheder i Modersmaalet.

Enhver Færing betragter Færøisk som sit Modersmaal og at tage et Modersmaal fra et Menneske følger aldrig noget godt med sig.

Befolkningen paa disse afsides liggende Øer udgør nu op imod 20.000, et lille Antal sammenlignet med Danmarks Befolkning; men dette lille Samfund paa de fjerne Klippeøer har dog formaaet at henhænde Opmærksomheden paa sig, hvilket maa søges deri, at de i særlig Grad er i Besiddelse af fortrinlige Egenskaber, som stadig kommer frem i Kampen for Tilværelsen under de haarde Eksistensbetingelser, som Naturforholdene og deres Lands Afstængethed har frembrudt.

Mændene er, unge som gamle, smukke Folk, høje og velskabte, stærke og smidige i deres Bevægelser. De springer fra Sten til Sten

saa let, saa utvunget, frit og sikkert, at de altid vækker den fremmedes Beundring.

Drængene opdrages til deres farefulde Gerning ved alskens Idræt. De tumler sig fra ganske smaa i Baadene, de bærer tunge Byrder og iler lette som Geder op i Udmarken efter Køer og Heste, de lærer tidlig at færdes over Fjeldskrænterne, og deres Mod og Kappelyst ægges paa mange andre Maader, de lærer at blive, hvad vi vilde kalde her hjemme gode danske Mænd.

Kvinderne er som Regel i alle Tilfælde i den yngre Alder meget tiltalende, hertil bidrager foruden deres medfødte velformede Legeme og deres regelmæssige Ansigtstræk, tillige deres elastiske Bevægelser og deres smukke Klædedragt, som nu desværre er ved at forsvinde (for det moderne).

Mændene bærer som oftest deres gamle Dragt: stribet Hue, brun Trøje af Uld, sorte, snævre Knæbenklæder, graa eller brune Strømper og Sko af Lammeskind eller Oksehud, formet af et Stykke, sammenstyret paa Vristen og fastholdt ved Tvinger, saa Skoen fuldstændig danner sig efter Foden. Til Gildebrug haves en mørkeblaa sølvknappet Trøje samt en sid, sort Kofte.

Færingen har i legemlig Henseende stor Bevægelighed, i aandelig Henseende næppe saa meget. Hans Sind kan være kærligt, mildt og blødt som et Barns, men den stadige Færden i Naturen maa og skal sætte sit Stempel paa Karakteren, og gaar noget alvorligt ham imod, kan han være trodsig og stædig. Han er gæstfri og modtager gerne fremmede i Boligen, er om end tarvelig ren og hyggelig. Om Færingen kan være trodsig og stædig, hører man ikke, han bander, det har han endnu ikke importeret fra Danmark, men ved given Lejlighed danser han.

Den færøske Nationalsang danses i Kæde. Deltagerne tager hinanden i Hænderne og danner en Rundkreds, Mænd og Kvinder, unge og gamle i tilfældig Orden. Dansetrinene frembyder ingen Vanskelighed, venstre Fod gør et Skridt fremad, den højre Fod føres frem mod venstre; venstre Fod føres atter et Skridt fremad, højre nærmes til venstre, endelig træder højre Fod et Skridt til Siden eller tilbage, og venstre føres hen til højre, hvorpaa Trinene gentages forfra. Disse 6 Trin gentages altid, kun nu og da ændret af en mere letbenet, frisk Fyr, der pynter paa Dansen ved at springe i Vejret en Gang imellem. — — — De dansende synger nationale Kvad efter danske Folkeviser, og da disse Sange selvfølgelig har forskelligt Tempo, maa Dansen snart blive hurtigere, snart langsommere. Tillige skifter Hænderne Stilling; til mere adstædige Kvad holdes de ofte parallelt med Hofterne, til de livlige i Højde med Skuldrene, og Armene bevæges undertiden

frem og tilbage med smaa energiske Ryk. Færingerne søger nemlig gennem deres Bevægelser og Mimik saa vidt muligt at udtrykke de Stemninger, Kvadet hensætter dem i.

Mellem Jul og Faste falder den egentlige Dansetid, der forhen altid afsluttedes med Afsyngelsen af Oluvakvadet, hvis vemodigt klingende Omkvæd: „Gud maa raade, hvor vi drikke næste Jul“.

„Goda skemtum gera skal

Hvar eg gengi i dans.

Kvødi um Kong Pipping

Og Oluvu, dottur hans.

Stev

Stigum fast a vort golv,

Sparum ej var sko,

Gud mon roda, hvar vær drekkum

onnur jol“.

„Gode Løjer gøres skal,

Hvor jeg træder i Dans.

Kvæder om Kong Pipping

Og Oluva, Datter hans.

Stev

Træder fast paa vort Gulv

Sko ej spares skal!

Gud han raæder, hvor vi drikke

Jul igen“.

Dette Kvad maa henlede Tankerne paa den glade Tids Ophav. Tillige kunde Skildringen af den uheldige Dronning Oluvas Troskab mod sin Ægtefælle være en passende Formaning til dem, der var bleven forlovede i Dansetiden, og kort Tid efter overværer et Bryllup.

Det er en velhavende Bonde, som holder sit Bryllup. Ved denne Lejlighed gaar det meget flot til, og lad os tænke os, at Brudefærdens højtideligholdes efter gammel herskabelig Skik og Brug.

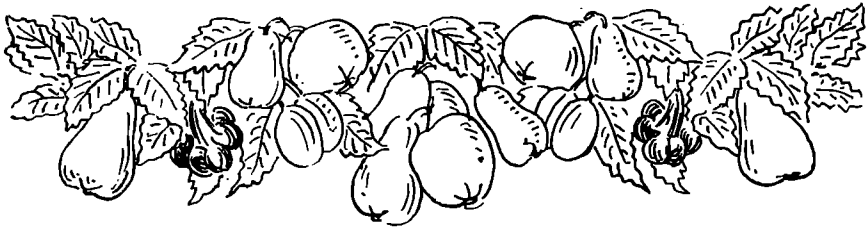
Bruden er stadselig pyntet med „stakur“, som er en smuk, blaa eller rød Trøje med sorte Fløjels Opslag ved Hænderne, og op over disse bøjes de hvide, krusede Manchetter; omkring Halsen bærer hun et hvidt Tørklæde med fine Kniplinger i Kanterne, hvilke ligeledes bredes ud over Nakken. Denne Trøje slutter tæt om Livet og klæder kønt og giver en slank, rank Figur. Paa Brystet har Bruden en stor Sølvnaal, hvori en bred Sølvplade er forsynet med en Del Ringe, i hvilke der hænger smaa Sølvblade, som rasler og ringler, naar hun bevæger sig; om Livet har hun et Fløjels Baand, der foran er sammenfæstet med et Sølvspænde. Hendes Hovedpynt er en meget kunstig

Opsats, der er anbragt oven paa Haarfletningerne, og fra hvilke 4 forskelligt farvede Silkebaand, indvævede med Guld eller Sølv, hænger ned paa Nakke og Bryst. Bruden er smuk og velvoksen, og hun tager sig ret smuk ud i sin Brudedragt, saa man ved en saadan Lejlighed kan komme til at tænke paa hine fagre, høviske Ungmøer, som saa ofte begejstrede Fædrene til Stordaad og mandig Færd; hendes Øje er saa stort og mildt og roligt, saa man tydelig kan se den ægte nordiske Troskab straae derigennem, den Kvindetro, som har foreviget Valborgs og Signes og Ingeborgs Navne.

Brudgommen er ogsaa ret køn og velvoksen, hans aabne, ærlige Ansigt har Høvinden og den dejlige, friske Fjeldlugt brunet, kortkløpet Haar krøller sig venlig om hans Pande og Tinding. Hans Dragt er Færingernes almindelige Højtidsdragt. Han har sorte, danske Lædersko paa Fødderne, thi de gult barkede Lammeskinds- eller Kalveskinds-Sko er ikke gode nok til saa stor en Stads, sorte Bukser og en stor, sort Kofte, der naar ned for Knæerne, sort Vest og hvidt Halsklæde er hans øvrige Beklædning. Paa Hovedet har han en „Stavn-hetta“, det vil sige: en Hætte af sort Klæde, der for og bag er prydet med en Spids eller en Stavn, som er en god Del højere end Pulden. I Haanden bør han pligtskyldig holde sin Frier-Stav, der skal være saa høj, at han kan naa den øverste, stadselig udskaarne Ende med Spidsen af sin Finger, naar han sætter Jern-Piggen, hvormed den anden Ende er forsynet, paa sit Fodblad.

Saaledes ser Brudefolkene ud, og vi vil nu se, hvorledes det gaar til ved Bryllupet. Brudgommen har to Brudemænd, valgte blandt de mest ansete Bønder i Bygden eller uden for den, de ledsager ham til og fra Kirken og klæder ham af og paa. Bruden har to Brudekoner, som pynter hende, og som ved Vielsen staar bag Brudeparret; desuden har hun to Lejesvende, som leder hende tit Kirken og derpaa tilbage til Brudehuset. Naar de skal til Kirke, gaar Brudgommen først med alle Mandfolkene, Par for Par, dernæst kommer en Flok kønne, pynkede Brudepiger, som stiller sig langs ned ad Kirke-Gangen ved Stolene, indtil Bruden med Ledesvendene og Brudekonerne er kommen forbi. — Ved Hjemkomsten fra Kirken modtager Brudeparret de forskellige Lykønskninger, og straks derefter gaar man til Bords og tager for sig af Retterne, der er god Grød, Lammesteg, Grynssuppe og til Slut ypperlige Vaffer, men Skinsekød, det er dog det allerbedste af det hele, det er kogt, salt-sprængt Bedekød, som derpaa er ophængt i Luften. —

Naar man har faaet Maden til at synke lidt, begynder Dansen, og hver Danser synger det bedste han kan, medens en synger for. Denne Musik har man altid ved Haanden, og derfor kan man let holde Bal paa Færøerne.

Kirken i Danmarks Ørken.

Sagn og Virkelighed om Raabjerg Kirke og dens Præster.

Det skyldes vel nok den store, berømte Vandreklit, Raabjerg Mile, eller som den i gamle Dage kaldtes „Studeli Mile“, at Navnet Raabjerg i det hele taget kendes Syd for Limfjorden. Hvad derimod de færreste ved noget om er, at Raabjerg Sogn — foruden den navnkundige Mile — ogsaa ejer Landets mest øde liggende Kirke og tilmed en af de ældste.

Af Udseende er Kirken ganske uanseelig — ligner mest af alt — i hvert Fald paa Afstand — en gammel Staldbygning, som er blevet tilbage ude mellem Klitterne, da Folk flygtede bort fra Sandflugtens hvide Død for omkring 300 Aar siden. Uden Taarn, med sine smaa Vinduer og lavflettede Tagsten ligger den og trykker sig for Vestenvinden, midt i en marehalmbevokset Kirkegaard, der i Forsømted og Barskhed sikkert er enestaaende her i Landet. Kun den gamle, rød-tjærede Klokkestabel i det sydøstlige Hjørne røber, at den lille hvidkalkede Murstensbygning er en Kirke. Naa, helt lille er den nu heller ikke. Træder man gennem Vaabehusets Dør ind i det langagtige Kirkeskib, forundres man ikke blot over dets linierene Skønhed, men ogsaa over de Rumforhold, som man — naar man betragter Kirken i Forhold til Omgivelserne — slet ikke havde Anelse om.

Med Hensyn til Bygningsmaade tilhører Raabjerg Kirke Rundbuestilen, som benyttedes i Tiden fra 1030 til 1300. Munkestensmurene — der baade indadtil og udadtil er hvidkalkede — røber imidlertid en Tilblivelse, som tidligst kan ligge i Slutningen af det 12. Aarhundrede, hvor man første Gang forarbejdede Munkesten i Danmark. Og da i

det hele vore nuværende Landsbykirker er opført i Valdemar den Stores, Knud den Sjettes og Valdemar Sejrs Dage, maa Raabjerg Kirke utvivlsomt være bygget senest i Slutningen af 12. eller i det 13. Aarhundrede. Det er saaledes højst sandsynligt, at den har holdt sin 700 Aars Fødselsdag.

Af det nuværende Kirkeskib er den vestligste Trediedel bygget til paa et langt senere Tidspunkt, hvad man tydelig ser af den paafaldende Forskel paa Murens Tykkelse og Glughullernes Størrelse og Form. Man har ikke engang tilstræbt at faa dem til at ligne de gamle. Ligeledes er Vaabehuset imod Nord — Kirkens eneste Indgang — en Tilbygning.

Som allerede nævnt udmærker Kirkens Indre sig ved stor Enkelt-hed i Linjer og Stil. Den eneste Uregelmæssighed er en lille, rundbuet Aabning i Korbuen, hvis Fremkomst muligvis kan forklares som den sidste Rest af en nu delvis tilmuret Opgang fra Kor til Prædikestol. Ellers er det tarvelige, med Bjælkeloft forsynede Kirkerum kun prydet med et gammelt Malmkrusifiks fra den katholske Tid og en med antike Farver malet Træfigur af en Biskop.

Hvor den nuværende Altertavle — malet af Anker Juul — i fine, lette Farver skildrer en Synders Knælen foran Frelserens Fødder, hang indtil for godt en Menneskealder siden et meget ejendommeligt Alter-skab. Det bestod af Tavle og Sidefløje, forsynet med udskaarne Træfigurer. Paa Midtertavlen saas Gud Fader, holdende i venstre Haand Jordkuglen og med højre Haand støttende sin døende, hudflettede Søn — samt Jomfru Maria med Jesusbarnet paa Armen. Paa hver af Sidefløjene fandtes to Helgener. Disse Fløje var paa Hængsler og kunde lukkes sammen foran Tavlen.

Det mærkelige Alterskab blev i sin Tid foræret Kirken af indstrandede Sømænd, der paa den Maade vilde bringe Gud et Takoffer for deres Redning.

Kirkens daværende Ejere lod det — uvist af hvilken Grund — bortfjerne i Slutningen af forrige Aarhundrede, og først længe efter blev Træfigurerne fundet paa et Loft og købt af Etatsraad Larsen, Gaarbogaard, hos hvem de er indlemmet i Godssets private Museum.

Men selv berøvet dette Klenodie ejer Kirken i sit Indre Minder fra længst forsvundne Dage. Alterbordet bærer Inskriptionen: „Kenoveret af Præsten Chr. Frands Mygind 1755“, og hvad der har større Interesse er et Relikvieskrin med Inskription, der fandtes og atter blev nedlagt under Alteret, da man for nogle Aar siden foretog en Reparation.

Alterkalken bærer Paaskriften: Robereg Kierke 1621, og to store Messinglysestager, som er blevet skænket af et Ægtepar i Aalbæk en

Snes Aar efter deres Bryllup, bærer Givernes Navne: Morten Sørensen og Maren Pedersdatter samt Aarstallet 1668.

Foruden de her nævnte Ting ejer Kirken intet af Udsmykning men betagende er den allgevel ved sin Ælde og sin Romantik, saa lavtliggende den er, at de vilde Roser fra et forlængst glemt Gravsted udenfor kan kigge ind gennem Ruderne i Koret, under hvis Gulv ikke mindre end tre af Sognets Præster i Tidens Løb er stedt til Hvile, den første i Aaret 1658, den sidste i 1713.

Og som Kirken er fattig og egenartet, saaledes var det ofte nogle sære Præster, der fandt et Virkefeldt i dette, Landets største og mest øde Klitsogn.

Af Embedets „liber daticus“ ser man, at den tidligst kendte Præst hed *Broder Johannes*, og at han var Præst i Raabjerg omkring Aaret 1330.

Hans Efterfølgere kender man intet til, før vi kommer til Reformationens Tid, men saa findes de ogsaa i lige Række indtil vore egne Dage.

Den første lutherske Præst, der nævnes, hed ogsaa *Johannes*. Om ham bemærkes det, at Biskoppen i hans Tid visiterede Embedet og befandt Præstens Bibliotek at beløbe sig til kun 4 Bind. Saa nogen lærd Mand har han sikkert ikke været.

At det ofte har knebet for de arme Præster at skaffe sig et tilstrækkeligt Udkomme, bærer Kaldsbogen ofte Vidne om.

Hr. *Palle Madsen*, 1667—75, havde for Landemødet mod sin Formands Enke en Sag angaaende en Kontrakt, som han Aaret før havde oprettet med hende, men som han ansaa for at være lovlig streng. Om dennes Forløb staar det i al sin Korthed: Denne Sag endte uheldigt for ham.

Under hans Eftermand blev det nødvendigt at opføre en ny Præstegaard. Maaske har det altid nødvendige Byggelaan gjort sit til at forværre Præstens økonomiske Tilstand, og i hans Tid begyndte Sandflugten at gøre sig gældende. Der staar om ham saaledes: „Sognepræsten i Raabjerg, Hr. Enevold Lauritsen, besværede sig højlig, at han formedelst den skadelige Sandflugt, som jo mere og mere fordærver Sognet, ingenlunde kan svare til den sædvanlige Afgift af Kirketienden, som af hans Sogn er perpetueret“.

Og om hans Eftermand igen, Hr. *Niels Jørgensen Mygind* (hvis Søn det var, som lod Alteret reparere) hedder det, at han drev Studehandel. Rimeligvis tvungen af Nødvendigheden, hvis han vilde have noget at leve af.

Godt et halvt Aarhundrede senere omtales en Hr. *Jens Faber*

L i h m e, 1810—20. Han maatte — for at bøde paa Embedets ringe Indtægter — drive Høkerhandel.

Og gamle Folk kan endnu fortælle sære Frasagn om, at Kirkegæsterne paa kolde Vinterdage først maatte indom i Præstegaarden og købe en Dram af „Præsti“, før de gik over for at høre ham prædike i Kirken.

Underlige Ting fortæller den gamle „liber daticus“, og endnu mærkeligere Frasagn gaar der om de sære Præster, der i længst forsvunden Tid var Sjælesørgere paa denne afsides Kant af Landet. Sagn og Virkelighed gaar ofte over i hinanden som saa ofte i Folkemunde.

Hvorfor skulde der saa ikke ogsaa være knyttet et Sagn til Kirkens Tilblivelse, saa mærkeligt den er beliggende paa den øde Strækning mellem Landsbyen Lodsbrovad og den nu tilsandede Raabjerg By? Der er et Sagn, og det lyder saaledes:

Da Folkene i Raabjerg vilde bygge Gud et Hus i deres By, blev de Lodsbrovadbønder meget forstemte, thi de vilde faa en alt for lang Kirkevej, og desuden undte de ikke de Raabjergfolk at eje Kirken alene. Men de fandt paa Raad.

Om Natten spændte de for og kørte, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, for at hente Kirkestenene over til sig selv. De naede dog kun halvvejs, saa dagedes det, og de maatte se at komme hjem.

De Raabjergfolk blev forundrede og hentede Stenene hjem i Løbet af Dagen. Men da næste Nat det samme gentog sig, blev de bange og antog, at det var Troldtøj, der var paa Spil. Og saaledes gik det til, at Kirken kom til at ligge ude i Klitterne paa det mest øde og ubeboede Sted i Sognet.

Ja, saadan fortæller gamle Folk. Raabjerg Kirke var indtil Begyndelsen af dette Aarhundrede Sognets eneste. Nu er der Kirke baade i Aalbæk og Hulsig (Skagens Landsogn). Men endnu staar Raabjerg Kirke som den ejendommeligste og paa sin Vis skønneste i Sognet.

Naar Solen gaar ned som en Brand i Nordhavet og farver Skyerne og Klitterne og den ikke langt bortliggende Raabjerg Mile rosenrøde, mens det i Stilheden over denne Ørken koger og kører derude fra Brændingen, saa maa Sindet blive betaget af denne Kirke og dette Landskab, der taler om henfarne Tidets forsvundne Slægter. Historie og Evighed glider over i hinanden i en eneste syngende Rytm, over for hvilken Dagens Smaating maa forstumme.

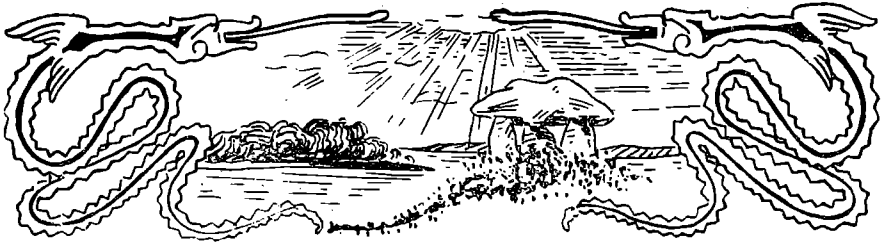
Svend Aa. Reerslev.

* * *

Naar der er Tale om Fortidens Præster i Raabjerg, maa man bemærke sig Præsten Niels Jørgensen Mygind — 21. Juli 1713—29. Ok-

tober 1751. Det var egentlig hans Kone Karen Pedersdatter, som endnu lever under Benævnelserne „Kari Raabjerg“ eller „Karen Piester“. Hun var meget virksom og dygtig. Hun rejste flere Gange til København for at tale med Kongen om Sognets Anliggender, navnlig om Afslag i Skatter formedelst Sandflugtens Ødelæggelser; var ogsaa en Art Dyr-læge. Forestod Præstegaardens Drift og røgtede tildels Præsteembedet for sin dovne Mand; hun kørte omkring for at døbe Børn og berette gamle og syge Folk, var selv Kusk, og da hendes ene Hest var meget doven, ytrede hun ofte: „Ja, de' æ no saa'ent æ Spøgels' li'som vo' Faar“.

„64“.

66 Aars Skitser. — Kongens Død.

Der er sort Rand om den lille trespaltede Provinsavis af 16. November 1863. Og der staar med Trykkeriets sorteste Typer en kort Notits i Bladets Spids. Der staar i denne lille Notits de faa Ord: „Danmarks elskede, folkekære Konge, Frederik den Syvende, er i Gaar Eftermiddags afgaaet ved Døden paa Lyksborg Slot“. — Flere er Ordene ikke. Og underneden fortsættes der med en Skildring af den Begejstring, der havde raadet i den lovgivende Forsamling ved Grundlovsudkastets (Novemberforfatningens) Vedtagelse.

Avisen gik ud over Landet med sin Sørgerand, sine sorte Typer og sin Begejstring. Novemberaftenen sænkede sit Mørke over Landet. Og i Bondens Bo, som i Borgerens Stue, i Hovedstaden som paa Heden, ved Øresund som ved Kongeaen, Slien og Elben — saa langt gik den Gang det danske Monarkis Grænser — fyldte allehaande Tanker unges Sind som gamles Sind.

I en ung, norsk Digers Sjæl fødtes i de samme Stunder det fyn-dige Digt, der som Broderhilsen og Haandslag kom ned til os over Skagerak.

Bjørnstjerne Bjørnson skrev i norsk „Aftenblad“ et Digt, som „Fædrelandet“ gengav den 24. November 1863:

Nu tabte vor Konge en fuldtro Ven!
Og Nordens Sag
dybt sænker sin Fane og følger hen
paa Begravelsens Dag.
Men Danmark, men Danmark fik dybeste Smerte:
Nu brast deres varmeste, største Hjerter,
nu brast deres bedste Landefæste,
nu staar der Skrig over Kongens Død
som fra Mænd i Nød.

Saa følger i malmklingende, rytmesikre Vers Udmaalingen af, hvad Frederik den Syvende har betydet for Danmark:

Nu raabte han netop, paa Dæk hver Mand;
thi det trak op!

Og Digtet sluttede med det manende Vers:

Der er ikke andet at gøre nu
end at holde ud,
staa Vagt i Mørket, men uden Gru,
med Tro paa Gud.
Her er dumpt, her er stilt, her er Længsels Vaande,
hver staar og lytter med halvkvalt Aande,
her er Ventetider — — —
indtil omsider
det rødner i Luften med lyse Drag:
Det er Handlingens Dag!

Og i Novemberdagen, da Budskabet er bleven landskendt og Kirkeklokke svarer Kirkeklokke, vandrer Tankerne tilbage gennem Aaret, der holder dybt i sin Gang.

Det mærkværdige Aar 1863.

Datteren af den vordende Konge var bleven formælet med det britiske Verdensriges Tronfølger. En Søn af den vordende Konge var bleven kaaret til at klæde den græske Trone. Højsommeren havde bragt Møderne mellem Nordens Konger og styrket Allianceforestillingerne. Gennem den rent indenrigske og den dansk-slesvigske Politikens Væv havde slynget sig Efterretningerne om den sidste, store polske Opstand mod Rusland. Den havde optaget Sindene herhjemme. Det var jo et lille, splittet Folk, der vilde hævde sin nationale Berettigelse over for en mægtig Overmagt. At denne Overmagt med sin Indflydelse havde staaet ved vor Side under 3-Aars Krigens Opgør, var glemt.

Der var gaaet „en polsk Bølge“ over Danmark. Vore ledende Mænds Fruer havde samlet ind til Polakkerne, selv Grevinde Danner havde givet sin Skærv. Paa Folkemøder var Polakkernes Sag bleven talt — saaledes bl. a. af Folketingsmand, Major Müllen ved en Fest i Skuderløse, hvor der var bleven indsamlet 29 Rigsdaler til Polakkerne. Ved andre Folkefester i disse Dage var der bleven holdt Taler for et treenigt Norden og et frit Polen.

Mange mente, at vi i Bismarck havde en svag Modstander. Man vidste ikke, at Bismarck og Prøjsen spillede under Dække med Rusland og fik Ryggen fri, mens vi irriterede Rusland, ej heller vidste man, at Bismarck allerede havde ladet udregne, at der skulde 60,000 Mand til at bryde Danmarks militære Modstand. Man vidste endnu mindre, at han i November 1862 havde sendt prøjsiske Officerer til Danmark for

at studere vore militære Forberedelser. Man troede egentlig, at Bismark var en lunken Ven af Slesvigholstenerne. Det var han maaske ogsaa — Kronprinsen af Prøjsen mente i hvert Fald det samme — men hans Politik havde Brug for dem. Og derfor vilde han antage sig deres Sag. Ministeriet Hall havde gennem hele dette Aar stilet mod Afgørelsen: Slesvigs Indlemmelse i Danmark. Man havde forgøglet sig med Bismark, der vilde udlevere Sønderjylland uomtalt til Danmark for at faa Holsten til Prøjsen . . . Blixen Finecke, der er Bismarks Studenterkammerat, har talt med ham herom og har „Slesvig i Lommen“.

— — —

Skridt for Skridt var Danmark bleven ført mod Afgørelsen. Gennem Martskundgørelsen naaede man frem til Novemberforfatningen. „Danmark til Ejderen“ var det Løsen, hvorunder Folket samledes. Lidet havde det nyttet, at den gamle Politikker og forhenværende Minister Blühme havde fastholdt Helstats-Synspunktet som det eneste, bag hvilke der stod evropæiske Garantier. Hans Tale var klog — det maa man nu indrømme. — Han havde taget Ordet i Aftenmødet den 18. November. Han saa Sagen fra alle Sider: fra Garantimagterne, der efter Novemberforfatningen vilde have et Holsten, der stod i et saadant Afhængighedsforhold til en fremmed Magt, at Rensborg kunde blive en tysk Forbunds-fæstning og Kiel til en tysk Orlogshavn mod Østersøen fra Slesvigs, der vel ikke blev helt inkorporeret, fordi der jo dog vedblev at være „særlige Anliggender“, men som alligevel i Modstrid med de tidligere Traktater knyttedes saa nær til Danmark, at det vilde være vanskeligt for de venskabelige Magter at indse, at dette ikke skulde være det første Skridt til en Indlemmelse af Slesvig, fra Statens eget Synspunkt, idet han sagde: „Med hvilke Grunde kan vi forsvare og retfærdiggøre et af os indført nyt Retsgrundlag?“

Men Hall udtalte som Konsejlspræsident alles Mening, naar han betonede, at hvis der ikke skulde indtræde en fuldstændig Lammelse og Svækkelse for de ikke-tyske Dele af Monarkiet, maatte man foretage det Skridt, som var foreslaaet i Novemberforfatningen. Og Ordføreren Krieger sluttede saaledes: „Hvo, som intet vover, han intet vinder, men dristig vovet, halvt er vundet“. 40 Ja mod 16 Nej underskrev denne Udtalelse under Tilhørernes Jubel. „De fremmede Diplomater, som var til Stede ved denne Lejlighed, kan nu indberette til deres Regeringer, at Grundstenen paany er lagt til Danmarks Riges Selvstændighed“, skrev en samtidig politisk Journalist.

Det var Folkets Vilje og Førernes Vilje, der havde sejret ud fra den Betragtning, som bl. a. havde fundet Udtryk i Plougs Sang ved Folkefesten i Korsør den 12. Juli 1863:

Endnu om Danmarks Grænseskel
 man skænds og skænds,
 men at en Gang vi vaagner selv,
 og raade vil i eget Tjeld,
 det kan nok hænds.
 Og kommer da den tyske Magt,
 saa staar paa Dannevirke Vagt
 aarvaagen, tro og uforsagt
 vor gamle Jens.

Med Flaget halvt paa Stang.

Ud fra Flensborg-Fjorden blaa
 gaar et Skib paa Codans Bølge;
 Orlogsmænd i Møde gaa,
 Orlogsmænd er i dets Følge.
 Hilst af Malmens dybe Røst
 Stævnen staar mod Sjællands Kyst.

Stille, stille, Østersø!
 Skibet vug paa lette Vover,
 bær det blidelig til Ø,
 sagte syng, mens Kongen sover:
 Vi vil bøje os mod Jord!
 Kongen, Kongen er om Bord.

(*G. Rode* i „Fædrelandet“).

Lavt laa Skyerne paa Danmarks Himmel i de mørke Novemberdage for 66 Aar siden.

Underlig hvileløse havde Kong Frederiks sidste Timer været. Uafbrudt havde han været paa Farten langs Dannevirke og i Sydslesvigs Byer. Han havde, som det var hans Lyst, færdedes mellem Bønder og Borgere, og uden Tilbageholdenhed i nogen Henseende moret sig i deres Lag. Men alvorlige Tanker havde været fremherskende i Kongens Sind. Vilde Dannevirkestillingen kunne svare til de store Forventninger, man stillede til den? Urolige Tanker besjælede ham. Fra det Øjeblik, det tyske Forbund besluttede at besætte Holsten, som Protest mod Slesvigs Indlemmelse, forudsaa han Krigen. Hans oprevne Sindstilstand medførte uligevægtige Handlinger, men Folket saa intet af dette. Det saa kun den virkelystne Konge, der ikke veg tilbage for de største Strabadser, naar det gjaldt det omstridte Land. Han deltog efter Løfte i et Borgerbal i det elskede Flensborg, og selv om det her paa Grund af Kongens Svaghed for Punschen kom til mindre heldige Optrin, gjorde det intet Skaar i Folkets Følelser for den afholdte Monark.

Men saa brød Sygdommen ud. Rosen stammede fra en gammel Svaghed i Næsen. Den samme Aften, da København jublede over Forfatningsforslagets Vedtagelse, laa Kongen i heftig Feber paa Lyksborg

Slot ved Flensborg Fjord. Der kom Telegram om, hvad der var sket. Men allerede paa dette Tidspunkt var Kongen saa haardt medtaget, at han ikke erfarede noget om det betydningsfulde Skridt, der var taget.

Fra Lørdag Eftermiddag den 14. November vidste man, at alt Haab var ude. I det lille Slot, hvis hvide Mure staar saa smukt til den lille Bys røde Tage og til Sommerens grønne Skove, vendtes et Blad i Danmarks Historie.

I et Taarnværelse saa man indtil for faa Aar siden de Møbler, der havde staaet i Kongens Dødsværelse: Sengen med det røde Silke-Omhæng, som var delvis søndret af Tidens Tand og af Turister, der havde ønsket et synligt Minde om deres Besøg, Lænestolen, Skrivebordet og Papirkurven, øverst i denne, der var overbundet med en Sejlgarnsfletning, laa endnu en falmet blaa Konvolut med Paaskrift „Til Kongen“.

Hvor er disse Ting nu?

Klokken 2³/₄ Søndag Eftermiddag den 15. November døde Kong Frederik. Mens Feberen hærgede hans svage Legeme, var det stadig Dannevirke, der beherskede hans Febersyner, han saa sig selv blandt Soldaterne, opmuntrede dem til Kamp. Grevinde Danner stod ved hans Seng i Dødsøjeblikket.

Hans Død fremkaldte ikke alene Landesorg, men Folkesorg. Ingen- sinde havde en dansk Konge i den Grad vundet sit Folks Kærlighed som Frederik den Syvende. I „Fædrelandet“ kvad Claudius Rosenhoff:

Tre Aar saa førte de Lig om Land,
„Kong Frode“, den folkekære.
De vidste ej af nogen levende Mand,
som hellere maatte være.

O, kunde vi føre det Lig om Land,
Kong Frederik, Folkekære,
saa gjerne da vilde hver Kvinde og Mand
Aar ud, Aar ind dig bære.

Det lyder jo ganske overspændt og er naturligvis ogsaa Billedtale, men alligevel giver det et Spejlbillede af Stemningen. Til Sorgen sluttede sig Anelserne om, hvad der vilde komme. Vel talte Aviserne deres opmuntrende Sprog: om Alliance med Sverrig, Norge, om Englands forventede Hjælp, om vor Hærs Kamplyst og vor Flaades Overlegenhed. Vel troede Folket paa den retfærdige Sag og var rede til at kæmpe for den som ved Frederik den Syvendes Tronbestigelse. Men det var ikke Vaar med Sommer i Vente. Det var November med mørke Dage, og en haard Vinter stod for Døren.

4000 Mennesker fulgte Liget af den danske Konge fra Lyksborg

og gennem Flensborg, og i de samme Dage meldtes det, at 10,000 Mand indkaldtes og Flaaden udrustedes.

Medens Forberedelsen til Kongeligets Overførelse til Sjælland stod paa, var der hændet store Begivenheder i Hovedstaden. „Kongen er død, Kongen leve“. „Forsynet har med mægtig Haand grebet ind i Danmarks Skæbne“, udtalte Rigsraadets Præsident: „Vi underkaster os Forsynets Beslutning med Hengivenhed og Fortrøstning“.

Rygtet vidste at fortælle, at Kong Christian stod tvivlende over for Fællesforfatningen. Og dette fik i den jævne, lidet politisk oplyste Hovedstadsbefolknings Opfattelse den Betydning, at Kongen var tysksindet. Og en tilsvarende Opfattelse bredte sig ud over Landet. Den Gang havde man ikke en stor udbredt Provinspresse, der evnede at afbalancere Stemningerne i Hovedstaden. Provinspressen var i mange Henseender et Ekko af Billes „Dagbladet“ og Plougs „Fædrelandet“. En Maaned og 9 Dage før sin Tronbestigelse havde den ny Konge som Tronfølger staaet paa Stammeslottet Lyksborg og holdt Talen for Frederik den Syvende med Haabet om, at Kongen endnu i mange Aar maatte staa i Spidsen for Danmark. Den 16. November 1863 stod Kong Christian den 9de selv som Danmarks Konge paa Kristiansborgs Balkon — den første af den ny Kongeæt.

Stærkere end Leveraabene for den ny Konge lød hin Novemberdag Leveraabene for den ny Forfatning op mod Slottets Balkon. Københavns Kommunalbestyrelse mødte i Audiens for at lykønske Kongen, men samtidig androg den om Grundlovsudkastets Vedtagelse. Det var under andre Former en Gentagelse af Folketoget 1848. Men Stemningen var meget urolig og truende. Da Droskerne med Kommunalbestyrelsen kørte fra det kongelige Palæ, hævdede sig Raabet fra Menneskemængden:

S v a r e t ?

Kongen havde ønsket at give Svaret i Statsraadet. Men Folket vilde ikke vente. Der var en bevæget og gærende Uro i Folkemasserne i disse Novemberaftener i Danmarks Hovedstad. Raabet: „Skriv under“! lød ved alle Lejligheder.

Regeringen vidste, hvad der vilde ske, hvis Forfatningen undersøkreves. Og den vidste, at Magterne ikke stod ved vor Side. Men den saa ingen Vej tilbage. Den har ikke turdet tro paa Sejr, saaledes som Menigmand syntes at turde tro. Den saa Krigen rejse sig i Synsranden. Og den haabede ud af Skibbrudet at skulle redde i hvert Fald det danskstalende Slesvig for Danmark.

Kong Christian var Modstander af Fællesforfatningen. Kongen søgte Raad hos Andræ, men denne turde, skønt Modstander af Fællesforfatningen, ikke foreslaa Sanktionsnægtelse, han nægtede at danne et Ministerium paa dette Program. Carl Moltke vilde heller ikke, skønt kon-

servativ Helstatsmand tilraadede han at skrive under«. Den eneste, som kunde gøre Forandring, var Hall selv, og samtidig vilde han sætte hele sin Popularitet over Styr.

Ingen vilde tage Ansvar for en ændret Politik, saa skrev Kong Christian under. Og et Blad giver sikkert den raadende Stemning et korrekt Udtryk, naar det Dagen efter skriver: »Kongen har dermed gjort det første Skridt paa en Bane, som — derom er vi forvissede — ikke blot vil føre til Danmarks Lykke, men ogsaa sikre Kongen den Tillid og Hengivenhed, som han selv ønsker at tage i Arv fra sin Forgænger paa Tronen«. Bismarcks Svar var hans berømte eller berygtede Udtalelse: »Dat möt vi hebbent!« — »Det (Hertugdømmerne) maa vi have!« Terningerne var kastede, og om en føje Stund skulde Opgøret finde Sted.

Den 18. December førtes Kong Frederiks Lig under uhyre Deltagelse til Kongegravenes Kirke i Roskilde. Og i de samme Dage meldtes det, at al Talen om den nordiske Alliance intet havde paa sig — »Broderrigernes Regering havde trukket sig tilbage fra den længe forberedte Alliance lige i det Øjeblik, da den vilde komme til praktisk Udførelse, og da den efter alle Mærker at dømme var sin Afslutning nær«.

Ja, saaledes var Stillingen:

Svigtet af Venner, svigtet af Frænder,
hver en Stjerne skjult i den bælgmørke Nat.

* * *

Det led mod Jul for 67 Aar siden. De sorte Draperier hang i Roskilde Domkirke til den Sørgefærd, man ventede. I den mørke Nat var Ligoget gaaet ad Landevejen til Roskilde. Langs Vejen lyste Fakler, og der var Lys i alle Gaardes og Huses Vinduer. Med dæmpede Toner klang Kirkeklokkerne ud i Vinternatten.

Amager Bønder havde hilst Kongens Lig til Afsked:

Vor Friheds Giver, vor Danskheds Forsvarer
føres nu til Roskilde Gravkapel.
Saa sørgende staar de Folkeskarer
og siger Farvel!
Kong Frederik, Farvel!
Farvel!

Og videre lød Christian Richards Digtterrøst:

Der var sort i Kirken om Kongens Sarkofag.
 Det var som Danmarks Lykke blev jordet i Dag.
 Det var saa sort i Kirken, og lige sort er her:
 Mulm foruden Stjerner og Mørke fjern og nær.
 I Lyd af griske Fjender en lynsvanger Sky.
 i Nord hos vore Frænder kun Taage til Ly;
 i Øster og Vester knagende, knugende Is —
 hvor skal dog vor lille Baad gaa fri fra Forlis.

Beretningen om Kong Frederiks sidste Rejse naaede gennem Pressen ud over Landet til Helligaftenen.

I H. C. Andersens Farvel hed det:

Igennem Taarer vi ser mod den Kiste.
 Farvel! I Gerning staar i Kærlighed,
 og i hvert Bryst er rejst et Dannevirke,
 Du ved det, ser det med forklaret Blik.

Disse Ord blev sunget af Københavns Sangforeninger fra Volden ved den gamle Vesterport.

Og lad os føje de kønne Vers til af H. P. Holst:

Med Murske i den ene Haand
 og Sværdet i den anden
 han mured' fort med Fynd og Klem —
 man saa, at han var Manden!
 Og mens hans store Kongeværk
 han murede til Ende,
 de Danske slog, saa i hvert Slag
 man „Skrep“ godt kunde kende.

Men mangen Moder, som gik i de stille Stuer og som havde sendt sin Søn til Hæren, og mangen ung Hustru, hvis Mand ventede Indkaldelsesordren, nynnede, kan hænde med Taarer paa Kind, det sidste Vers af Slutningskoralen, i hvilket hed:

Støvets Børn af os kan lære:
 En er mægtig, en er stor!
 Ham alene Pris og Ære
 som i Himlen saa paa Jord. —

og foldede Hænderne til Bøn med de Ord:

Kongernes Konge, hold dine Hænder
over vor Mark og over Strand!

— — —

Kongernes Konge, hold dine Hænder
skærmende over vort Fædreland!

Maaneder igennem havde Aviserne været fulde af Efterretninger om, hvad der gik for sig i Tyskland. Skal Kongen af Danmark eller en tysk Fyrste regere over Elbhertugdømmerne? Saaledes lød det Spørgsmaal, der stilledes overalt i Tyskland. Og Svaret var paa Forhaand givet. Hertugen af Augustenborg havde i sin Tid givet „Afkald“ paa det, han en Gang havde givet Afkald paa — og nu til Fordel for sin Søn, Prætendenten, Arveprinsen, eller som han selv kaldte sig: „Friedrich der Achte“.

Den nationale tyske Samlingsbevægelse havde valgt Slesvig-Holsten til Enhedsmærke. Og med tyske Liberale i Spidsen iværksattes en kæmpemæssig Agitation over hele Tyskland. Storhertug Peter af Oldenburg, „Fætter Peter“, som virkelig en Gang for Alvor havde været Kandidat til den danske Trone, var en af de ivrigste Protestanter. Augustenborgerne holdt iøvrigt til i Gotha i Tyskland, hvor de etablerede en snurrig Papirregering paa tre Ministre. Den tyske „Nationalforening“ opfordrede Regeringen til at erobre Slesvig-Holsten for Tyskland.

Men forøvrigt var de tyske Fyrster ikke saa ivrige som Folkene og Agitatorerne. Der var jo Oprør i Bevægelsen, og det var jo kun 15 Aar siden, at Oprørerne havde rørt slemt op i de mange tyske Fyrstendømmer i øverste Etager.

Selv Bismarck stod en lang Tid afventende, næppe helt sikker paa, at det var her, at Udgangspunktet for hans store tyske Politik skulde ligge. Men Bevægelsen maatte benyttes. Prøjsen maatte i Spidsen, og af Frygt for den paagaende nordtyske Stormagt maatte den sydtyske Stormagt, Østrig, træde an Side om Side med Prøjsen. Og det store Fællesgreb, „det tyske Forbund“, maatte i første Omgang skydes i Forgrunden. Der arbejdedes for at skabe en tysk Forbundsstat af de tysktalende Dele af det danske Monarki.

Hvad ingen eller kun faa indviiede vidste, var, at Bismarck allerede Nytaarsaften 1863 i en snæver Kreds udtalte: „De up ewig ungedelten“ maa en Gang blive Prøjsere. Det er det Maal, jeg styrer efter. Om det naas, staar i Guds Haand“. Saaledes var den nøgne Sandhed uden

Prydelse. Prøjsen maatte have en Flaade. Som det var nu, kunde en Sømagt af saa underordnet Rang som Danmark sættes i Skak.

I England forstod man det. Allerede den 23. Juli havde Palmerston udtalt i Parlamentet: „Der var ingen Grund til at dølgge det Faktum, at det, der laa bag Planen om Slesvig-Holsten, var Drømmen om en tysk Flaade og Ønsket om at gøre Kiel til en Søhavn. . . . Et Angreb paa Danmark vil snart vise Angriberne, at det ikke vil være Danmark alene, med hvem de har at kæmpe“. Disse Ord hilstes med Hør-raab i Parlamentet — og med Glæde i Danmark.

Saaledes var der talt i Sommerens Hjerter. Men nu var det Vinter. Og de mere skeptiske tvivlede paa Handling i Henhold til de talte Ord.

Bismarck protesterede mod Novemberforfatningen, men syntes vedblivende langmodig og vilde først skride til Handling, hvis Novemberforfatningen traadte i Kraft, saaledes som vedtaget den 1. Jauuar 1864.

Midt imellem Meddelelserne rundt om i Tyskland om den der-værende danskfjendtlige Bevægelse, var der imidlertid indløbet et Telegram til Fædrelandet, og dette Telegram gengaves i alle danske Blade med fede Typer. Det var kommen fra Stockholm, og det lød: „22,000 Mand kommer og Han selv“. Det vil sige den svenske Konge. En af de første, som fik dette Telegram i Hænde, var „Dagbladet“s Redaktør, Bille. Han ilede op til den syge Indenrigsminister Lehmann, hvor flere Ministre var til Stede. Lehmann rejste sig over Ende i Sengen „som dreven af en Fjeder“ og udbrød: „Ha! Ha! Skulde det dog ske! Skulde den Gascogner dog alligevel staa ved sit Ord“.

Det maa bemærkes, at den svenske Konge stammede fra Pan i det sydvestfranske Landskab Gascogne. . . Af mindre Betydning, men det maa dog i denne Forbindelse anføres, var en Adresse fra det lille Hertugdømme Lauenborg, undertegnet af Sognefogderne, og indeholdt de loyaleste Udtryk overfor Christian den Niende. „Vi Lauenborgere“, hed det — „vilde gøre os skyldig i den skammeligste Utaknemlighed, dersom vi ikke vilde vedgaa, at vi altid har haft det godt under de Fyrster, til hvilke vi blev henviste i 1815, ja, saa godt, at der neppe vil kunne findes noget Land, hvem en bedre Lod er beskikket end Hertugdømmet Lauenborg“. — — „Vi ønsker derfor ikke at løsrives fra Deres Majestæts tro og lydige Undersaatte, og bede til Gud, at han vil tage D. M. i sin almægtige Varetægt.“

Telegrammet fra Stockholm, der var sendt af den varmhjertede Skandinav, Redaktør Lohmann til hans Ven, Redaktør C. Ploug, var kun en skinnende Sæbeboble, der brast i Vinterdagens sparsomme Lys. Faa Dage efter kunde det i Pressen meddeles, at der intet var

sket i Sverrig, der kunde give det mindste Haab om „22,000 Mand og ham selv“.

„I saa kort en Tid er vi fra saa gunstig en Stilling, som vi maaske aldrig har haft, slynget ned paa et Standpunkt, paa hvilket vi har alles Haand imod os“, skrev Bille i „Dagbladet“.

I de samme Dage kunde det meddeles, at selv „vor Ven“ Napoleon den Tredie — Tidens mest vakleворne og mest overvurderede Monark — ifølge tyske Blade havde modtaget Augustenborgernes Udsending „særdeles godt“.

Fra Holsten kom Meddelelser om Edsnægtelser af Embedsmændene. I Kiel nægtede Sognepræst Schrader at bede Bønnen for den nye Konge. Den 21. December tog Rigsraadet Juleferie.

Og Juleaftens Dag begyndte de tyske Forbundstroppers Indmarsch i Holsten.

En Aften i December 1863 skulde der holdes et stort Møde i Hamburg. Hertugen skulde selv komme til Stede sammen med sin Papir-Krigsminister, en tidligere dansk Officer, Cæsar du Plat, og sin Indenrigsminister, Franke. Da jeg, fortæller en dansk Mand, der forklædt overværede Mødet, der var typisk for den Tids Agitation — traadte ind i en festlig oplyst Turnersal, var denne næsten propfuld af Mennesker, henhørende til alle Klasser. Den rige hanseatiske Handelsherre, hvis aarlige Indtægt beløb sig til en Smaating — som en Million —, stod her Side om Side med „Butjen“ (Sjovere), hvis hele Formue i Øjeblikket kun beløb sig til en „Søsling“. Flere Holbergske Figurer a la Didrich von Menschenschreck og von Thyboe holdt smaa Ekstraforedrag for at nytte, fornøje og forberede Stemningen til Festens alvorlige Del.

Hist og her spankulerede lurvede Herrer omkring med Ærens Kors, d. v. s. det slesvig-holstenske Jernkors fra den første slesvigske Krig, paa Brystet. Mængden betragtede disse Helte fra Isted og Fredericia med en uhyre Beundring og Agtelse.

Salen var smagfuldt dekoreret med tyske og slesvig-holstenske Faner, med Vaabenskjolde og Inskriptioner: „Up ewig ungedeelt“, „Halt fest, Jugens!“ glimrede paa Væggen i forgyldte og malede Farver. I Baggrunden var der oprejst en Forhøjning, smykket med „die Landesfarben“, og paa denne stod et Bord og et Dusin Stole.

Pretendenten lod vente længe paa sig. Salen blev efterhaanden saa opfyldt med Tilskuere, at det blev forbudt Dørvogterne at lukke flere ind. Saa længe de førømtalte Folketalere ikke var bleven trætte af at høre deres egen Røst, og dertil skulde der meget, og saa længe

Folk ikke blev kede af at høre paa dem, gik alt godt. Talerne blev imidlertid hæse og tav, beundrende deres egen Storhed, og Forsamlingen begyndte at rebellere. En Sjoever erklærede, at det var hans uforgribelige Mening — som han følte sig forpligtet til at offentliggøre — at Hertugen opførte sig højst uforsvarlig, ved at lade Folket, der gjorde ham den Ære at være til Stede, ventede saa længe over Tiden. En Kollega ytrede, at han længtes efter en Kümmel, og at han ikke kunde forsvare for sig selv at nægte sig denne Nydelse. Endelig kom „Hertugen“. Saa vidt man kunde se, var han temmelig forlegen over det „pæne“ Selskab, han var kommen i, noget fyrsteligt Ydre og Væsen forekom det mig ikke, at han trykkes af.

Hertugen satte sig og indbød ved en Haandbevægelse de øvrige Herrer paa Forhøjningen til at følge hans Eksempel.

Efter gentagne Gange at have konfereret med de tilstedeværende Ledere, rejste Prætendenten sig, hilste paa Forsamlingen, der modtog ham med en Bifaldsmumlen, og holdt et kort Foredrag, som bar tydelig Spor af at være lært udenad. „Han vilde“, ytrede han, „helst i Spidsen af sine tro Undersaatter have tilkæmpet sig det Rige, som nu havde Kong Christian af Danmark til Regent. Det var en Usurpation, som han ikke vilde taale, men saa længe han levede, vilde bekæmpe. Sin første Beslutning, med Vaaben i Haand at fravryste Usurpatoren (!) det herlige Slesvig-Holsten, havde han opgivet, da det tyske Forbund og de ophøjede Monarker i Østrig og Prøjsen havde gjort hans Sag til deres og nu var parat til at forsvare hans Rettigheder med Sværdet. Desværre maatte han se til uden at kunne deltage i denne Befrielseskrig.“

Prætendenten fik sine Hurraraab og Fanfarer og satte sig atter under Mængdens lydelige Bifald.

Derefter proklameredes Friedrich der Achte som Slesvig-Holsten-Lauenborgs retmæssige Herre.

Saaledes formede et slesvig-holstensk Møde sig i Juledagene 1863.

— — —

I Nabobyen Altona laa der en dansk Garnison under Befaling af Oberst Scharffenberg. Den havde en vanskelig Opgave. Paa alle Sider var den omgivet af en fjendtligsindet Befolkning, der vel holdt sig i Ro af Frygt, men kun ventede paa Lejlighed til at vise sit sande Sindelag. Møder, som det foran skildrede, sendte ogsaa sine Virkninger til Altona. Flere Gange opsnappedes store Geværsendinger, som skulde holdes til Raadighed for Oprørerne, men nu sendtes de til de danske Depoter paa Als. Spioner benyttedes i stor Stil fra begge Sider. Og

det oplystes senere, at enkelte eller i hvert Fald en enkelt driftig Spion arbejdede for begge Partier, hvad der var dobbelt indbringende og praktisk i mere end en Henseende.

Garnisonen kunde hvert Øjeblik vente at blive overfaldet af de i Hamborg samlede Friskarer.

Den 21. December fik de Danske gennem Spioner at vide, at der var planlagt et Angreb paa Garnisonen. Mandskabet blev holdt parat, og der kunde ventes Angriberne en varm Hilsen. Men de kom ikke. Østrigerne, som imidlertid havde besat Hamborg, satte nemlig ikke Pris paa alle de private Demonstrationer. De forlangte alle offentlige Møder forbudt og truede med eventuelt at sprænge disse med Vaabenmagt.

Imidlertid blev alt gjort klar til Oprudet, den sidste danske Garnison skulde forlade Altona. Den 22. December afgik et langt Vogntog nordpaa, det indeholdt Kaserneinventar og Uniformer. I sidste Øjeblik skete der nogle Ændringer i Bestemmelserne med Hensyn til Afmarchen, hvad der gjorde, at denne først fandt Sted 24 Timer senere end først bestemt. Dette gav Anledning til megen Forvirring, idet de mest ivrige Slesvig-Holstenere begyndte at opslaa Plakater med oprørske Indskrifter, inden Danskerne havde forladt Altona. En af disse ivrige Herrer blev fanget, og Soldaterne fortalte ham, at nu var hans sidste Time kommen. Der vederfares ham dog intet ondt.

Morgenen til Juleaftensdag afmarcherede den sidste danske Garnison fra Altona, ledsaget af Pøbelens Fløjter. Ind ad Byens anden Port marcherede Forspidsen af Sachsernes Forbundskontingent, hilst af Oprørssangen og de viftende slesvig-holstenske Flag, der blev stukket ud af alle Vinduer. Umiddelbart efter afholdtes et Folkemøde, der indledes med Salmen: „Nun danken alle Gott“ (Nu takker alle Gud). Samtidig blev opslaaet en Proklamation, i hvilken Frederik den Ottende udraabtes til Hertug af Slesvig-Holsten.

„Vi holder af alle Kræfter fast ved vor Landsrettighed“ — hed det i Proklamationen — „og denne kalder efter hans Faders Afkald Arveprins Friedrich paa Tronen.“

Og 596 kielske Damer udtalte senere i en Henvendelse til Hertuginde, at de med glødende Begejstring imødesaa det dyrebare Herskerhus, „som Herren saa naadig har lovet at skænke os“. . . . Den Trone, Friedrich der Achte blev hyldet paa, var en Teatertrone, som hans Hofchef den 30. December lejede af en Teaterdirektør i Kiel.

Efter Krigen dømte de prøjsiske Kronjurister Hertugen fra alle hans „Rettigheder“. En Tid tænkte Bismarck paa at lade Hertugen være

Mellemed. Ved et Parti Billard en Gang efter Krigen søgte Bismarck at lodde Hertugen, særlig med Hensyn til, hvad han mente om Prøjsernes Herredømme over Kiels Havn. Bismarck brugte til at begynde med Tiltaleformen „Durchlautighed“, men da Hertugen syntes at tillægge sig selv større Betydning, end Bismarck syntes om, endte det med, at Bismarck sagde simpelthen kun „De“ til Hertugen.

Friedrich der Achten Trone blev aldrig andet end en Teatertrone.

Noter.

Friedrich den Ottende, f. 1829, d. 1870, Søn af Oprørshertugen af Augustenborg, deltog i Oprøret, flygtede til Prøjsen, gjorde efter Frederik den Syvendes Død Krav paa Hertugdømmerne, boede i Kiel til 1866. Hans ældste Datter var afdøde Ex-Keiserinde Augusta Victoria og hans Søn er den vistnok endnu levende Hertug Ernst Günther, der fik Slottene Sønderborg og Augustenborg overdraget. Det var alt, hvad der blev tilbage af Hertugdømmerne, og ved Genforeningen 1920 gik ogsaa den Rest i Graven for bestandig.

— — —
Orla Lehmann, f. 1810, d. 1870, var Indenrigsminister i Halls Ministerium. Ejderpolitikens ivrigste Tilhænger, laa syg i sit Hjem i Efteraaret 1863. Mange Ministerraad blev i disse skæbnsvangre Dage holdt ved hans Sygeseng.

— — —
H. P. Holst, f. 1811, d. 1893, skrev 1839: »O, Fædreland, hvad har du tabt, den gamle Konge sover«. 1848 skrev han: »Vel mødt igen, Kong Frederik, ved Hæren«, »Den lille Hornblæser« og »Slumrer sødt«.

— — —
Blixen-Finecke, f. 1822, d. 1873, Baron, dansk Politiker, Student i Göttingen i Tyskland, samtidig med Bismarck, brevvekslede privat med Bismarck om det slesvigske Spørgsmaal. Bismarck skrev bl. a.: »Det vilde glæde mig hjerteligt, hvis jeg blev i Stand til personligt at kunne forhandle med Dem om vor Mellemværende« (10. Oktober 1863). Blixen-Finecke blev meget haardt angrebet for sin Brevveksling. Han var gift med Prinsesse Augusta af Hessen, der var Søster til Dronning Louise af Danmark.

— — —
A. Bille, f. 1. Juli 1828, d. 11. November 1898. Efter 64 anklaget for Højforræderi for Artikler om Kongen. 1884 Gesandt i Washington. 1886 Amtmand i Holbæk.

— — —
Grevinde Danner, født Louise Rasmussen, f. 1815, d. 1874 d. 7. August. 1830 ophøjet til Lensgrevinde og viet til Frederik den Syvende af Biskop Mynster, døde 1874 i Nizza. Hendes Formue, 7 Millioner Kroner, anvendtes i velgørende Øjemed.

Dansk Arbejde.

Danmark for Danske!
Løsnet bør lyde
sønden for Krusaa
til Grenen i Nord.
Dansk i vor Tanke
som dansk i vor Virken,
da faar vi Sul til
Brød paa vort Bord.

Landbo og Bybo
skal virke sammen,
Plovjern skal smedes,
hvor dansk selv er Smed.
Fisken skal fanges
i Net, som er knyttet
indenfor Danmarks
havbaarne Bred.

Kværnen skal knuse
Korn, her er avlet,
her paa vor Ager,
af Vind har vi nok.
Klædet, vi bærer,
selv skal vi væve,
Linned kan virkes
af Hør paa vor Rok.

Skibet, der fører
danske Produkter
fjernt over Havet
til fremmed By,
bygger ej bedre
Udlandets Værfter,
vidt har »Selandia«,
Danskernes Ry.

Danmark for Danske!
lyder vort Løsen.
Fremmed vi ærer
som velkommen Gæst.
Men i vort Hus vi
vil være Herre,
Dansk Brød paa Bordet
smager os bedst.

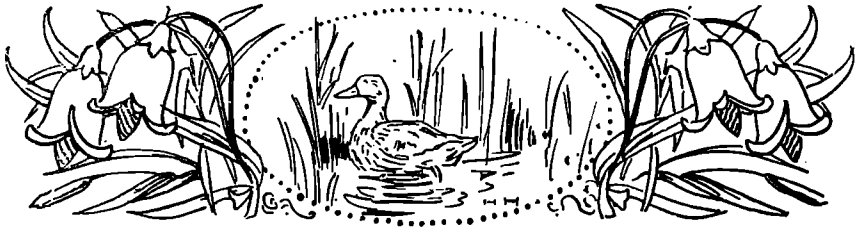
Ikke sjældent hører man Forundringstale over Udlandets storstilede Virksomheder, og man faar ofte en Væmmelse af Lidenhed; det er, som om vi slet ikke kan noget. Hvor ofte hører vi ikke Tale om den store Virksomhed, som Amerikaneren Ford har frembragt. Det raa Produkt kommer ind i den ene Ende af Fabriken og i Løbet af nogle faa Timer kommer det ud af den anden Ende som en fin, moderne Bil. Vi indrømmer, at det er en smuk Præstation, men naar vi saa samtidig faar at vide, at dette Arbejde udføres af ca. 10,000 Arbejdere, er vi ved at komme til os selv igen, og dersom vi saa ser nøjere til, er det ikke vanskeligt at finde noget tilsvarende i vort lille Land, selv om det er i mindre Format, saa dog noget i samme Retning.

Paa højre Side af Niels Ebbesensvej eller Landevejen, der forbin-der Aarhus og Randers, vil man finde paa et Plankeværk nogle mæg-tige Bogstaver, som ved at staves og lægges sammen faar Sætningen, der kun bestaar af to Ord: „Aarhus Emballage-Fabrik“, og vær saa venlig at gaa inden for Porten — Hunden er bunden — og bed da Direktør Fanger eller Værkfører Solberg om at faa Lov til at se Fa-briken i Virksomhed. Og naar man efter et Par Timers traven rundt —

snart i Kælder snart i Stuen, 1. og 2. Etage, og atter gaar ud af Porten, siger man sagte til sig selv: Her er noget Dansk i vor Tanke som dansk i vor Virken.

Først fører Værkfører Julius Solberg os hen til en vældig Stabel store Bøgekævler. Vi anslaaer Diameteren til godt en Meter — for fleres vedkommende betydeligt mere. En eneste Mand kan transportere disse mægtige Kævler hen til den store Sav, der deler dem i Meterstykker. En Kran svinges ud, og den favner med sine krinklede Jernarme i en Haardkneue omkring Stammerne, som nu uden stor Modstand følger med. Saven skærer dem nu over og næsten som af en usynlig Magt føres de ned til de store Ovne, hvor de lægges pænt oven paa hinanden. Alt dette Arbejde udføres af en eneste Mand. Vi mindes det gamle Ordsprog, som dog ikke helt falder i Traad her: „Det er itt skemt for en jenle Kaal og sto i en Lo og stable Ater (Ærter)“. I disse Ovne bliver disse Meterstykker gennemkogte, og naar de er tilstrækkelig afkølet, føres de hen til Skrællemaskinen og afskrælles til fine, tynde Skrællinger, og herfra vandrer de fra Mand til Mand — ca. 100 — indtil de som et færdigt Produkt kommer ud af den anden Ende af Fabriken som Margarinebøtter, Sæbebaljer og mangfoldige andre Genstande. Vi har anført dette for at paavise, at vi ikke har nødtigt at gaa over til det storpralende Amerika for at finde Snille og Dyglighed paa Teknikens Omraade. Og, ærede Læser, falder Deres Vej omkring Aarhus Emballage-Fabrik, gaa da inden for, og De vil se en Virksomhed, der i mangt og meget kan noteres i Deres Dagbog som noget af det smukkeste. De har set, og De vil finde to Mænd, hvis Hjerner i Ordets bedste Forstand forstaar sin Tid og handler derefter. Disse to Mænd er ovenfor omtalt.

J. Nielsen.

Celle.

Paa en Tysklandsrejse besøgte jeg bl. a. den hannoveranske By Celle, der i og for sig ikke er egentlig bemærkelsesværdig blandt tyske Byer, men for os Danske har den alligevel betydelig Interesse, idet Mindet om vor ulykkeligste Dronning, Karoline Mathilde, knytter sig til denne lille By.

Celle er lidt mindre end Randers og lidt større end Vejle, ligger langs den lille, sejlbare Flod Aller og ved Banen mellem Hannover og Hamborg i en ret ufrugtbar Egn, der er rig paa Lyng og Naaletræer. Banen gaar vest om Byen, og Slottet, paa hvilket Karoline Mathilde døde, ligger i Byens østlige Del. Celle giver ikke Indtryk af stor Foretagsomhed eller Forretningsaand som adskillige andre af de tyske Byer, men det kan ogsaa være velgørende at gæste en mindre By som denne, hvis vigtigste Tiltrækning er et historisk Minde, især naar man i Forvejen har set rigeligt af Storbyernes Travlhed.

Fra Celles Banegaard vender man sig i Øst og gaar ud ad en bred Hovedgade, hvis nordlige Side begrænses af et pynteligt Anlæg med et Marmorminde for en stedlig Berømtthed (A. Thaer). Videre gaar man fremad og ser nu Slottets grønne Tage rage op over Træerne, hvorpaa man drejer til venstre ind gennem Slotshaven. — Snart staar man foran Celles gule Slot, hvis tykke Mure og solide Hjørnetaarne bærer Præg af høj Alder. Dets Oprindelse gaar da ogsaa tilbage til det fjortende Aarhundrede, og det har før været Bolig for lüneborgske Hertuger. I Slottets sydøstlige Hjørnetaarns andet Stokværk vises Karoline Matildes Dødsværelse, man af Bohave eller Møbler er der intet tilbage, der minder om den landflygtige Dronning, da Franskændene i Napoleonstiden bortslæbte og solgte dette ligesom andre hannoveranske Slottes Værdigenstande.

Ved at færdes i disse Omgivelser, trænger Mindet om den landsforviste Dronning sig stærkt frem i Erindringen, og Tanken dvæler uvilkaarlig ved hendes korte, ulykkelige Liv.

Karoline Matilde forlod som en purung, livlig Prinsesse sit Hjem i England og drog til Danmark som Kong Christian den Syvendes Brud. Forholdene var ikke alene fremmede, men ogsaa meget vanskelige for den unge Dronning. Kongen var letsindig og udsvævende, viste hende snart Kulde og Ligeegyldighed, og Landets to Enkedronninger gjorde alt andet end glæde og styrke hende. Sin Slægt saa hun aldrig, og Kongen vilde ikke have hende med paa sin store Udenlandsrejse, skønt han gæstede hendes Fædreland.

Efter Kongens Hjemrejse blev han bestandig mere sløv og aandsvag, hvorved Livet blev endnu mere glædesløst for Karoline Matilde. Da kastede hun sin Kærlighed paa Struensee, der fra at være kongelig Livlæge var stegen til at være den enevældige Konges Gehejmekabinetminister. Han viste Dronningen Venlighed og Opmærksomhed og søgte paa sin Vis at glæde den ensomme Kvinde ved at foretage Ride- og Spadsereture med hende og ofte være i hendes Nærhed. Forholdet til Struensee blev skæbnesvangert for Dronningen, hvis Færd vakte megen Misstemning og gav Hoffets Sladder rigelig Næring. Enkedronning Juliane Marie benyttede Lejligheden til at styrte Struensee, der senere blev henrettet, og at føre Dronningen som Fange til Kronborg. Kongens og Dronningens Ægteskab opløstes, og hun skulde have været sat i Forvaring paa Aalborg Slot, hvis ikke hendes Broder, den engelske Konge Georg den Tredie, havde draget Omsorg for at faa hende til sit tyske Kurfyrstendømme Hannover. Saaledes gik det til, at Karoline Matilde fik Ophold paa Broderens Slot i Celle.

Indbyggerne i Celle tog imod den ulykkelige Dronning med glimrende Festligheder, der stod i Modsætning til hendes tunge Sindsstemning. Et Par Kilometer udenfor Byen kom Borgerne hende i Møde med Trompeter og Trommer, som trakteredes bravt, og med naive men velmente Sange. Om Aftenen maatte Dronningen køre gennem Byen for at se de pyntede og illuminerede Gader.

I tre Aar, fra 1772 til 1775, boede Karoline Matilde paa Slottet i Celle. Hun længtes ikke efter Hoffet i København, derimod længtes hun inderligt efter sine to Børn, Frederik og Louise Augusta, der var taget fra hende. En Søster, Hertuginde Augusta af Brunsvig, gjorde, hvad hun kunde, for at bringe Glæde ind i hendes Tilværelse.

I et Brev til Søsteren skrev Karoline Matilde: „Jeg takker Himlen for, at den har lært mig Modtagelighed for smaa Ting og ligeledes lært mig, at Lykken ikke er bestandig. Ja, lært mig Blændværket af Verdens Pomp og Forfængelighed. Tro mig, naar jeg siger, at jeg

ikke paany ønsker at blive kronet Dronning. Om jeg blot havde mine kære Børn hos mig, skulde jeg tro, at for saa vidt der gives større Lyksalighed, maatte den bestaa i at være forenet med dem.“

Netop i de smaa Ting søgte hun sin Trøst over Livets Skiftelser. Kærlighedsgerninger og Hjælpsomhed mod fattige og syge samt Kirkegang og Spadsereture i „den franske Have“ optog nu hendes Tid og Tanker, og da Kærlighed avler Genkærlighed, blev hun meget afholdt af den lille Bys Befolkning, der saa paa hende som en god, men forurettet Kvinde og gjerne vilde lægge lidt af en Helgenglorie om den unge, landsforviste Dronning.

En tidlig Død bortrev hende i en Alder af knap 24 Aar. Hun havde besøgt en syg Tjener, som hun satte stor Pris paa, og var da bleven smittet af Smaakopper, og efter et kort Sygeleje, under hvilket hun var sig bevidst, at det førte mod Døden, udaandede hun den 10. Maj 1775 til stor Sorg for smaa og store i Celle. —

Det var med Medfølelse, man her foran Slottet i Celle fremkalder Karoline Matildes Liv i Erindringen. Hun fortjente en langt bedre Skæbne.

Over Slotspladsen gaar jeg hen til Byens Kirke; der er et lille Spir og intet Taarn. Dens Indre er graamalet, lyst og kønt. I Koret gaar jeg rundt og leder blandt Gravminderne efter en Plade for Karoline Matilde, men forgæves. Saa forsøger jeg udenfor Kirken at spørge mig for i et nærliggende Apotek, men faar at vide, at der intet som helst Minde findes for den danske Dronning i Kirken. Hun ligger begravet under Alteret i den hertugelige Gravhvælving, hvortil ingen Adgang gives. Hertugen af Cumberland havde Nøglen.

I „den franske Have“ syd for Slottet findes et beskedent Mindesmærke for Karoline Matilde. Man ser Sandheden og Kærligheden som to Kvindeskikkelser bekrænse Dronningens Askekrukke, medens Børn strør Roser foran dem. Paa Urnen ses hendes Portrætmedaillon, og paa et Skjold, der er anbragt paa Fodstykkets højre Side, findes hendes Navn, Titel og Aarstal.

Slottet, Kirken og „den franske Have“, mere er her ikke, der minder om Karoline Matilde, men for os Danske bliver hele Byen Celle som et Mindesmærke for hende, og naar vi nævner Navnet Celle, tænker vi ikke paa, hvad andet der knytter sig til denne By, men kun paa Frederik den Sjettes ulykkelige Moder.

En Grindehval-Fangst.

Det er tidlig Sommer-Morgen Kl. 3. Solen skinner saa mildt ind i mit Kammer og alt er fuldkommen lyst og klart, Vaagen og Nolsø-Fjorden ere saa blanke som et Spejl og der er en ubeskrivelig Fred udbredt over den hele Natur. Men der er Uro og Tummel blandt Menneskene, den hele Bygd er paa Benene. Hvad er det for en Raaben og Støjen og Renden frem og tilbage?

Der er Grind!

Saa er der ikke Tid til at ligge længere i Sengen; i Klæderne i en Fart og ud at se, om man kan komme med, „Grindabod“ raaber Mænd og Kvinder i Munden paa hverandre, ja, „Grindabod“ raaber Skarer af Smaabørn, saa det giver Genlyd fra Skansen — Puslingen springer ud af sin Seng, kravler op i Vinduet i bar Skjorte og istemmer saa højt han kan: „Grindabod“! Naar man færdes her til daglig, skulde man knapt tro, her var saa mange Mennesker, det er knapt muligt at komme frem mellem Husene, halv paaklædte Mænd pisker af Sted til Stranden for at komme tidsnok til Baaden. En har kun faaet det ene Trøjeærme paa, en kommer bærende med sine Sko og Strømper i et Baand over Skulderen, en tredie har gjemt sin Hue hjemme og hans kraftige Manke flagrer vildt for Vinden. Olavur har ikke faaet vaadt eller tørt, før han drog hjemme fra, og nu kommer hans Mutter rendende efter ham med en fed „val gora“ (et Stykke Bryst af et fedt Faar) og en „dryl“ (et Byg-Brød), som blev lagt i Gaar Aftes i Asken — ellers maatte jo Manden sulte ihjel. De nødvendige Remedier er enhver Baad forsynet med, og endelig er det da kommen saa vidt, at Baaden kan stikke i Søen. Trods al Hurlumhej slap vi dog ned i en Baad (Ottemandsfar) og kom med i Grind.

Østen for Nolsø har nogle Baade, der var tilhavs for at fiske, opdaget en Flok Hvaler, og de havde gjort Tegn ved at hænge Trøjen op i Masten. Straks har man i Bygden paa Nolsø antændt Baal paa Marken, paa Argir og Nes hviler Røgen paa Bakkerne, og det glædelige Budskab flyver fra Bygd til Bygd, „fra Granne til nærmeste Granne“. --- — — Rogvid, ro, ro) tilraaber man hverandre, og Baaden skyder som en Pil gennem Søen, Bølgerne staar i Skum for Stævnen og farer sydende langs med Siderne, Aarerne bøje sig som en Vaand, og Sveden driver ned ad Mændenes Ansigt. Det er dog en forskrækkelig Fart, vi kunne godt ro omkap med et Dampskib. Skutan bognadi som egen Gjord“, staar der i Visen om Sigmund (Skuden bugnede som en Gjord), og det passer bogstaveligt her. Se saa! Der er Flokken! De store Dyr svømmer imellem hverandre som en Flok Faar, snart stikker de blot Hovedet op over Vandet og sprøjter deres Aande, blandet med Slim og Vand, højt op i Luften, snart ser vi hele den sorte, glinsende Ryg, snart tumle de sig ned paa Hovedet, idet de pisker Vandet med Halen, naar de gaar tilbunds. Saa maa vi passe, at Baadene ikke kommer for nær, for at de ikke skal splittes ad. Der var vel en Snes Baade forsamlede, og disse lægger sig nu i en Halvkreds uden om Flokken, saa de kan drive den foran sig, hvor det forekommer dem, at den har mest Tilbøjelighed til at trække hen. Disse Hvaler lader sig bedst drive Nordvest op i Sundet mellem Strømø og Østerø, og i denne Retning roer vi langsom frem, altid i en Halvkreds. Flokken gaar ret villig frem, men det hænder dog af og til, at en og anden Hval faar Mistanke om, at det ikke er rigtig fat, eller en anden har faaet Øje paa en rigtig fed og lækker Blæksprutte, som den vil til Bunds efter; saa udstøder alle Baadmændene et vældigt Skrig, kaster en Regn af Sten, som de har taget med i den Hensigt, imod dem, eller slynger Valfstenene, som er fastbundne i Fiske-Linerne, ud i Vandet, hvorved de enfoldige Dyr forskrækkes og følger med de andre.

Denne Grind drives ind til Hvalvik, hvor der er en god, bred Strand ved Havet. Paa Stranden han mange Folk samlet sig for at se til og være behjælpelige ved Fangsten. Nu, da Hvalerne er kommen ind i Vigen, roer nogle Baade ind imellem Hvalerne, og nu gaar det løs med Hvalvaabnene, de ulykkelige Dyr svømmer med en uhyre Fart ind paa Stranden, idet de sætter Søen i en voldsom Bevægelse og fører en umaadelig Masse Vand med sig. Naar Vandet skyller tilbage, staar mange af Hvalerne paa Grund, og nu iler Folkene fra Land, bevæbnede med lange, hvasse Knive, ud til dem, ofte vadende i Vand til op under Armene, og giver hver Hval, de kommer til, et Par alvorlige Snit over Nakken, saa at Rygmarven bliver skaaret over, hvorved Dyret

faar sin Bane. Det dejlige, krystalklare Vand i Vigen er farvet ganske rødt, og de saarede Hvaler sprøjter Blod højt op i Luften. Man skulde tro de usaarede Dyr vilde skynde sig bort, jo før, jo hellere, men dette er ikke Tilfældet, tværtimod trænger de sig frem til deres Kammerater og deler trofast deres Skæbne. Fra Baadene larmes og raabes af alle Kræfter, fra Land giver man, som sagt, de saarede Dyr Fangst og haler dem op paa Land ved at hugge en stor Jernkrog med et Tov ned i Hovedet, men man vogter sig bestandig for Halen, som kan slaa alle Folk og Baade i Stykker, saa længe der er Liv i Dyret. Disse Hvaler har intet andet Forsvar mod Menneskene. Det hele er et fælt Myrderi, alt svømmer i Blod. Mændene er blodige paa Klæder, Hænder og Ansigt, og Vandet driver ned ad dem.

Man kan i disse blodige Mennesker næppe genkende de hjertensgode kærlige Færingere, som ellers kan faa Taarer i Øjnene ved at høre om den mindste Ulykke og Lidelse. Men Grinden er en Velsignelse, som maa gribes hurtigt og kraftigt, naar den bydes, ellers flygter den, og saa maa mange ofte lide Nød.

Endelig er Drabet forbi, ikke en Hval undslipper. Der ligger 160 prægtige, store, glinsende Dyr paa Stranden; en herlig Fangst! Lad os betragte en af de største. Den er omtrent 12 Alen lang, ofte derover. Hvilken Mængde smaa, hvide, spidse Tænder den har! Øjnene er smaa, Farven glinsende sort, der gaar en grønlig, hvid Stribe hen under Bugen. Se, det er en Grinde-Hval, „Grindahvalur“, som Færingerne kalder dem, fordi den altid samles i Flok med sine Lige.

En „Grind“ er altsaa Hvalflokken, ikke et enkelt Dyr, som det ofte fejlagtig benævnes. Færingerne kalder ikke Hvalerne „Fisk“. „Hvalfiske“, det er et rigtigt hjemmetysk Ord, som røber fuldkommen Ubekendtskab med Havets talløse Kvæg-Hjorde.

Nu kommer Sysselmanden (Sognefogden) med sine to Kaldsmænd og skærer Værdien med Romertal i hver Dyr, thi Fangsten skal fordeles retteligt mellem saa mange som muligt, for at enhver kan faa sin Del af Fangsten.

Efter Vurderingen faa hver sit efter Udleveringssedler. Værdien er bestemt efter gammel færøisk Regnemaade.

Lad os se lidt paa Folkelivet efter et saadant Grindelag. Det er bleven hen paa Aftenen og en Del af Baadenes Mandskab er gaaet over i den store Stue, hvor de danser af alle Livsens Kræfter og synger Sigurds-Kvadene, saa det runger i Huset. Det er nemlig bleven for sildig at ro hjem, der er en lang Vej, og desuden trænger de til lidt Lystighed oven paa den strænge Dag. Nej, de skal ikke gaa derind! De har naturligvis hverken Lyst eller Lejlighed til at skifte Klæder, og nu staar der en forfærdelig Damp af Sved og Vand op fra de

drivvaade Karle. Men paa den Maade tørres Klæderne, og det falder ikke en Færing ind at blive forkølet af at være drivvaad i 24 Timer.

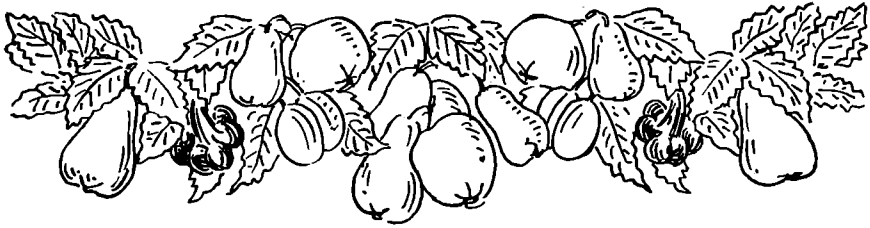
Saaledes gik denne Grindehvalfangst lykkeligt for sig, og mange Munde blev mættede, og ikke at forglemme, at mange, mange takkede Vorherre inderligt for den Velsignelse, han sendte; thi Hvalen er en Velsignelse for Færingen.

Af det tykke Lag Spæk, der ligger yderst, koger man Tran, man kan ogsaa spise det og I skal ikke gøre Næse, som om Færingerne drikker Tran eller spiser noget væmmeligt. Spækket er nemlig hvidt og klart, og i Smag ikke det mindste til fælles med tilberedt Tran, en tynd Skive Spæk, som har ligget i Lage og derpaa tørret i Vinden, er næsten gennemsigtig og smager slet ikke ilde. Inden for Spækket ligger Kød, som er mørkerødt og ligner meget grovt Oksekød, ogsaa det spises, dels fersk, dels tørret. Til Tørring skærer man det i Strimler paa et Par Tommers Tykkelse og nogle Alens Længde og hænger det, tilligemed Fiskene, langs med Husvæggene paa Stokke. Dette Kød („tvøst“) bliver ved Tørringen næsten sort og saa haardt og sejt, at man ikke kan undre sig over, at Holsteneren Graba nær havde faaet Krampe i Kæberne ved at tygge det. „Tvøst“ er overhovedet en Føde, som kun den, der altid har været vant til at spise det, kan lide, ligesom det i Reglen ikke lader sig tygge eller fordøje af andre.

Efter en saadan Grind er der Glæde i alle de Bygder, som har faaet Del i Fangsten, og man mærker allerede længe, før man kommer til Husene, naar der er sligt paa Færde, thi saa blandes Tørverøgen, som altid er til Stede i Overflødighed, med Duften af Tran og Hvalkød.

Husvæggene er, som sagt, prydede med lange Stykker Tvøst. I Hjælden ligger store Spækbunker i Lage, medens store Tønder og Fade er fulde med den øvrige Spæk, som er afskaaret i Terninger, for at forarbejdes til Tran. Ved Søen holder Ravnene Gilde paa de udkastede Indvolde og halvpillede Benrade. Er det en varm Sommerdag og alle disse Herligheder har ligget og hængt i nogen Tid, skal man have ondt ved at udskille en eneste Mundfuld frisk Fjeldluft af den forpestede Dunstkreds. Og hjemme i Husene er alle Husnødrene i travl Virksomhed med at røge den ferske „Grind“, saa bringes det dampende Kød ind i en Bakke eller et Trug, Mændene giver sig i Lag med det med deres hvasse Tolleknive. Det er et sundt og stærkt Næringsmiddel, men det maa være aldeles frisk Kød. Navnlig Nyren sætter man særlig Pris paa.

Ja, saadan gaar det ved en Grindehvalfangst.

Troels Plov og hans Søn.

Skitse til Romanen af samme Navn
af
Svend Aa. Reerslev.

Pastor Plov lagde sin Morgenavis fra sig paa Bordet og foldede Hænderne.

Hvad skal man ikke høre, tænkte han, nu igen et Mord.

Han rystede sørgmodig paa sit graa Hoved og tog Bladet for nøjere at gennemlæse det dramatiske Referat af Begivenheden i det nærliggende Fiskeleje, da i det samme nogen bankede paa Døren til hans Kontor. Det var Jomfru Lund Husbestyrerinden, og hun saa saa bestyrtet ud i sit lille, rynkede Ansigt, at Præsten straks tænkte, der var tilstødt hende en Ulykke. Uden at vente paa en Opfordring, trak Jomfru Lund Døren i efter sig og rokkede hurtigt frem over Gulvet, alt imens hun paa det heftigste gjorde Tegn til Tavshed.

Det er Dommerens Søn, ham, der sejler, hviskede hun ind i Præstens forbavsede Ansigt.

Pastor Plov sænkede Avisen.

Ja, hviskede han.

Jeg var netop ved at blanke Dørpladen, da . . . Han gjorde mig saa forskrækket.

Pastor Plov følte sig en Del beroliget. Vil han tale med mig? spurgte han.

Jomfru Lund nikkede ivrigt.

Præsten rejste sig og hængte sin Pibe bort.

Et Øjeblik senere stod en ung Mand i Studereværelset. Det var Styrmand Knud Hjorth, Dommerens yngste Søn. Straks han traadte ind, og Døren lukkede sig efter ham, slog det Præsten, hvilken ejen-

dommelig Uro, der ulmede i hans Øjne. De var heller ikke saa snart blevet ene, før den unge Mand ilede hen til Præsten, greb hans Hænder og hviskede, ude af sig selv: De maa hjælpe mig, Pastor Plov. For Himlens Skyld, De maa hjælpe mig.

Pastor Plov aabnede og lukkede sin Mund. Han var saa overvældet, at han til en Begyndelse ikke kunde faa et Ord frem. Det unge Menneske, der stod foran ham og hvis Øjne brændte af en fortvivlet Bøn om Hjælp, havde han ikke set i sin Stue i mange Aar. Men han vidste om ham, at han var en flink Sømand, en livsglad, ung Fyr med rige Evner, et uroligt Hoved maaske, men en lys og vakker Sjæl, der var sine Kammerater en trofast Ven og Forældrenes Stolthed. Hvorfor blev han da med et saa hjerteangst, han, Pastor Plov? Hvorfor gav hans Puls sig til at banke? Hvordan opstod den Anelse i ham, at den unge Mands Fortvivelse stod i Forbindelse med den ulykkelige Begivenhed, han netop havde læst om? . . .

Efterhaanden fik Pastor Plov sig dog samlet, og han begyndte at tale beroligende til sin Gæst. Han blev atter Skriftefaderen, den milde og den trøsterige.

Jeg har ikke set dig saa længe, min Ven, sagde Præsten. Men jeg har døbt dig og konfirmeret dig, og dit Navn staar opskrevet i mit Hjerte. Vær blot frimodig, min Søn. Og har du noget svært at fortælle mig, noget, du vil bede om Guds Tilgivelse for, saa sandt du er en oprigtig angrende, da vil Vor Herre Jesus ikke støde dig bort.

Den unge Mand bøjede Hovedet; det saa ud, som om han endnu kæmpede med sin Uvished; saa rettede han sig med et.

Pastor Plov tog stille hans ene Haand, lænede sig fremover, for at hans Gæst ikke skulde anstrenge Stemmen, men forholdt sig ellers fuldkommen tavs, saa længe den unge Mand talte.

Det begyndte med Beretningen om en af den Slags Fester, som unge Mennesker nu engang finder saa tiltrækkende, en planløs Turen omkring med hvem der vil hænge paa, maaske kan det se ud som en meget uskyldig Form for Letsindighed. Jo, Pastor Plov vidste Besked. Han sad og lyttede til den unge Sømands Beretning, men hele Tiden tænkte han paa sin Søn, denne Søn, der havde bragt ham en Verden af Sorg, og som han aldrig turde haabe paa at kunne hjælpe, fordi hans Letsindighed var blevet til Last og hans Moro til hadefuldt Spot. Men denne unge Mand . . . ?

Pastor Plov blev atter opmærksom.

Jeg var alene, hviskede Knud Hjorth, og jeg tror nok, jeg var paa Vej hjem, da jeg mødte ham. Vi kom i Snak sammen, Jeg tror, det var ham, der standsede mig.

Ja, hviskede Præsten. Og ved sig selv tænkte han: Nu kommer det, jeg frygter mest.

Knud Hjorth fortalte videre. Han lagde ikke Skjul paa noget. Men Præsten dukkede sit Hoved som for et Slag i den Stund, Knud Hjorth tilstod, at han var bleven Morder.

Jeg forstaar mig ikke selv, sagde Styrmanden og sprang op fra sin Stol. Se, saadan tog jeg paa ham, saadan som jeg nu tager paa Dem, Hr. Pastor. Jeg havde ikke Tanke om at slaa ham ihjel, ved Gud i Himlen, det sværger jeg Dem til.

Pastor Plov nikkede alvorligt.

Jeg vidste ikke af noget, før jeg hørte ham falde, men da jeg fik ham op og stod med ham i Armene, saa jeg Blodet drive ud af hans Nakke. Da vidste jeg, at jeg havde dræbt ham.

Den unge Mand rynkede sine Bryn og sukkede dybt.

Der blev en kort Pause, saa sagde Præsten: Der er en Ting, Knud Hjorth, du ikke har sagt mig. Har du talt med din Far om dette?

Knud Hjorth for sammen.

Nej, nej. Hvor kan De tro? Min Far maatte jo fængsle mig!

Pastor Plov lænede sig tilbage og saa den anden dybt ind i Øjnene.

Er det Straffen, du er bange for, Knud Hjorth?

Den unge Mand bed Tænderne sammen; Lyset kom og gik i hans sorte Øjne. Endelig talte han.

De maa tro mig paa mit Ord, sagde han. Jeg har Skinnen imod mig, Hr. Pastor, men det skal De vide, at jeg angrer, saa sandt som nogen kan angre. Og alligevel staar jeg i Begreb med at snige mig bort fra mit Ansvar. Saaledes ser det ud.

Han standsede brat. Det saa ud, som om han væmmedes ved at fremstille noget, der vilde blive taget for Løgn; men Pastor Plov kom ham til Hjælp. Han sagde ganske stille:

Det er dine Forældre, du tænker paa, Knud Hjorth?

Ja, ja, raabte den unge Mand. Aa, De forstaar mig, Hr. Pastor. De kender min gamle Faders Stolthed over sit ærlige Navn, og De ved, hvor min Mor er svag. Skulde jeg dræbe de to, hvis der var nogen Vej udenom?

Det er saa urimeligt, stønnede han, saa ganske meningsløst, det, der er sket. Uden at jeg vil det, slaar jeg en fremmed ihjel. Skal ogsaa mine Forældre, mine Brødre, hele min Familie blive ramt. Vilde det ikke være en himmelraabende Uretfærdighed, om min Synd ramte disse uskyldige? . . .

Pastor Plov foldede sine Hænder. I lang Tid lod han sine Øjne dvæle paa den unge Mand.

Der er endnu et Spørgsmaal, jeg maa gøre dig, sagde han til sidst. Hvorfor er du kommen til mig? Er det Gud, du søger, eller blot et medfølende Menneske?

Knud Hjorth slog Blikket ned.

Jeg tror, sagde han med lav Stemme, at jeg søgte baade Gud og Mennesket her hos Dem. Jeg maatte tale ud med en, der vilde forstaa mig, men jeg maatte ogsaa gaa til Gud. Jo, Pastor Plov saadan er det, jeg kunde ikke rejse, før jeg fortalte Dem alt og fik Guds Tilgivelse.

Pastor Plov lukkede sine Øjne, det var, som om han saaledes bedre kunde lytte til Stemmen, om dens Klang var falsk eller om den var ægte.

Da Præsten ikke talte, vedblev Knud Hjorth:

Jeg er endnu saa ung, sagde han. Først nu ser jeg, hvad Livet er, nu, jeg maaske skal miste det. Jeg vilde saa gerne leve og blive et Menneske. Ja, jeg tror, Pastor Plov. Jeg tror paa Gud og jeg angrrer.

Pastor Plov hævdede langsomt sit Blik.

Min Tavshedspligt hindrer mig i at angive dig, Knud Hjorth, men hvis jeg nægtede dig Kirkens Velsignelse? . . .

Den unge Mand snappede efter Vejret. Han knyttede sine Hænder. Paa en Gang kastede han sig ned og greb om Præstens Arm.

Pastor Plov, hviskede han hæst, saa maatte jeg . . . saa maatte jeg dø.

Præsten saa bort. Han forstod, at her stod han overfor en Afgørelse, som kunde faa de tungeste Følger. Om han nu viste den unge Mand bort, hvilket Ansvar tog han da ikke paa sine Skuldre? Men om saa var, om Gud vilde det, da skulde han bære det. Ja, om Gud vilde det.

Da kom han med et til at tænke paa sin Søn. Om det var hans Søn, der havde gjort sig skyldig i en stor Forbrydelse, om det var hans Søn, der laa i Støvet og tryglede om Guds Tilgivelse? Og han blev paa en Gang saa let om Hjertet. Har Gud ikke tilsagt den angrende Synder Tilgivelse? Har Kristus ikke lidt for hele Verdens Skyld?

Pastor Plov bøjede sig ned over den unge Mand.

Min Søn, hviskede han, angrrer du af ganske Hjerter din Synd?

Ja, lød Svaret.

Og tror du paa Jesus Kristus, han, som lod sig korsfæste for Verdens Skyld?

Ja.

Pastor Plov rejste sig og gik lydløst hen over Gulvet. Lidt efter kom han tilbage med det indviede Brød og Vinen.

Saa lad mig da tilsige dig alle dine Synders naadige Forladelse!

. . . Nogle Uger gik, og Snakken døde bort om den uhyggelige Drabssag. Nye Begivenheder fandt Sted og Folk fik andet at tænke paa. Men Pastor Plov glemte ikke saa snart Knud Hjorth. Deres Samtale var for frisk i hans Erindring, til at han skulde glemme den samtidig med, at det Skib sejlede bort, hvorpaa Flygtningen befandt sig som Styrmand. Tværtimod stod den for hver Dag mere levende i hans Bevidsthed, og denne vakte en Række af Tanker og Spørgsmaal.

Pastor Plov havde en lang Virksomhed som Præst bag sig. Hvad der var af Kristenliv i hans By, var sprunget ud af hans Virken. Hans kloge Raad og forstandige Mildhed, hans urokkelige Tro havde lagt Tilhængere til Kirken paa Steder, hvor før hans Tid Guds Navn kun havde vakt Munterhed og Spot. Og i særlig Grad var hans Indflydelse steget, da han gjorde sig til Talsmand for et inderligere Forhold mellem Præst og Menighed end den lutherske Kirke plejer at se. Skriftemaal var saa at sige blevet hans Program og hans sejrige Middel til at knytte de mange Hundreder til sig. Som ingen anden Præst kendte han hver enkelt indenfor sin store Menighed, og manges Sorger var i Tidens Løb blevet hans. Men aldrig havde han oplevet saa tung en Time, som da han i sit Studerekammer skulde afgøre den unge Morder Knud Hjorths Skæbne, og hans Sind kunde ikke falde til Ro, skønt han var sig bevidst, at han i det afgørende Øjeblik havde handlet ud fra sin bedste Overbevisning.

Saa skulde det netop hænde, en Maanedstid efter disse Begivenheder, at Præstens Søn, Urtekræmmersvend Troels Plov, blev anholdt og ført fra det lille Fiskerleje, hvor han tjente, til Købstadens Arrest. Den næste Dag fandt man Meddelelsen derom i Avisen, og sammesteds kunde man læse, at denne berygtede Person mentes at være den Morder, man i en Maaned forgæves havde eftersporet.

Nu skal det siges til Byens Ros, at det var faa, der hoverede over den gamle Præst. Den store Mængde var smerteligt berørt og følte Hjertet slaa for den afholdte Kirkens Tjener, om hvem ingen vidste noget ondt at sige.

Pastor Plov fik Meddelelsen ved at læse sin Morgenavis. Ved de første Ord var det, som alt i ham stivnede. Han læste de samme Linier om og om igen. Saa begreb han med et. Ganske stille rejste han sig og gik ud i Køkkenet til Jomfru Lund.

Der er sket noget alvorligt, sagde han. Jeg gaar lidt. Vil De blive hjemme saa længe?

Den gamle Jomfru, hvis eneste Last var en umættelig Nysgerrighed, havde af hans forstenede Ansigt kunnet forstaa, at noget ganske usædvanligt var paa Færde, men før hun kunde faa sig samlet til et

Spørgsmaal, havde Præsten lukket efter sig. Lidt senere hørte hun Gangdøren smække. Hun satte den Tallerken fra sig, hun havde staaet med, da Præsten kom, og hængte Viskestykket hen, og nu fulgte en Stund, hvor hun led de mest umenneskelige Kvaler,

Omtrent en Fjerdedel af en Time holdt hun ud paa den Maade, men saa faldt hun for Overmagten. Paa mindre end et halvt Minut havde hun sin Hat og sit Sjal fremme og var paa Vej over til Toldforvalterens Frk. Mortensen.

Pastor Plov gik den lige Vej til Dommerboligen og bad om at faa Dommer Hjorth i Tale.

De to Mænd, den himmelske og den jordiske Retfærdigheds Talsmænd i den lille Købstad, mødtes i Dommerens private Kontor. Et mærkeligt Møde mellem de to Mænd, der begge vilde det sande, det rette.

Ak, ja, det nytter ikke at skjule for Dem, sagde Dommer Hjorth, at Sagerne staar saa elendigt som muligt for Deres Søn. Det gør mig ondt at sige det, men jeg vil ikke, at De skal nære noget falsk Haab. Sæt Dem ned, Hr. Pastor, og hvis De vil det, skal jeg sætte Dem ind i, hvad der foreligger.

Pastor Plov saa sig om i det kolde Rum, der syntes lige saa korrekt som den høje, hvidhaarede Jurist med de skarpe, graa Øjne.

Dommeren ventede, til Præsten havde faaet sat sig. Han stod og drejede den tynde Guldlænke mellem Fingrene og ventede. Dommer Hjorth følte i den Stund noget røre sig i hans inderste, noget i Retning af stille Andagt. Maaske strejfede den Tanke hans Hjerne, at af alle Sorger vilde han nødigst opleve den, som havde ramt Byens gamle Præst. Men straks var han atter Juristen, og som Jurist var det jo ogsaa, Præsten havde søgt ham.

Dommer Hjorth fortalte. Forundersøgelsen, sagde han, havde staaet paa i længere Tid, men til Gengæld havde man samlet en Mængde fældende Indicier. I Gaar havde man saa foretaget Arrestation af den mistænkte, som straks var kommet i Forhør. Han viste sig paa det Tidspunkt at være stærkt paavirket af Spiritus, og hans Forklaringer var til en Begyndelse ganske Forvirrede og i indbyrdes Modstrid, men til sidst laa Sagen klar. De af den dodes Ejendele, som man havde fundet hos anklagede, hjalp yderligere paa Hukommelsen. Tilsidst havde man hele Drabshandlingen konstrueret, uden at der manglede en Enkelthed.

Pastor Plov, der havde hørt paa alt dette med sænket Hoved, saa nu op.

Men hvis min Søn tog fejl? sagde han. Hvis han i sin unormale Tilstand har ladet sig paavirke af . . . af ydre Pres? Hvis det var hans

Fantasi, noget, han tror, han har gjort, men som man kunde faa ham til at indse ikke har fundet Sted?

Dommer Hjorth rømmede sig.

Sagen er ikke sluttet. (Det er ikke min Sag at fælde den endelige Dom.) Ingen ved (desuden), hvad der endnu kan vise sig af Nyt. Men hvorfor skulde jeg vække et falsk Haab i Deres Bryst? Deres Søn var i Morges i et kort Forhør, hvor han gentog sin Tilstaaelse.

Pastor Plov lukkede Øjnene og nikkede svagt. Pludselig rejste han sig.

Tak! sagde han.

Dommeren fulgte selv sin Gæst til Dørs.

Min kære Hr. Pastor, sagde han. Gud skal vide, at det er en tung Lod at dømme andre. Jeg forstaar, hvilket Slag det maa være for Dem, men Retfærdigheden . . .!

Ja, sagde Pastor Plov, Herren give os Kraft og Visdom til at være retfærdige!

De to Mænd rakte hinanden Haanden, den himmelske og den jordske Retfærdighed, de to Mænd, der kun ønskede at være sande.

Pastor Plov stod atter paa Gaden. Alt forekom ham saa usandsynligt. Uden at ænse nogen, vandrede han til sit Hjem, hængte Hat-ten fra sig i Entreen og laasede sig inde i sit Studereværelse.

Den stakkels Jomfru Lund, som nu vidste Besked og som var helt fra Sans og Samling af Sorg og Gru og daarlig Samvittighed over sin umættelige Nysgerrighed, listede sig op paa sit Værelse, og der hørte hun — med Øret til Gulvet —, hvorledes hendes gamle Præst snart i timevis gik frem og tilbage nede i sit Værelse, snart standsede, saa at der i lang Tid blev uhyggeligt stille, og saa igen optog sin uendelige Vandring paa det bare Gulv.

Det blev Nat. Enhver Lyd fra Gaderne var forstummet. Pastor Plov sad i det aabne Vindue og stirrede mod de Tusinder blinkende Stjerner.

Himmelske Herre, sagde han hen for sig, giv dog din Tjener tilkende, hvad jeg skal gøre- Sig mig, om det er din Villie, at min Søn skal lide for den anden, eller om du vil, at jeg skal gaa til ham, hvis Søn er den skyldige, og sige til ham: Min Ven, du vilde det rette, men se, du sparede din egen Søn og tog den fattiges eneste Barn. Tag din Dom tilbage, giv mit Barn fri og lad Retfærdigheden ske fyldest paa dit eget Kød og Blod! . . . Er det din Villie, Gud, eller sker dette, fordi du vil prøve din Tjener, om han er ydmyg af Hjertet? Da beder jeg dig ikke om at blive fri for Byrden. Giv mig blot den fulde Vished?

Og han tænkte: Hvad, om jeg handlede urigtigt, den Gang jeg gav Velsignelsen til Dommerens Søn? Om det er for min Skyld, at min Søn gaar fortabt?

Han bøjede Nakken tilbage og sukkede dybt.

Saa gammel er jeg blevet, og saa længe har jeg tjent dig, Gud. Og saa skal jeg dog falde i Tvivl!

Mens han noget senere vandrede frem og tilbage paa Gulvet, slog den Tanke ned i ham: Maaske er det ikke mig, men den unge Morder, Gud vil prøve!

Han standsede ganske overvældet og knugede Hænderne mod sit Bryst. Saa løb han hen til Skrivebordet, tændte Lampen og greb en Pen.

At han kunde være saa blind! At han ikke straks havde set det!

Men hvorledes forberede den unge Mand, fremsatte Valget som Gud bød ham?

Han famlede et Ark Papir frem, skrev allerførst paa Konvolutten Navn og Adresse i Rio de Janeiros Havn og tog saa fat paa Brevet. Det blev en lang Skrivelse, en hel Prædiken. Men det var mærkeligt, jo mere han skrev, des mere svandt den stærke Forvisning, han straks havde følt. Ordene forekom ham til Slut tomme og falske.

Forfærdet lagde han Pennen fra sig.

Lang Tid sad han nu og tænkte, saa gav han sig til langsomt at læse de mange Sider igennem. Da han var færdig, lagde han stille Brevet ned i en Skuffe og drejede Nøglen om.

Hvad var der sket med ham? Hvorfor havde Guds Aand forladt ham?

Da gik det med et op for ham, at hans Brev jo aldrig vilde naa den unge Mand. Han saa hen paa Kalenderen. Allerede i Morgen skulde Damperen være i Sydamerika, i Rio de Janeiro. Det anede ham, at Flygtningen vilde gaa fra Borde, maaske i mange Aar ikke give et Livstegn fra sig. Sendte han derimod et Telegram i Morgen tidlig, eller endnu i Nat? . . . Formede det saaledes, at ikke han, men Gud talte igennem det? . . .

Pastor Plov greb Pennen. Hans Blod brændte.

En Stund sad han og stønnede dybt, saa kradsede han i Hast nogle Ord ned paa en Stump Papir, stak den i sin Lommebog og slukkede Lyset.

Jomfru Lund, som oppe paa sit Kammer havde ligget med Øret til Gulvet lige til denne Stund, sprang hen til Vinduet og stak sit Hoved ud saa langt, hun kunde. Stor var hendes Angst, da hun hørte Gadedøren smække, men endnu større blev den, da hun saa Præsten løbe, saa hurtigt, han kunde, ned imod Havnen. Som et Bytte for de

skrækkeligste Fantasier tilbragte hun den Ventetid, der nu fulgte, med en fortvivlet Omflakken i sit lille Kammer, mens hun skiftevis gav sig selv, Dommer Hjorth og alle Underverdenens Dæmoner Skyld for den sørgelige Tingenes Tilstand, eller hun kastede sig i Bøn til Gud og al Himlens Hærskare om at vogte hendes kære Præst.

. . . Pastor Plov skulde netop til at trykke paa den elektriske Knap i Telegrafbygningens Port og saaledes vække Telegrafbestyreren, hvorved en Række af Begivenheder uvægerligt vilde være sat i Gang, da pludselig en Stemme i hans Indre sagde ganske højt: Veed du, hvad du gør? Du vil i dette Øjeblik fornægte Herren, din Gud. Hvorfor kaster du Byrden fra dig? Mon ikke for at spare dit eget? . . .

Den gamle Præst blev forfærdet staaende; hans Haand sank mat ned.

Hvem kalder du ydmyg, sagde Stemmen, du, som vover at stampe mod Brodden? Og han syntes at høre den korsfæstedes Røst: Den, der vil komme til min Faders Rige, han tage sit Kors og følge mig efter! . . .

Pastor Plov støttede sit svimle Hoved mod Portens Jern. Han saa sig om. Gaden var tom.

Som en Søvnigænger drev han hjemover.

. . . Natten hældede, men Kampen var endt. Den gryende Dag fandt et Menneske, der havde kæmpet med Gud og fundet Fred. Ingen fik nogensinde at høre, hvad Præsten vidste; ingen anede, at den alvorlige, mildt dømmende Sjælesørger sad inde med Magt til at slynge Ulykken over en hel Familie, at han med et Ord kunde rense sin Søn og aabne Tugthusets Porte for ham. Og som han selv voksede, saaledes voksede ogsaa hans Menighed. Dag for Dag kom flere til ham og blev hjulpen, thi en sælsom Kraft laa i hans jævreste Ord. Det var den forunderlige Overbevisning, hvormed han kunde tale om Velsignelsen ved at bøje sig under Herrens Villie, en Overbevisning, som ejes af de faa, der giver alt og intet forlanger, end ikke den fulde Vished om, at ens Offer er blevet til Velsignelse.

Dog i stille Timer kunde han tale saaledes til Gud: Himmelske Herre, jeg ser, at du gør store Undere gennem mig, og jeg takker dig for hver eneste, du føjer til din Menighed gennem mine Ord. Men var det ogsaa din Villie i Tiden Begyndelse, at min Søn skulde lide? Eller sker det alene for min Svagheds Skyld? . . . Om du gav mig et Tegn, Herre! Men jeg beder om intet. Jeg kan takke og tie. Tak, himmelske Herre, for din store Naade!

. . . Flere Aar gik. Da kom Tegnet, Tegnet fra Gud.

Det kom i Skikkelse af et Brev fra den unge Styrmand Knud Hjorth, hvem ingen havde hørt noget fra, siden dengang, han forlod

sit Hjem. Han var ikke længere Sømand, skrev han til Præsten. Han var rømt fra Skibet i Rio og havde siden da haft en lang, tung Tid. Ofte havde han næsten givet op. Det var derfor, han ikke havde skrevet hjem. Men nu, nu havde han det godt og nu troede han. Og hvorfor skulde han ikke tro? Havde Gud ikke hjulpet ham underfuldt, gjort et Menneske af ham, givet ham et Hjem, som han elskede, Kone og Børn, Rigdom, Helbred? Jo, nu troede han.

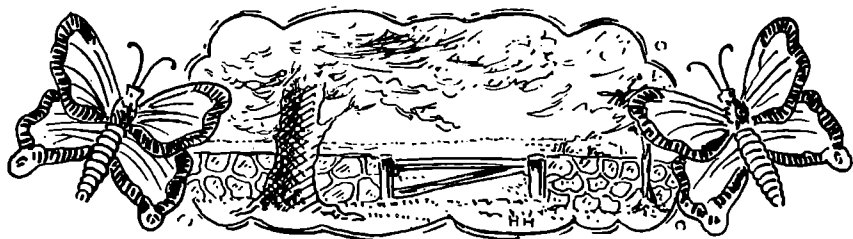
Pastor Plov sænkede sit Hoved og tænkte paa Kain og Abel, paa Esau og Jakob. Den, Gud elsker! tænkte han. Min Søn var den ulykkelige Kain, den bitre Esau. Men Guds Veje er uransagelige, hans Visdom skimter vi kun svagt. Hvem tør gaa i rette med den Vældige, han, som har skænket os Livet, og for hvem Tusinde Aar er som en Dag?

Jeg har ofte ligget paa Rejse hjem, stod der videre, baade i min tunge og i min lykkelige Tid, men hver Gang er der paa en forunderlig Maade kommet Ting i Vejen. Jeg tør næsten ikke tænke paa mine Forældre. Lever de, eller er de døde? Hvis dette Brev træffer Dem, min Skriftefader, gaa da til mine Forældre og byg paany en Bro mellem dem og mig. Jeg kommer aldrig tilbage. Min Kone er svag af Helbred og taaler ikke Sørejsen. Jeg har fundet et nyt Hjem, og her bliver jeg.

Gud ske Lov, tænkte Pastor Plov. Han lagde Brevet ned til de Ark, der aldrig var kommet afsted. Saa har min Søn ikke lidt forgæves.

Han rejste sig og gik hen til Vinduet. Dernede laa Byen, Kirken, og uden omkring levede og virkede hans Menighed, Guds store Værk ved hans ringe Midler. Og den gamle, barnløse Præst foldede sine Hænder, bredte dem saa pludselig ud, som om han vilde favne alt det, han havde ofret sit Liv.

Herren gav, Herren tog, Herrens Navn være lovet.

En Kongesøns Memoirer.

Det danske Hof i Chr. IX's Dage.

I Forbindelse med Skildringen af de lykkelige Barneaar i Athen, skriver Prinsen om sine Barndomsminder fra det danske Hof i Chr. IX's Dage.

Gamle Kong Christian var elsket af sin Slægt og agtet overalt i Verden, skriver Prinsen. Han blev altid nævnt for os som Mønster paa en Fyrste. Hans glimrende Fysik og forbausende Livskraft var Følgen af et »gudfrygtigt, retfærdigt og nøjsomt Liv«. Han var udstyret med stor personlig Charme og i Besiddelse af et formfuldendt, slebent Væsen. Han forstod at faa enhver til at befinde sig vel, og vi var end ikke som helt smaa Børn det mindste bange for ham.

Vi kaldte ham Apapa, og han forkælede os, hans Børnebørn, over al Maade, skønt han mærkeligt nok stadig var meget stræng overfor sine egne. Jeg husker, at Fader en Dag havde bestilt Heste til en Køretur, uden først at faa Apapas Tilladelse. Det indbragte ham — til stor Opmuntring for os selvfølgelig — en drøj Irettesættelse fra Familiens Overhoved. Vi mindedes de Omgange, vi selv havde faaet, og kunde ikke lade være med at gotte os over, at det nu var Faders Tur.

Bedstefader elskede sine Døtre overalt i Verden, dernæst sine Heste. Mine Tanters smukke Udseende og søde Væsen var saa vist ogsaa Egenskaber, som enhver Fader kunde være stolt af. De arvede deres Faders ædle Karakter og udsøgte Væsen og deres Moders blide Elskelighed.

Apapa og Amama var altid Midtpunktet. Om dem samledes hele Slægten i Kærlighed og hengiven Ærbødighed. Hele Familiens Sammenhold havde til Syld og Grund deres høje etiske og religiøse Idealer.

Amama var af alle højbyrdige Kvinder, jeg har kendt, den elskeligste og sødeste; hendes Væsen udstraalede den største Blidhed og en uimodstaaelig Charme. Hun gik lidt foroverbøjet og havde altid en lille Kniplingskappe paa sit graa Haar. Jeg synes endnu, jeg kan høre hendes lette Trin og den lille, tørre Hoste, hvormed hun stadig klarede Stemmen — nøjagtig som Dronning Alexandra i sine senere Aar.

Hun var mere stræng mod os end Apapa, fordi hun ikke kunde lide vor Kaadhed og ønskede, at vi alle skulde være optaget af en eller anden alvorlig Interesse. Da hun opdagede min Lyst til Tegning, formanede hun mig altid til at arbejde intensivt med den og til at sætte hele min Energi ind paa at kunne yde noget virkelig godt.

Czar Alexander og Børnene.

Fredensborg! Hvor mange skønne Minder fra en svunden Tid vaagner ikke paany til Liv, naar jeg blot tænker paa det Navn! Det genkalder min Barndoms og Ungdoms bedste Aar.

Onkel Sacha — den russiske Kejser Alexander — var os en stadig Kilde til Fryd. Han lod al Pragt og Værdighed blive tilbage i Rusland og var i vort Selskab saa kaad og overgiven som nogen Skoledreng.

En Gang lejede vi Cykler i København og oprettede en Cykleklub. Jeg lavede et pragtfuldt »Opraab«, skrevet paa Fransk, for at gøre det mere højtideligt — vi talte alle Engelsk med Czaren — og undertegnet af samtlige Deltagere. Vi afleverede det til Czaren, idet vi udtalte, at »eftersom han var for korpulent til at deltage i vore Udflugter, vilde vi sætte Pris paa, at han indvilgede i at modtage Stillingen som Præsident«. Først lod han, som om han blev rasende over vor barnagtige Respektløshed og fo'r efter os rundt i Værelset, derpaa brast han i Latter.

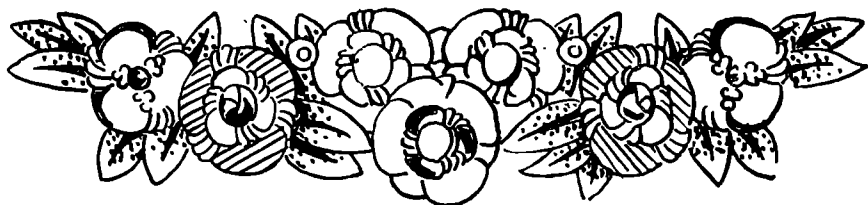
Czaren var ualmindelig stærk. Han kunde med bare Hænder bøje en af vore svære Sølvtaalerkener sammen eller rive et helt Spil Kort midt over. Men hans musikalske Evner var maaske hans mest forbløffende Egenskab. Da det Musikkorps, som ledsagede ham paa hans Yacht, en Gang oppe ved Finland havde sluttet en Koncert og lagt Instrumenterne fra sig, tog Czaren dem

op et efter et og spillede den russiske Nationalhymne paa dem alle i Rækkefølge — til stor Moro for alle tilstedeværende.

Hvad man turde byde Tanterne.

En Dag, fortæller Prinsen videre, fik min Broder Georg og jeg lokket Dronning Alexandra og Kejserinde Dagmar ind paa vort Værelse. Inden de havde faaet Tid til at sunde sig, havde vi slynget vore Slobrokke om dem, halet en Hat ned over deres Hoved og lagt dem paa Sengen med Dynerne over. Derpaa gik vi højtideligt op til Bedstefader og Onkel Valdemar og bad dem komme op paa Værelset, hvor vi havde noget mærkeligt at vise dem. De kom og undredes; thi tæt pakket ned under vore Dynere laa to ubestemmelige Mandfolkeskikkelser. Vore Tanter ødelagde desværre Scenen ved at briste i Latter, en Latter, der blev betydeligt forstærket, da Bedstefader fjernede Dynerne og opdagede deres pragtfulde Forklædning.

Julen ved Klitterne.

Jeg var saa nogenlunde kommen over Seminaristeksamen i Sommeren 1885; men dermed var Trængslerne ikke overstaaet, thi derfra og til at faa Embede var en træls og lang Vej. Jeg tror nok, det varede et godt halvt Aar med denne Løben paa Jagt, før det lykkedes mig at gøre Brug af mine — vistnok smaa — pædagogiske Evner. Jeg blev antaget som Vikar i en lille Landsby i det nordvestlige Jylland i Nærheden af Klitterne og et prægtigt, stort Fyrtaarn. Pladsen gav ikke Udsigt til Befordring, men megen Betydning fik den for mig paa flere Omraader, thi jeg traf Mennesker.

Jeg vil i mine Minder derfra tage to Personer frem — en gammel Søulk, haard og hjerteløs — tilsyneladende —, men i mine Øjne en Helt. Den anden var en ung Pige, hvis Skæbne kan betegnes: Det gaar . . . eller hun var ikke den eneste, det gaar saaledes.

Det var først i December Maaned, jeg holdt mit Indtog i den lille By Vrangsted. Om der var en Mil eller lidt mindre eller længere, kan jeg ikke nøjagtig opgive, ud til Vester-Vov-Vov! Derimod ved jeg, at der var $\frac{3}{4}$ Mil ud til det store, prægtige Fyrtaarn i Klitterne.

Det var Juleaften. Fyrtaarnets Lanterne lyste ud over Havet. Der var i Dagens Anledning pudset Vinduer, og et lille Grantræ med smaa Julelys havde Marie anbragt oppe ved Lampen, hvor den gamle skulde have første Del af Vagten for Natten.

„Godnat! Øh! Glædelig Jul, Gamle!

Den „Gamle“ mumlede noget, der endte med Kæft!

En overgiven Latter fulgte dette lette, fagmæssige Løb ned ad Fyrtaarnets Vindeltrappe. Det var den unge, afløste Assistent, der morede sig over den Gamles Slutningssalut, idet han overlod ham Vagten for et Stykke af Julenat.

„Barnevøvl! Vindbeutel!“ fortsatte den Gamle, idet han med en Adræthed, som man ikke skulde tiltro en Mand i hans Alder, sparkede en Bog. der laa paa Gulvet, ind under Bordet. Saa kløede han sig i de stive Skægstubbe, saa de skrattede som en afslidt Piasavakost.

Det var ikke nogen Majmaanedskvidder, han sang, den ensomme Fugl her oppe. Men han sad just heller ikke paa en silkebladet Bøgekvisst. Det gyngede nok, det høje Stade, hvorpaa han befandt sig, men det var Stormen, der bøjede det høje, slanke Fyrtaarn med sine Kast. Lyset blinkede ud over Naturen, men det faldt over en nøgen Strand og sorte, hvidtoppede Bølger.

Her var ingen sladrende Kilde, der fortalte smaa, søde Historier.

Det raa Hav brølede langs ned med Kystlinien. Lød der noget gennem Bølgelarmen, var det Lyst til at rive Klitbakker ned, knuse Skibe og kvæle Folkene i de mørke, bittersalte Vande for at give de rullende Bølger Ligene at lege med inde i det hvide Brændingsskum, der kransede Stranden, løb hen ad den i rullende Flager og regnede ned fra Luften som Æbleblomster en stormfuld Vaardag.

„Nu sidder den gamle, enlige Ugle i sit Bur igen“, brummede den aldrende, rynkede Ulk. Han havde sat sig paa Træbænken og slog Støvlenæserne mod hinanden i smaa, indignerede Sammenstød. „Der er ogsaa Folk, der har Pokker til Held til at komme paa Hundevagt hele deres Liv igennem! . . .“ En skrattende Kradsen i Skægstubbene.

Han sprang op og begravede med en vis omstændelig Arrighed Næverne i de rummelige Bukselommer, idet han med de korte, hjulede Ben begyndte en utaalmodig March i det lille Vagtlukaf, en March, der mindede om en Isbjørns Traven om i sit Bur.

„Hvad Fanden er der saa egentlig at vagte for? Er det saa noget værd hele Møget? Derude ligger de Fæhoveder og tumler i Skuderne for at bringe de Riges Fragt hjem, noget at klø Gummerne paa, noget at fylde Pugerne med. Selv ender de med at ligge og trække i Vand og Issjap efter Torsk og Flynder, indtil de en skønne Dag selv bliver Fiskeføde og Mutter og Ungerne staar i Rad og tuder paa Stranden og har ikke andet at være glad for, end at Torskene sparede dem Begravelsen. Eller er de saadan svineheldige Dromedarer, saa de kan faa Lov til at sidde i Cellefængsel Resten af deres Liv, ligesom jeg. Saa kan de fortøje deres gamle Skude oppe mellem Himmel og Jord, ligesom den gamle Sjakkerjøde Noak eller Abraham, eller hvad han hed, der grundstødte oppe halvvejs til Maanen. Men han havde da ogsaa et Par andre gamle Æsler i Skuden, han kunde sidde og sludre med. . .“

„Det var den Bog“, brummede han, idet han tog den, der fik Sparket, op fra Gulvet. „Naa, det er Prækenbogen“, sagde han halvt ærgerligt, idet han dog ganske respektfuld tørrede den af med Ærmet.

„Ja, nu skal det være Jul“, mumlede han og kastede et Blik ind over Land, hvor Julelysene fra Gaarde og Huse blinkede frem gennem Mørket. „Nu æder I Fyldebøtter derinde, saa Maden staar Jer op i Halsen, og saa leger I Blindebuk og kildrer Pigebørnene i Siderne. Og i Morgen bliver der spændt for Agetøjet, og saa ager I til Kirke og snyder Præsten med en Toskilling i et pænt Papir. . . . Ja, I bliver vel inte vrede, for det jeg taler saa frit til Jer“, sagde han med et maliciøst Nik. „For vi skal jo være Brødre allesammen. Natyrligvis! Ja, vel er vi Brødre. Naar der sidder nogen derude og vræler paa et Vrag, saa kommer de herud og fortæller, at I er Brødre, saa skal de smaa ud at redde deres Liv, men de Store, de bliver i Land og deler, hvad der er at „hole“ — som Brødre, begribeligvis. . . . Nej, dette her med Broderskab og Lighed er det bare Vrøvl. . . . Ja, jeg husker dig nok“, føjede han til, dog lidt sagtere, som Svar paa en fremdukkende Erin-dring. „Din Pokkers Tøs, da du sad paa Toften og gloede paa mig som i Smørkrukken i en Kabys. Og jeg sad og gloede igen og tænke saadan mens Søen dukkede op og ned med Baaden, at det var lige saa yndigt, som da vi Børn gyngede paa Sejlmagerens Loft. Og saadan hen ad Vejen, indtil Rasmus sa'e: „Pas paa Sejlet, dit Aaleho'e, ellers ryger vi Fanden i Vold“. Men ogsaa det var Sansebedrag. Det hele er ikke en Sysling værd. Det gaar med os som med de gamle Planker ved en Strandingsauktion. De bliver slaet den og den til for en Slik. Og de Planker, der har gynget derude. Tømmer til raske Skuder bliver lagt som Brædt over en Rendesten, bliver slaet sammen til et Svinehus eller ligger i en Gaard og raadner op . . . raadner til ingen Nytte. Akkurat li'saadan med os. Det er det hele. Der har vi hele Herligheden og hele Kærligheden. Og saa er det alligevel saadan“, sluttede denne halvt tænkte, halvt brummede Monolog, „at man er bedst tjent med at sidde uden for det hele.“

„Saa gaar man da ikke og vader i Løgn og Sludder til op over Skafterne. Saa har man saadant et rart, grangiveligt Udkig over det hele og kommer lidt efter lidt under Vejrs med, at de allesammen ligger og roder i Egenkærlighed. Fan'eme ikke gi'r en Skraa væk, uden at faa en Kardus. „Hvad faar jeg for'et“, det er Fjedren i hele Maskineriet . . . “

Bums! slog det et Slag mod Fyrets Glas, og umiddelbart efter lød et Fald paa den aabne Gade udenfor.

„Der laa du sidst“, brummede den Gamle, trykkede Huen fastere og gik ud, for kort efter at vende tilbage med en smuk, stor Fugl. „Du er mig lige saa kær, som et Par Kroner“, sagde han, idet han smed den som død hen til Kakkellovnen. „Naa, her strandede du. Ja, det kan da ikke hjælpe, at du vil stikke en Løgn om, at du tog fejl

af Fyrene, for dem har du jo ingen Ting med at gøre. Hvad for noget“, udrød han, da den rørte Vingen, „er du ikke helt fortabt endnu, saa kommer jeg jo til at spille Kommissærens Rolle og dreje Halsen helt om paa dig. Fyrvæsenet lønner inte sit Personale saadan, at vi kan ha'e vores Tokroner flyvende ude i Luften, de faar nok Fødder at gaa paa . . . Naa, hvad er der nu paa Færde?“ brummede han, da han hørte nogle pusle op ad Trappen . . . „Nu er det naturligvis en vis Per Næsvis, der har set Fangsten og ikke kan holde det ud, før han faar se, for hvor mange Penge, han skal misunde mig i Nat“. Han kastede et Stykke Sejldug over Fuglen og vendte sig rask mod den indtrædende med en Knurren og en Mine som en Hund, der har et Kødben at forsvare, et Udtryk, der paa en pudsigt Maade gled over i en Øjeblikkelig, maalløs, troskyldig Forbavselse, da han saa Fyrmesterens 12—14-Aars Søn træde ind, balancerende med en Bakke, hvorpaa et Par Glas, en Flaske og en Kande slog sammen i en hel lille festlig Koncert.

„Hm! Hvad vil du?“

„Det kan du jo se“, sagde Drengen halvt glad, halvt forlegen. „Jeg vil give dig dette her.“

„Vil du det, min Dreng; vil du . . . det. Naa, det vil du“, brummede den Gamle, heller ikke uden en vis Forlegenhed. „Sig mig“, føjede han frittende til, „var du ikke bange, da din Fa'r kommanderede dig her op?“

„Ja, men det gjorde Fa'r ikke!“

„Naa, saa din Moder da.“

„Jeg bad jo selv om det.“

„Hvad gjorde du, din Svaber! Sig mig“, spurgte han, idet han polisk lukkede det ene Øje. „Saa skulde du vel ikke kende en lille Fyr her i Nærheden, der har en eller anden Ting, han skal have makket sammen?“

„Nej“, svarede den anden troskyldig. „Men . . . vil du nu ikke følge mig et Stykke ned . . . for nu er jeg . . . lidt bange“, tilstod han halv fløv.

„Tag du fat her, min Dreng“, sagde den Gamle og rakte ham Tommelfingeren, „følg saa med . . . li'saa stille“, sagde han, idet han begyndte at rokke ned.

„Saa, nu skal du ha'e Tak, nu tør jeg nok springe Resten af Vejen alene“, sagde Drengen, da de næsten var ved Yderdøren.

„Hør du, . . . Dreng, nu kan du jo gærne . . . nu kan du jo gærne sige mig først, hvordan du fandt paa at komme op til saadan en gammel Ugle som mig — hvad, du?“

„Det vil jeg ikke sige. Det er saa flovt.“

„Aa, Sludder, ud med Sproget.“

„Jeg vil hviske det . . .“

Den Gamle bøjede Hovedet ned til Drengen, saa den bløde Barnekind og det stubstride Sømands-Ansigt strejfede hinanden i Mørket.

„Naa?“ spurgte den Gamle.

„Jo, for vi sang dernede . . . .“

Saa er der en, som staar i: „*Men den, som har slet ingen Ven, han lader ej sidde ene*“. Og saa syntes jeg alligevel, at du . . .“

Den Gamle trykkede et Øjeblik Drengens Hoved ind til sit. „Saa var jeg slet ikke bange for at gaa op til dig, men . . .“ Her satte Drengen i fuld Fart ned ad Resten af Trappen over i Fyrmesterboligen.

Den Gamle stod et Øjeblik stille. Men den, som har slet ingen Ven, han lader ej sidde ene — saa begyndte han at stige langsomt op, idet han brummede med en Stemme, hvis bløde Tonefald stak underlig af mod den krasse Tekst: „Sikken en velsignet lille Tyveknaegt . . . at han tænkte paa det. Sikken lille Hundetamp!“

„Ja“, sagde han efter at være kommen op i Vagtrummet, begyndte at brygge den dampende Drik, og med en vis hyggelig Gemytlighed saa Boblerne perle op fra Sukkeret, „havde man nu saadan en lille Slubbet om sig . . .! saa blev man ligegodt et andet og noget bedre Menneske. Ja, det gjorde man. Naa, havde hun villet som jeg — —“, brummede han, idet han med den nystændte Shagpipe i Munden stødte den stærkt duftende Tobaksrøg fra sig i smaa Skyer, hvilke han fulgte med Øjnene som flygtende Ungdomsdrømme, der boltrede sig for hans Blik, fjernede sig og opløstes. „Havde hun villet som jeg — —. Men hvem siger i Grunden, at hun ikke vilde det? Det var da for Resten ikke videre nemt for hende at lugte, at jeg gik og fik Hjertekvabapelse hver Gang, jeg saa hendes lille, søde Ansigt eller bare en Snip af hendes Skørt. Og saadan gaar det i Grunden med det hele, naar man har baaret sig ad som en dum Person, og saa gaar man og skælder alle andre Huden fuld. Saa kan de ha'et saa godt“. Han lænede sig tilbage. „Kan jeg glemme den lille Hvalp, Var de alle saa gode som han, vilde der ikke være saa megen Vrøvl paa Jorden. For det linder ligegodt at føle en lille blød Haand stryge over det, naar det piner i Sindet. — Det er ligegodt noget underligt i, at Drengen ikke er bange for at gaa herop, men blive forknyt, da han skal ned. Det er alligevel —“, han saa sig om, som om han var bange for at nogen skulde høre ham — „som om det gav os mere Kurasje — dette her — at vilde gøre noget godt. Er det da ikke noget Sludder? Naa, selv om man nu har Hjertelag til det, hvem skulde saa saadan en gammel, ensom Stabejser være god ved? Ja, se, det var Humlen, Gamle. Det spurgte den lille Gavtyv ikke om. Det kom af sig selv. Den mest for-

ladte, gamle Ugle, han ku' hitte, var ham nærmest. — — Hvad er der med dig“, brummede han, da Fuglen begyndte at røre paa sig under Sejldugen. „Har det saadan Hastværk med at komme af med den Smule Liv, du har til Rest?“ Han lettede Sejldugen, og Fuglen fløj forvildet, først mod den ene, saa mod den anden Væg, indtil den landede i Hjørnet, hvor den satte sig i Dækstilling med Hovedet i Vejret, idet den saa ufravendt mod den Gamle, paa en Gang sky og færdig til Forsvar. „Ej, ej! Du spiller nok Blindebuk til Jul og render baade mod Væg og Dør. Nu skal jeg“. — — Han satte Hænderne i Lom-

Se, hvor den hejsede Sejl og pilede af.

merne og saa betænksomt paa den. „Jeg kan knage mig ikke li'e at gør'et nu“, brummede han. „Det forstaar sig. Det er bare Krigsret, at den Stærkere drejer Halsen om paa den Svagere. Men — det er rigtignok netop derfor, at jeg er gal i Hovedet paa de andre — — —.“

„Nej, jeg kan s'gu ikke.“

„Hør, du“, sagde han med et pludseligt forandret Tonefald og kradsede i Skægstubbene. „Tror du ikke, at vi to kunde blive gode Venner? Hvad? Naar man tog og bød dig en Velkomstdram, skulde det saa ikke kunne hjælpe? Du er jo en pæn Fugl!“

Han hældte Vand op i en Kop og skød den med Foden hen til Fuglen, der mødte det med et langt Hvæs.

„Naa, ikke det? Ja, ja! Man kunde maaske slet ikke finde paa at gøre dig en lille, pæn Julefornøjelse. Hvad?“ spurgte han, idet han saa overordentlig skelmsk ud og gned sin ene Fod op ad Benet, som om han strøg Krummer af Saalen. „Om man nu lod den Fugl flyve. — I Morgen? Ja, saa griner de ad en. Nej, skal det være, saa — —.“

Han greb Sejldugen, kastede den over Fuglen og bar den uden for. Kort efter satte den med brede Vingeslag bort i Natten.

„Se, hvor den hejsede Sejl og pilede af, bogstavelig som en Fregat, der er sluppen af Grunden og sejler hjemad“, brummede han, idet han fulgte den med Blikket.

„God Morgen, Gamle!“ sagde den yngre Assistent bag ved ham. „Du glemte nok at pibe til Afløsning.“

„Naa, ja, ja — det glemmer du aldrig. Det maa man lade dig.“

„Hvad var det ellers for en Fugl, .du lod flyve?“

„Det var min Julegaas, min Dreng? Den faar jeg nu ikke Mavekneb af. Glædelig Jul, Hr. Springfyr!“ brummede han gemytlig, idet han rokkede ned ad Trappen.

*

*

*

Akselline.

Mit Ophold og daglige Brød til Legemets Næring og Nødtørft modtog jeg hos den største Gaardmand i Sognet, Peder Akselsen, som gjerne vilde have, at man sagde og skrev Proprietær P. A. til Vangstedgaard. Jeg blev anvist et koldt, surt Kammer, som vistnok var beregnet til Gæsteværelse. Behandlingen var ellers sjælden god. Maden over det almindelige, naar der er Tale om Landet.

Naar man i de Egne hører Tale om Landsby, saa betyder det Sognet. Landsbyer som saadanne hører til Undtagelser i Vendsyssel og en Del af Vestjylland. Hver Morgen forsvandt jeg tidlig af Gaarde. Jeg havde over $\frac{1}{4}$ Mil til Skolen og maatte derfor opholde mig der hele Dagen. Folkene paa Vangstedgaard saa jeg meget lidt til. Om Aftenen opholdt jeg mig mest i mit Værelse for i Ro at forberede mig til næste Dags Arbejde.

Enkelte Gange kom Peder Akselsen ind til mig, og da vi blev lidt bedre kendt, politiserede vi. Det var jo, som man kalder de Aar —

Provisorie-Aarene. De politiske Bølger var høje, men egentlig ikke af særlig ond Natur — ikke af den Natur, som Nutiden udviser.

Peder Akselsen var stolt over Regeringens Handlinger, medens jeg var af modsat Mening — jeg har senere set det urigtige deri.

Min Vært var nu en Gang et af de ubehagelige Overgangs-Mennesker, af og til i Strid med sig selv, om han skulde være Bonde eller et Numer derover, Proprietær. Han havde Proprietær-Figur og klædte sig i Købstadtøj, og søgte ogsaa, naar Lejlighed gav Anledning, at tale Skriftsproget. Men der var ret mange Uoverensstemmelser mellem os, og jeg følte mig derfor ikke opfordret til at gøre Familiens nærmere Bekendtskab.

Og dog skulde jeg blive — — —. Det var en Søndag, jeg saa hende i Kirken. Hun var dejlig. Jeg vidste, hun hed Akselline, men dette tunge og gammeldags Navn passede godt til hende. Hun var meget kraftig, de lyse, noget stride Haartjavser viftede i Aprilsolen. 20 Somre som Vintre havde hun været Yndlingsbarn paa Vangstedgaard. Der var over hendes Person noget ubetinget blidt og kvindeligt. Jeg glemmer aldrig den Søndag, da hun kom ind i Kirken. Hun drejede sig nogle Gange rundt, søgende efter en eller anden — jeg kan ikke tro, det var efter mig — skønt maaske. — — — det viste sig ved mit nærmere Kendskab til hende, at hun hørte til de søgende Naturer.

Hen paa Forsommeren blev Peder Akselsen meget urolig, og dette tiltog i en meget uhyggelig Grad. Han søgte mig jævnlig, og jeg forstod, at der var noget bestemt, han vilde tale med mig om. Flere Gange begyndte han at tale om Vanskeligheder, han var ude for. Jeg spurgte, om det var noget med Penge, men han rystede paa Hovedet og sagde med et Grynt, at havde det bare været det.

„Hvad er det da?“ spurgte jeg.

„Det er Fruentimmeret. Det er Akselline.“

Jeg saa overrasket op, men Akselsen var kommet i saadan Sjælsoprør, at han ikke kunde fortsætte. Blodskudt i Hovedet som en olm Tyr travede han frem og tilbage for lidt efter at forsvinde ud af Værelset. Siden berørte vi Emnet hver Dag, men nævnede aldrig Datterens Navn, men talte om Fruentimmere i Almindelighed. Men de kloge Herrer, som Lærere og Præster, maa jo vide Besked med den Slags. Hvad skal man stille op med saadant et halvgalt Menneske?

Jeg søgte at berolige ham, men vort Syn paa mange af Livets Fænomener var uendelig forskellige, men alligevel opsøgte han mig stadig. Han var i den største Vaande. Akselline holdt sig indelukket hele Dagen igennem, men om Nætterne hørte jeg hende vandre suk-kende omkring i Havegangene. Jeg var klar over hendes Tilstand —

det var gaaet hende, som det er gaaet Tusinder af frodige Kvinder før hende.

Hendes Kæreste laa inde som Dragon i Randers. Han var en Gaardmandssøn fra Omegnen — jeg troede, han var hendes Medskyldige, og med lidt god Villie mente jeg, at Ulykken ikke var uoprettelig.

En sen Augustnat fødte Akselline et Drengbarn, vistnok dødfødt, men det hed sig, at hun dræbte det og kastede det i en Vandgrav, som laa i Hjørnet af Haven. Jeg tør paastaa, at det hele skete i Vildelse — som det jo næsten altid gør ved saadanne Lejligheder. Stedet var uklogt valgt, thi allerede Dagen efter blev den lille Svømmer funden af nogle Børn, som spillede Bold udenfor Haven — disse gjorde Anskrig, og inden Aften blev Akselline kørt til det nærmeste Arresthus. — Der maatte være Vagt hos hende i lang Tid, hun var haardt medtaget.

Faderen til Barnet var ikke, som jeg troede, hendes Kæreste, men derimod en anden Mand, som for min Historie er uden Interesse.

Det blev forfærdelige Dage paa Vangstedgaard. Faderen var utrøstelig. Jeg maatte tidlig og silde tage mig af alt, og der gik flere Uger, før Peder Akselsen igen blev sig selv.

Det blev min tunge Lod at skrive Begivenheden til Kæresten. Han telegraferede til mig, at han kom — og saa kom han.

Det var hans Skyld, at jeg fortæller Historien. Alt det andet er jo nu, som i ældre Tid — lige saa almindeligt som det er sørgeligt — men han, Dragon Nr. 44, Jens Christian Toftegaard — han var ikke almindelig og sørgelig — han var en sjælden ung Mand, og Mødet med ham glemmes aldrig, men opbevares lyst og godt. Hans Ansigt var uden Særpræg — ret en dansk Dragon var han — en Jens — rød i Ansigtet, hvid Slagskygge ned over Panden af Soldaterhuen. Hans Forældre var med ham, men de var stille, tavse Folk, som lod Sønnen føre Ordet — vel fordi det var hans Sag, som han maatte klare. Og han kunde klare denne vanskelige Sag. En saadan ung Mand glemmer man aldrig. Han forvandlede en styg Begivenhed, dyrisk og dum, til noget smukt og menneskeligt . . .

Vi sad omkring Bordet. — den rystende Peder Akselsen saa nær op ad mig, at jeg mærkede Febervarmen i hans tunge Krop. Ingen af os kunde faa begyndt, men saa sagde Dragonen i et Udbrud:

„Aa, den sølle, bette Pige!“

I et Nu var Scenen forandret — det var, som om Solen vældede ind til os ad de smaa Ruder.

„Ja, men — det er jo forfærdeligt, hvad hun har gjort. Hun kommer jo i Tugthuset!“ jamrede Peder Akselsen.

„Vi maa hjælpe hende, saa hun kan staa det igennem. Hvem kan ikke komme galt afsted?“

„Men vil du have hende alligevel? Vil du vente paa hende?“

„Ja, jeg forsikrer, jeg vil have hende“, sagde Dragonen, og der gik ligesom et Smil over hans bedrøvede Ansigt. Han smilede vel over, at nogen kunde tvivle . . . og samtidig trillede to Sølvdraaber ned ad hans Kinder.

„Men — Tugthuset er vel ikke det værste — Folk vil aldrig have noget at gøre med en, som er Morder — — og naar hun dør, faar hun sin Løn; saa — saa kommer hun jo i Helvede, fordi hun har taget et Menneskeliv. Det maa vi ikke — det maa vi aldrig gøre!“ — Taarerne styrtede den gamle Fader ud af Øjnene.

„Ja“, sagde Jens Christian, „vi maa flytte langt herfra, og naar vi saa opfører os ordentlig, saa — — —“

„Ja, alt dette er rigtigt, men — Helvede — „Du skal ikke ihjel-slaa“.“

„Hvis det sker“, udtalte Jens Christian med Besvær, — „saa kan jeg ikke forstaa Sagen anderledes, end vi maa gøre alt, hvad vi kan for at skaffe Akselline Fred og Glæde den Tid, hun lever paa Jorden.“

„Ja, det mener vi ogsaa“, sagde Jens Christians Far og Mor stille.

Jeg flyttede straks efter fra Egnen til et lille Embede nogle Mil borte; men nogen Tid efter læste jeg i Avisen, at Akselline havde faaet en Dom paa 8 Maaneder. Det var gennem Lægeundersøgelse godtgjort, at Barnet var død i Fødslen.

Der gik nu mange Aar, før jeg igen var paa Sokkerne for noget bedre, men fandt nu, at Lejlighed dertil kunde — maaske — gives ovre paa Molboernes Land. Det var i alt Fald et Forsøg værd, men for at komme i Betragtning maatte jeg nødvendigvis spendere en Rejse derover og tale med de stedlige Sogneraadsmlemmer. Det var sent paa Dagen, jeg kom til Byen, og ukendt, som jeg var, gik jeg ind i den første Gaard, jeg kom til i Byen, dels for at søge Oplysning og formentlig Nattelogi.

Den første, jeg traf paa, var Akselline, hun var Kone paa Gaarden. Det gav et Ryk i os begge to — jeg vilde allerhelst have løbet min Vej, men jeg blev. Hun var blevet noget mere fyldig end dengang, — der var kommet noget langsomt, dvælende og sindigt over hende — hun søgte ikke længere — det viste sig, at hun havde fundet. Jeg kunde godt blive der om Natten, og det var desuden den rigtige, jeg først søgte til, thi Jens Christian var Formand i Sogneraadet.

Jeg blev der til næste Dags Eftermiddag. Vi spiste og talte, legede med Børnene, saa Marken og Besætningen. — Et saadant Døgn føltes

ikke som fire og tyve Timer, men som et Afsnit af Livet. Det var i Ferietiden — vistnok henad den Tid, hvor der for en Del Aar siden var hændt saa frygtelige Ting. Men det var, som om Mindet om det Onde var brændt til Aske i Aksellines Sind. Manden gik til sit Arbejde, stærk og sindigt, som den ægte Jyde, han var. Hans Ansigt var Udtryk for noget bestemt — et Krigeransigt. . . . Han havde jo ogsaa kæmpet og sejret.

Hvilken ufattelig Kraft skal der ikke til for at glemme en mørk Fortid — glemme saa grundigt, at den, som har Skylden for det mørke, ogsaa glemmer. Hvilken Kraft og hvilken Kærlighed!

„Ja, Peder Akselsen er jo død for mange Aar siden“, sagde Jens Christian Toftegaard, „men det ved De maaske?“

„Ja, Far døde kort Tid efter, at De havde været hos os“, tilføjede Akselline.

Saa tryk var hun nu, at hun turde nævne mit Besøg dengang. Hun talte med sindig og rolig Stemme. Det østjydske Maal havde paavirket hende. Jeg tror godt, at vi kunde have talt om Begivenhederne fra hin Augustnat, men det gjorde vi ikke. — De Tusinde følgende Dages trofaste Kærlighed var jo ogsaa af langt større Interesse — og dem havde jeg som i en samlet Sum foran mig.

Jens Nielsen,
Brendstrupvej.

Jylland og Jyderne.

Man siger saa meget, og iblandt det meget siger man ogsaa, at da Vor Herre havde skabt den første Jyde, sagde denne: „Hier er a, men huer er min Madpues?“ Maaske der er noget i denne Spørgen, som er rigtigt og betegnende for Jyderne. Under alle Omstændigheder, saa er der noget stort deri. Først møder man det, som Jyderne har maattet høre saa meget for, deres „a“. Naturligvis uden mindste Grund. „A“ er baade smukkere og selvfølgelig en meget vægtigere Lyd end det udflydende, tynde „je“ (jeg). Paa Christian den Fjerdes Tid sagde Adelsmændene „a“, og naar en Englænder siger „aj“, kan en Jyde udmærket godt blive ved det, han har lært af sin Moder.

„A“et er saa karakterfuldt, som intet andet Ord i vort Sprog kan sidestilles med, og det kan befrygtes, at de jyske Bønder eller Landboere i Almindelighed skal forringes, naar de gaar over til at bruge det tynde „je“. A er som bekendt det første Bogstav i Alfabetet. Det staar paa Fløjen for hele vort Sprog og er den første Lyd, det lille Barn, endnu medens det ligger ved Moders Bryst, søger at efterligne, og hvad er da naturligere, end at jeg'et, Udgangspunktet for et Menneskes aandelige Orienteringer, bliver og hedder „a“?

*

*

*

Vestjylland og Vestjyder.

Af

Anders Thuborg.

Vort Land er omflydt af Vand paa alle Sider, — men stærkest af alle Vande er Havet her mod Vest. Det gaar i det uendelige mod Polen og mod Ækvator, det strækker sig til England og forbi, ud i Atlanten. Der var ganske vist en gammel Fisker, der mente, at han kunde se, naar Skibene sejlede ud og ind ad „Englands Porte“; — men det passer ikke, for der er (tror jeg) 80 Mil over til England lige over Vandet.

Naar man er født ved Havet, saa elsker man dets Stemme.

En Kone fra Ferring var i Sorø for at besøge sin Familie. Men Egnen kunde hun ikke forlige sig med. Skoven forekom hende knu-gende og mørk og smaat og indelukket; — men saa kom Toget igen-nem Skoven. Ekspressen mod København. Det buldrede og bruste, det blev stærkt og overvældende. Og Konen fra Ferring lukkede sine Øjne. Og hun følte sig et Øjeblik hjemme. Aah, sagde hun, — Havet! „Det er li'som æ Haw!“ En kær og mægtig Stemme havde talt til hende. Hun følte Hjemvé og Henrykkelse.

Havet er Baggrunden i Vestjydens Sind. Havet hører med til Hjemmet, og det er tillige det store, mystiske Væsen, hvorfra alt Godt og alt Ondt kommer.

Naar man er Vester fra, kan man spille . . . Jo, for Sindet er tungt af en Følelse, som kun kan finde Udløsning i Musik. Det kommer der ude fra! Fiskerne spiller og synger næsten allesammen. Og ikke sjældent er der fremragende Begavelse iblandt dem . . .

Havet giver Tungsind ogsaa. Et Tungsind, der samtidig er Sinds-rigdom. Vestjyderne er dybt religiøse Gemytter . . . Og naar Tung-sindet blandes med Vid, opstaar den guddommelige Humor, der ikke er Komik bare og Pudsighed, men ligesom den nærende Kunst giver Perspektiver og Livsvisdom.

En Vittighed kan kun fortælles een Gang, for dens Værdi ligger i Pointen, og naar den er kendt, er der ikke mere ved Historien.

Men Humoren kan fortælles paa mange Maader, den har mang-foldige Bund, og den kan taale at høres atter og atter. Man ser nemlig ind i Mennesker gennem den og derved ind i en Mangfoldighed.

De er slemme til at give hinanden Øgenavne her ved Havsidens. En Mand havde faaet det mærkelige Navn Trampel-Laust. Hvorfor han

var kommet til at hedde saadan, var der ingen, der vidste. Men det morede Folk.

Han var ligeglad. Men engang slog det ham alligevel ud i en Diskussion:

Han stod inde i Brugsforeningen og handlede. Og saa kommer der en Fisker, som hed Jens Gaj, ind og stiller sig op ved Disken.

De to kommer i Snak. Og pludselig siger Trampel-Laust til Jens:

„Hvad var det, den Højskoleforstander hed, der hvor du var henne nu?“

Det var en Ondskabsfuldhed, som var beregnet paa at sætte den anden til Vægs. For det var en kendt Sag, at Jens Gaj lige var kommen hjem fra Arresten. Han havde siddet fængslet en Tid, fordi han havde stjaalet Tømmer ved Havet . . . det, som man kaldte at „stræne“.

Men Jens var den anden overlegen i Kløgt og Snarraadighed. Hvad var Navnet paa „Højskoleforstanderen“? Han svarede uden Betænkning:

„Trampel-Laust!“

„Højskoleforstanderen“ hed Trampel-Laust!

Spørgsmaalet var givet med hyklet Enfoldighed og roligt Ansigt, blaa, troskyldige Øjne.

Og Svaret kom i samme Stil, uden at nogen af Parterne fortrak en Mine. Ingen af dem havde været grove eller havde saa meget som antydnet Underfundighed.

Men Jens fik Grinet paa sin Side. Og Historien er blevet fortalt saa ofte, saa den er blevet klassisk.

„Stræn' ved æ Haw“ . . . det var saa indgroet i de gamle Fiskere, at de daarligt kunde lade det være.

Men siden en kongelig Befaling af 7. August 1562 har det skullet betragtes som Tyveri og straffes som saadant, naar nogen tilvendte sig ilanddrevne Sager fra Stranding. Ingen har dog hverken før eller siden egentlig gjort sig fortrolig med Anordningen. Og det hændte derfor stadig, at Fiskerne fik Straf for at have „strænet“ ved Havet.

Hvor indgroet det var, viser en lille Scene som denne:

En gammel Fisker var syg og skulde berettes af Præsten. Men den gamle var døv og kunde ingenting høre af det, Præsten sagde, havde vist heller ikke nogen egentlig Forestilling om, hvad det var, der foregik. Da Præsten havde læst noget op for ham, satte han Haanden bag ved Øret . . . og saa paa ham. Der var noget, han var blevet interesseret i. Og saa sagde han, henvendt til Konen: „Hva' er e', han sejer? . . . Er der Planker ved æ Haw?“

Det forstod han nemlig i saa Fald. For Planker var noget af det bedste Strandingsgoods. Og hvis der var inddrevet Planker ved Havet,

saa skulde den unge Mand have Tak for den udmærkede Fidus, han havde givet ham!

Almindeligvis lever Mand og Kone godt sammen ved Havssiden . . . selv om det undertiden kan give sig mærkelige Udslag:

Fiskerne var engang ude at sætte Garn i ondt Vejr. Og Blæsten tog til, imens de var ude, saa det en Tid saa ud til, at det kunde blive livsfarligt for dem. Fiskernes Koner var efterhaanden kommen ned paa Stranden og stod i Spænding og ventede paa, hvordan det skulde gaa.

Pludselig er der en af dem, der siger om sin Mand:

„Kunde han endda blive derude og drukne, det Stykke Svin! Saa fik jeg Tusinde Kroner! Og naar jeg saa kunde faa min Alderdomsbeskyttelse, saa kunde jeg have det godt.“

Hun var noget troskyldig. Og Manden var lidt glad ved Brændevin. Saa det kom af Hjertens Enfoldighed. Hun var i Virkeligheden saa god og rar som Dagen var lang.

„Jamen Herregud endda, Marie!“ sagde de andre til hende. „Hvor kan du staa og ønske saadan noget! Vilde du da, at de skulde drukne allesammen?“

Nej, det vilde Marie jo ikke. Men hun havde da tænkt sig, om ikke Vorherre kunde ordne det saadan, at Jacob blev derude, og de andre kom frelst i Land. Saadan var det, hun mente.

Om Marie og Jacob da ikke levede godt sammen?

Jo, udmærket.

Jacob levede mange Aar efter hende. Da hun døde, sørgede han oprigtigt. Han udtrykte det saadan:

„Det har været en grov Vinter! Geden døde og Marie døde, og vi havde et Par Grise, der døde. Det er baade en Sorg og en Savn!“

Saadan tog Jacob paa det. Det synes da forresten ogsaa som om man har flest Beklagelser fra Konernes Side.

En sagde, da Manden var død, og Folk kom til Begravelsen:

„Ja . . . det var saamænd godt, han listede af, den sølle tvære Vringel!“

Det kunde jo være det, det var. Det tyder ikke paa, at hun sørgede meget efter det lange Samliv! De havde haft Sølvbryllup og alting. Men det var dog overbærende og forsonende.

Lidt anderledes med en anden.

Det var ogsaa en Kone, der var blevet tilbage, efter at Manden var død. Og Folk kom og vilde trøste hende i hendes Sorg og Ensomhed.

„Hvordan har du det nu?“ sagde de til hende. „Det er saadan Savn for dig!“

„Nej“, sagde hun. „Det var et Menneske, jeg aldrig har kunnet lide!“

Naa, disse Betragtninger stammer fra en Tid, der ligger lidt forud for vor. Og det kan godt være, at Spiritus spillede en stor Rolle i Kvindernes Misfornøjelse med Mændene.

Den Marie, der vilde have Vorherre til at hjælpe sig med at faa Jacob druknet paa Havet, sloges ogsaa stadig for større Ædruelighed.

Engang laa Marie syg, og der blev sendt Bud efter Doktoren.

Jacob gik omkring derinde i Stuen, da Doktoren kom. Og han vilde gerne i Snak med ham. Jacob vilde gælde for at være en bitte Krumme godt lærd, og han syntes derfor ogsaa, at han var en dannet Mand.

Han vidste da ikke bedre at sige til Doktoren, da han var færdig med Undersøgelsen af Marie, end at han da havde en Tand, som han egentlig vilde have trukket ud, men nu havde Doktoren vel ikke Remedier med til den Slags Ting.

Han regnede sikkert med, at Doktoren ikke rendte omkring med Tænger i Lommerne. Saa det var et forholdsvis ufarligt Emne.

Men saadan kom det ikke til at gaa. For Doktoren havde alt til Faget henhørende.

„Jo“, sagde han, „lad os se paa Tandem!“

Det gav et Gisp i Jacob. Og Marie godtede sig henne i Sengen, for hun havde gennemskuet ham.

Jacob maatte frem, og Doktoren saa ham ind i Munden.

Men der var ingenting at opdage, for Tænderne og alt var fuldkommen begravet af Skraatobak.

Det var haabløst at komme til Bunds i det.

„Gaa ud og skyl Munden!“ sagde Doktoren, „og lad os saa se igen.“

Ogsaa det godtede Marie sig over henne i Sengen. En bitter Morskab:

„Ja“, sagde hun, „Fiskerne regner ikke andet end Tobak og Brændevin!“

Da Jacob kom igen, kunde Tandem skimtes. Og saa var der ikke andet for, end at han maatte lide for sin Belevenhed og Lyst til at tale med dannede Mennesker.

En Gang havde Marie i en desværre lidt for kort Periode den Glæde, at Jacobs Drikfædighed var kommet ind i en ny Retning. Hun opdagede, at han gik og drak noget rødt noget i en klar Halvflaske. Og det kunde jo kun tydes som Fremskridt.

„Jeg er endda saa glad ved“, sagde hun, „at Jacob er kommet til at drikke det her Limonade.“

Men en Dag vilde hun for Sjøv smage, og hun tog en god Slurk af Flasken.

Det rev alle skønne Drømme itu ... og næsten ogsaa hendes Indvolde.

For det, der var i Flasken, var „Radium“, en Blanding af Træsprit og velmagende Essenser.

Saa opgav hun at tro paa, at det nogensinde skulde blive bedre.

Hvad skal man sige. Det er en Side af Sagen. Det kan tage sig grelt ud, dersom man kun ser den. Og det vil heller ikke give noget rigtigt Billede. For Fiskerne var næppe mere drikfældige end andre Mennesker paa de Tider. Og de havde den gode Egenskab, at de taalte det. De var stærke som Bjørne, og de blev gamle Mænd, der kunde bruge Havfiskeriet op i den høje Alderdom. Bedstefader, der var den første Dykker og Formand for Redningsbaaden her paa Vestkysten, brugte Brændevin som Medicin. Han mente, at den havde helbredende Virkning. Han havde som alle Fiskere været løs i Havet og havde faaet Maveonde af Saltvand og Kulde. Men hver Gang det kom, vidste han Raad for det med det samme: Han tog et stort Glas Brændevin og fyldte det godt med Peber. Det drak han, og saa var han rask Mand igen. Han var i Stand til at redde Folk fra Havsnød, endnu da han havde naaet „Støvets Aar“.

Strækningen her fra Harboøre er en af de farligste langs hele Vestkysten. Før i Tiden strandede her en Mængde Skibe. Og hvert Efteraar og Vinter kom der Havgange, da Havet brød igennem og gik ind over Land. Ved saadanne Stormfloder dannedes Kanalen mellem Agger og Thyborøn. Den sandede til mange Gange. Men nu holdes den aaben for Sejlads, ved at der hele Tiden ligger en Sandpumper, som mudrer Sejlløbet op.

Havet har ogsaa flere Gange brudt Dæmningen igennem til Ferring Sø. Men her er Hullet lukket. Og nu er der vel nok Haab om, at alting bliver, som det er.

Siden man har anlagt Høfder og Diger, synes det at være lykkedes at dæmme saa meget op for Ødelæggelser, at Havet ikke mere æder Landet bort.

Men Høiderne og Digerne er ikke saa gamle. Og før deres Tid var der hvert Aar Oversvømmelser, der rykkede Kystlinien ind i Landet.

Et Stykke ude i Havet kan man finde en Strækning, der bærer tydelige Spor af, at det har været Kystlinien før. Og Bakkerne ved Bovbjerg har sikkert ligget langt inde i Landet, — dem, der nu falder stejlt ned mod Vandet. I Bedstefaders Tid blev der flyttet mange Gaarde og Huse en Strækning øst paa. Og de ligger nu lige nedenfor „Havbjergene“, eller er flyttet endnu en Gang. Han fortalte, at han under

sit Dykkerarbejde derude paa mange Favne Vand havde truffet paa pigget Brolægning og en Brønd samt paa store Trærødder, der tydede paa, at der engang havde været Skov.

Saadan har Kysten forandret sig.

Men en herlig Linie er den i Dag! Der er vilde Klitter, som fra Husby og syd paa, og som her ved Harboøre, og der er høje Brinker som ved Bovbjerg, og flade Enge og Marker. . . . Sagnrig og smilende, fuld af Gru og Vælde.

I ældre Tid drev man her en storstilet Handel med Norge. Nordmændene kom sejlene hertil med Tømmer, og de fik i Bytte Svin og Kalve og Æg og Smør.

Man fortæller, at en Nat strandede et af disse norske Skibe her udfor Liløre. Kaptajnen og hans tre Sønner bjergede sig i Land, og de gik op til Strandfogedgaarden og bankede paa Ruderne.

Strandfogdens hørte nok Bankningen, men de turde ikke lukke op.

„Du skal ikke svare!“ — sagde Konen til Manden. — „Det er nok en Genganger fra Havet!“

Men da der ikke blev lukket op, gik Nordmændene selv ind, for de kendte Gaarden fra tidligere Besøg.

Strandfogdens kom nu op. Og nu kendte de ogsaa nok Nordmændene.

Men da de havde talt lidt om Sagerne; opstod der Uenighed. For Strandfogden holdt paa, at dette her maatte betragtes som en Stranding, og at der skulde sendes Bud efter Øvrigheden i Lemvig.

Nordmændene derimod vilde have Lov til at være Handelsmænd, der var landet, og til at sælge deres Ladning, som det var Bestemelsen.

Var det en Stranding, skulde alting sælges ved Auktion . . . og saa var Kaptajnen ruineret.

Til sidst, da Strandfogden stod paa sit, blev Nordmanden vred og sagde:

„Jaja, Strandfoged! Det skal du ingen Glæde faa af! . . . For inden et Aar er gaaet, skal du og din Familie drukne!“

Det var en Trusel, som man i Øjeblikket intet Hensyn tog til. Men som Tiden gik, kunde Strandfogdens alligevel ikke lade være med at tænke paa Spaadommen.

De solgte Gaarden og flyttede længere ind i Landet. Og de mente saa, at her var de hyttede. Der var slet ingen Udsigt til Druknedøden.

Men saa næste Vinter blev de budt til stort Gilde paa Liløre.

Og da Ferring Sø var lagt med tyk, stærk Is, tænkte de, at de kunde køre ligetil fra den ene Bred til den anden i Stedet for at skulle den lange Vej omkring.

Paa den Kørsel gik de ned i en Vaage paa Søen. Man fandt dem nogle Dage efter siddende i Kanen hele Familien, inde under Isen.

Nordmændene var synske, og de var halve Trolde.

Man fortæller ogsaa, at der engang strandede en Nordmand udfor Ferring. Og Folkene kom ved Nattetid op til Gaarden »Store Borup« og bad, om de maatte blive der og faa Herbergs.

Men, nej, det kunde de ikke, for man havde lige hentet Jorde-moder til Gaarden, og man kunde ikke godt have fremmede Folk i saadan Tid.

Herover blev Nordmændene fornærmet. Kaptajnen sagde:

„Naa, saa I kan ikke have os! . . . Saa skal jeg ogsaa love Jer for, at der ikke skal blive født Børn her paa Gaarden igen i de første to Hundrede Aar!

Og den Spaadom er gaaet i Opfyldelse, siger man. Der er virkelig ikke født Børn paa den Gaard i umindelige Tider.

Det har sket saadan, at den ene af Ægtefællerne har altid været gammel. Naar Manden er død, har Konen giftet sig med en yngre Mand. Og naar saa Konen døde, var han temmelig til Aars. Han giftede sig saa med en yngre Kvinde . . . og saadan er det blevet ved at gaa.

Men nu mener man, at de 200 Aar snart maa være udrundet, og Forbandelsen dermed hævet.

Naar de er forbi, kan der atter fødes Børn paa „Store Borup“. Nogle vil sige, at der kun skal være ca. 25 Aar tilbage.

Vestjylland! Naar man er født her, er man af den Formening, at det er den skønneste af alle Danmarks Egne.

Rig i sin Barskhed er Naturen, og intet kan lignede ved det vældige Hav.

Hardboerne, som bor her, er en Folkestamme for sig. Der er Skønhed og Kraft over Skikkelserne, Alvor og Humor.

Der er næppe en Hardboer, som ikke har grublet over og stadig er optaget af Tilværelsens dybeste Problemer. Kæmpet med dem i et rigt og dybt Sind. Han kommer ikke let fra noget. . . . Og selv den Lærde, der kommer langvejs fra, vil undertiden her kunne finde en Visdom, som er større end den, han indbildte sig at have.

Der er Samhørighed mellem Naturen og Menneskene. Den stadige Kamp med Elementerne har gjort Hardboen haardfør og modig, sejt, udholdende og Viljefast.

Han maa stadig være paa Vagt mod det Hav, som han elsker. Det afsvier hans Marker, saa der ingenting kan gro paa dem, og det tager i sin Favn baade Skib og Hus.

Han lærer Taalmod og Resignation. Og dets ophøjede Vælde lægger sig i hans Sind og giver ham en menneskelig Storhed, der kan betegnes som Dybde.

Han er ikke let at imponere med Vigtighed og overfladisk Pragt. Han er vant til at gennemskue Naragtighed og har sin Morskab af den.

Men han er lydhør overfor ægte Følelser og den Form for Vid, hvor der staar Mennesker og Skæbner bag.

Han kan være enfoldig i sin Tro og undertiden i sin Tale. . . . Religiøse Sværmerier har tit fundet frugtbar Jord her.

Men ogsaa det kan være en Rigdom . . . frem for den tomme Intellektualisme, man andre Steder skatter saa højt.

Vestjylland har Raad til Enfoldigheden! . . . Op af den vokser den Storhed, man kalder Originalitet!

Hjemlig Jord.

Knud var gamle Lærer Jensens Yndling og Kælebarn, en af de mest begavede og lærevillige Dreng, han havde haft i sin lange Lærer-virksomhed i Aarsted. Og flere Gange havde han talt med Drengens Fader om, at han skulde lade den Knægt komme til Bogen, for Hoved havde han.

Men Anders Poulsen vendte altid det døve Øre til. Knud var hans eneste Barn, og det havde altid været hans og Kirstens Mening at købe det Sted, de havde i Fæste, for Livstid, saa han kunde faa det efter dem. Saa havde de ham at være hos, naar de blev gamle.

Oprindelig var det ogsaa Knuds Lyst at blive Landmand, naturligvis ikke Boelsmand som Faderen, men helst Proprietær. Han vilde have en stor Gaard med lange, graa Længer og teglhængt Hovedbygning — som den, Proprietær Svend Clausen havde.

Men en Dag kom han paa Tanke om, at det maaske alligevel var bedre at blive Præst. Hver eneste Uge saa han Præsten køre til Annekset, og han havde saa ofte hørt ham tale i Kirken. Det var dog vistnok meget bedre at være Præst end Proprietær. Naar Proprietær Clausen kom kørende, kunde det godt gaa an at hilse uden at tage Huen helt af. Men naar Præsten kom, stod alle med Hatten i Haanden. For ham veg alle til Side; for ham havde alle Ærbødighed.

Og jo mere han tænkte derover, desto fastere blev han i sin Beslutning. — Maaske kunde han en Gang blive Præst i Aarsted. Saa skulde hans Forældre sælge, hvad de havde, og flytte op hos ham. Og Moderen skulde følge med ham til Kirke, som hun havde gjort, da han var Dreng.

Moderen var hurtig vunden for Sagen. Faderen stred mere imod, men omsider gav han dog efter for Lærerens Forestillinger og lod Drengen følge sin Lyst.

Saa begyndte Knud at faa Ekstra-Undervisning hos Læreren, og da han var konfirmeret, kom han paa Realskolen i Købstaden. Mender var aldeles ikke Raad til at lade ham bo i Byen, og saa gik han til Skole hver Morgen og hjem igen om Aftenen. Det var halvanden Mil frem og halvanden Mil tilbage.

Sin Eksamen tog han med Udmærkelse. Forældrene saa hans Navn i Avisen, og Lærer Jensen aflagde dem et Besøg. Han var glad paa Knuds Vegne, som om det var ham selv, der havde faaet Udmærkelse. Og det var det paa en Maade ogsaa.

„Ja, var det ikke netop det, jeg sagde! Den Søn vilde De faa Glæde af, Anders Poulsen.“ Og han klappede Anders venskabeligt paa Skulderen.

Knud rejste senere til København for at læse videre. Dag efter Dag sad han paa en fattig Kvist og sled og hutlede sig igennem Tilværelsen ved Hjælp af Legater og de tilsendte Midler fra Hjemmet. Hver Sommerferie var han hjemme i Aarsted og svang „Mejeredet“ paa Faderens Mark som en øvet Høstkarl. Og naar han atter rejste til Byen, var han solbrændt og mørk i Huden som en Halv-Indianer.

Saaledes gik de første Aar af hans Studentertid.

Men saa indtraadte der en Forandring i hans Liv. Hans Syn paa Præstens Stilling i Samfundet var efterhaanden bleven ændret, og hans Barndomsdrøm var forlængst gledet ud i det blaa. Han følte, at han hverken havde Lyst til eller Forudsætning for at blive Præst.

Han havde stiftet Bekendtskab med et Par Journalister og begyndte selv at beskæftige sig med Journalistik og literære Lyster. Han skrev Artikler til et københavnsk Dagblad og Skitser og Hovedstadsbreve til Provinspressen. Digt efter Digt fra hans Haand fandt Vej til Ugeblade og Tidsskrifter.

Og en skønne Dag laa der i Boghandlervinduerne en lille, beskeden Bog med klare, sorte Bogstaver paa det lysegraa Omslag: „Hjemlig Jord“. Fortælling af Knud Poulsen, Aarsted.

Siden Knud rejste til København, havde Moderen gaaet og glædet sig til den Dag, da han blev Præst og fik Kjole og Pibekrave paa. Men det blev aldrig til noget med den Krave. Tilsidst slap han sine Studier og gav efter for sin Skrivelyst. Og Bøgerne blev staaende paa Hylderne.

Aarene gik. Knud Poulsen-Aarsteds Navn var bleven kendt i videre Kredse. Han havde vakt Opmærksomhed som Forfatter og var en skattet Journalist. Vidt havde han turet om, og mangt og meget havde

han oplevet. Og alt, hvad han hørte og saa, omformede hans flittige Pen til Artikler og Rejsebrev og Bøger.

Men hjemme i Aarsted gik hans Forældre og sled sig op i deres Bedrift. Ensomt var deres Liv, og ensomt deres Arbejde. Og Faderen var bleven tidlig gammel.

En Dag fik Sønnen Brev, at Faderen var syg. Han havde skrantet det sidste Par Aars Tid, og det havde knebet for ham at faa Arbejdet gjort. Men nu kunde han ikke mere. Moderen mente, at de kom til at afstaa Stedet, for hvad der blev dem budt, og selv gaa paa Aftægt. Det var jo triste Udsigter, men hun saa ingen anden Udvej, da der ikke var Raad til fremmed Hjælp.

„Anders ligger saa tit og taler om dig“, stod der i Brevet. „Harde vi nu haft Knud, kunde han have hjulpet os. Nu er det, vi trænger til ham“. Men nu havde de ham ikke, og saa kom de til at opgive det hele. Knud blev ikke saa lidt betænkelig ved disse Efterretninger. . . . Paa Aftægt! En lille Stue eller maaske to — og en lille Stump Have, en Indtægt, som lige kunde strække til det nødvendigeste og ellers ingen Ting. De havde ikke lagt store Summer hen, vidste han, men Salget af Besætning og Inventar kunde dog blive en køn lille Skilling i Forbindelse med Afstaaelsessummen. Saa de kom vel ikke til at lide Nød, men alligevel — — —.

Han gik og tog Skøn over det hele. Han vidste, at det vilde knibe for Faderen, naar han ingen Ting havde at sysle med. Det vilde blive tungt for ham at se andre tage Jorden i Besiddelse, den Jord, han selv havde dyrket i fem og tredive Aar. Det vilde forbitre ham Livet og maaske lægge ham tidlig i Graven.

Og Moderen. -- Hun var jo slet ikke saa gammel endnu. Kun i Midten af Halvtredserne. Kunde hun finde sig i ikke at have andre Husdyr end et Par Høns, en Gris og en Ged? Hun, som var vant til at malke sine fem Køer hver eneste Dag.

Selv kunde han ikke tænke sig sit Barndomhjem paa andre Hænder. Han saa det saa tydeligt foran sig alt sammen. De to hvide Længer, der laa i Vinkel, den brolagte Gaardsplads med den gamle Vippebrønd i Midten, og Haven med Frugttræerne, som Forældrene havde plantet som Unge. Det var for ham den bedste Plet paa Jorden.

— — — I Begyndelsen havde han følt sig frastødt af den store By. Han længtes efter de grønne Marker og de vide Udsyn, længtes efter at se Solen staa op over et Hav af bølgende Aks eller blomstrende, dugvaad Kløver. Nu havde han levet sig ind i Forholdene. Han var bleven fortrolig med Storbyens rastløse, jagende Liv, med dens Brosten og Asfalt, dens Rummel og Tummel og Støj. Han var bleven vant til de lange Husrækker og de høje, rygende Skorstene.

Men endnu havde han det sunde, langsomme Bondeblod i Aarerne, endnu havde han bevaret sin Kærlighed til den hjemlige, sjællandske Jord. Bymenneske blev han aldrig. Hvor moderne han end var i Klædedragt og Vaner — inderst inde var og blev han dog Anders Poulsens Søn fra Aarsted.

Og det kunde hænde, at hans gamle Lyst til Landbruget vaagnede i ham. Han huskede, hvor herligt det var at gaa efter en Plov og drage Fure efter Fure i den glinsende Jord. Og naar han en Dag i Høst paa sine Cykleture hørte Mejemaskinernes Klappren og saa en Skare travle Høstfolk binde den gyldne Sæd, da mindedes han sine Ferier fra Studentertiden og ønskede, at han selv var med.

Mere end en Gang havde han tænkt paa at sige Hovedstaden Farvel og erhverve sig en mindre Gaard, hvor han kunde dele sin Tid og sine Kræfter mellem Agerbrug og literær Virksomhed. Men det var kun Fantasispind. Han havde ingen, som kunde være Husmoder, og hvad Forstand havde han vel nu paa Landbrug? Og saa blev han, hvor han var.

Men mangan Aften stod han i Udkanten af Byen, paa Grænsen mellem Stad og Land, og saa ud over den milevide Flade, naar Solen gik ned langt ude bag Vestens purpurrøde Skybanker. Og dog var det ikke hans Land. Hans Barndomsegn var bakket og bølgeførmig og hegnet trindt om af fjerne Skove.

Nu havde han faaet Brevet hjemme fra, og i flere Dage gik han og kunde ikke blive dets Indhold kvit. Hans gamle Sværmeri for Landet var atter vaagnet i ham. Og det var, som om Forældrene havde skrevet til ham og bedt om hans Hjælp.

„Nu er det, vi trænger til ham“, havde Faderen sagt.

Men de havde ham jo endnu! Hvad om han tog hjem og hjalp dem saa godt, han kunde? De havde ikke andre end ham, nu, da de selv var gamle og ikke kunde mer.

Var hans Liv i Byen egentlig saa indholdsrigt? Og var der ret mange af hans Bekendtskabskreds, han kunde kalde sine Venner? De Venner, han havde fundet, havde forlængst forladt Hovedstaden og var draget langt af Sted.

Og dog vilde det blive et Offer for ham. Pen og Blæk og Bøger var efterhaanden bleven mere end hans halve Liv. En stor Københavnerroman havde han planlagt og paabegyndt, og et Skuespil skulde han fuldføre og have opført til Vinter. Og hans Stilling ved Bladet. I Timevis havde han gaaet og vejet sine Grunde for og imod. Tilsidst var han ved at slaa det hele hen som flygtige Foraarsgriller.

Men saa dukkede Barndomshjemmet atter frem i hans Bevidsthed, de to skinnende hvide Længer, den brolagte Gaardsplads og den

gamle Vippebrønd. Og saa huskede han paa sine gamle Forældre, som skulde rejse fra det hele.

Nej, han kunde ikke forsvare at blive, hvor han var. Det var hans Sønnepligt der kaldte paa ham.

Forældrenes Kærlighed havde han altid ejet. Nu kunde han vinde deres Taknemlighed. Og han troede, at han selv vilde blive tilfreds. Thi en Faders Taknemlighed er mere værd end Alverdens Ros.

*

*

*

Faderen laa stadig syg. Doktoren blev hentet et Par Gange om Ugen og efterlod hver Gang en Lugt af alskens Medicin i de lave, stille Stuer.

Men udenfor skinnede Solen paa de hvide Mure og de foraarsgrønne Marker. Havens Buske grønnedes. Paaskeliljerne stod i Knop og Violerne kom frem paa Havegærdet. Og Duerne kurrede og pludrede og soled sig paa Taget, og Hønsene boltrede sig i Jorden og kaglede og klukkede den lange, udslagne Dag.

Der var nok at bestille for Knud. Hver Morgen Klokken fem var han paa Benene.

Efter endt Morgengerning tog han i Marken, hvor Solen endnu stod lavt i Øst og skinnede gyldenrødt over Bakkerne. De kolde Morgentaager stod over Lavningerne, og der var et fint Lag Rim i Græsset. Og Fuglene fløjtede i Hegnet og Lærkerne kvidrede og steg til Vejs og blev tilsidst til bitte, smaa, mørke Prikker højt oppe i den disede, blaanende Luft.

Han og de to smaa, sorte Heste drog op og ned ad Agrene. Mulden smuldrede mellem Harvetænderne, saa Støvet drev over Jorden, og det knirkede og knagede i Seletøj og Hammel, naar de Sorte med spændte Koder lagde alle Kræfter i op over Bakken.

En Gang imellem holdt han stille og lod Hestene drage Pusten. Det dampede fra de blanke, svedige Rygge og der var vaade, skinnende Pletter under Selerne. Knud samlede Tømmerne og gik hen til dem. Han strøg dem over Lænden, rettede lidt paa Mankeremmen og klappede de prustende Muler.

„Naa, I bliver nok varme, Gamle“. Han kløede den Nærmer paa Halsen, mens den kælent strakte Hovedet frem. „Ah, er du der, gamle Stjærnl!“

Og saa satte han i Gang igen.

Saa ofte han kom hjem, listede han ind til Faderen og fortalte, hvor langt han var kommen, og spurgte ham til Raads. Og naar han

om Aftenen gik til Ro, var han saa træt i alle Lemmer. Han var ikke vant til den daglange, trælsomme Trasken i den bløde Jord.

I sit stille Sind havde han gaaet og næret bange Tanker for Saaingen. Han havde ikke mindste Begreb om at saa, vidste han. Hvad Harven gik udenom første Gang, det fik den altid den næste. Men anderledes var det med Sæden. Hvor Kornet falder, der fæster det Rod. Og nødig vilde han have, at Marken, naar Sæden kom op, skulde frembyde et Skue, som om der var saaet i Hvirvelstorm.

Men den landlige Hjælpsomhed raadede Bod paa hans Mangler. En Dag kom Christoffer Olsen med baade Hest og Saamaskine, og Knud fulgte efter med Sæddækker og Tromle. Snart var det hele i Orden, og de tilsaaede, nytromlede Agre laa saa uberørte og skinnende i Solen som en nyrevet Havegang ved Pinsetid.

Christoffer og Knud var omtrent jævnaldrende og gamle Skolekammerater. Men Knud havde altid været blandt de øverste og Christoffer blandt de nederste. I den første Skoletid havde Knud ofte i Regnetimerne i sin Egenskab af Bihjælper tildelt Christoffer mange ubehagelige Stik med sin dertil spidsede Griffel, naar de havde en eller anden Tavleregning uvedkommende Ting at afgøre med hinanden. Og Christoffer maatte altid finde sig i Stikkene, da Slagsmaal i Timerne af bestemte Grunde var forbudt, og det var løsagtigt at sladre.

Men Christoffer havde klaret sig godt i Livet — trods sin den Gang mindre udviklede Færdighed i at regne paa Tavle. Nu regnede han til Gengæld saa meget bedre i Hovedet.

Han havde overtaget Faderens Gaard og var bleven en køn, stout Bonde med et fyldigt Skæg og et Par kloge Øjne, der aldrig blev brugt forgæves.

Nu var Rollerne byttet om, og det var Christoffer, der var „Bihjælper“. Trolig stod han bi med Raad og Daad, og Knud saa op til ham med Beundring.

— — — En Morgen stod de mange spæde Spirer med Hovedet oven for Jorden, og der laa en rolig Farvetone over Marken. For hver Dag blev Spirerne større, og tilsidst var Agrene grønne.

Og Rodfrugterne begyndte at komme op. Roerne stod allerede som lange, grønne Streger i Midten af de jordgraa Kamme.

Dag efter Dag gik Knud og saa paa alt det groende Liv. Rundt om var der Grøde og Vækst, og alt stod frem af Jorden, Græs og Sæd og Blomster. Det daglige Arbejde tog hans Interesse fangen, og han følte sig glad og tilfreds. Hver Morgen var for ham en Opvaagnen i et jordisk Paradis, hvor Lærker sang og Solen skinnede, og Duggen tindrede over Mark og Eng fra Millioner af grønne Græsstraa.

Hans Liv var mere enkelt end før og dog mere mangfoldigt, mere frit og mere sundt. Her havde han højt til Loft og vidt til Vægge. Det var, som selve Horisonten her havde flyttet sine Grænseskel og aabnet Udsyn for ham til fjerne Egne i Morgen- og Aftenrøde-Lande.

Det gik fremad med Faderens Helbred. Han var oppe nu og kunde sidde paa Bænken udenfor og slikke Solskin, og en Søndag Eftermiddag listede han ud i Marken, støttende sig til en Stok og Sønnens stærke Skulder.

Faamælt gik han og saa paa det hele, og Knud ledte ham omkring og viste ham alt.

Tilslidst standsede de ved Gærdet, og Faderen saa ud over Vel-signelsens rige Fylde.

Da strømme alle Kilder over i hans Indre, og Taarerne stod ham i Øjnene. Hvert Foraar havde han gaaet her og gjort sit Arbejde og set alting spire frem, i Aar havde han ligget syg i sin Seng; men andre havde gjort hans Arbejde saa godt, som om det var ham selv.

Og nu saa han det hele igen. Hans Haand klemte krampagtigt om Kæppens Krumtag, og der bævede et Ord paa hans Læber.

Saa greb han Sønnens Haand og knugede den fast.

*

*

*

Tiden gik og Roerne fik kraftige, krusede Blade. Foraarsæden blev højere og tættere, og Rugen stak sine grønne Aks op gennem Bladenes svulmende Hylster. Hver Morgen kunde Knud se, hvor den skød i Vejret. Tomme for Tomme strakte den sine lange, grønne Straa, og tilslidst naaede de ham til Brystet. Og han huskede, hvorledes han som Dreng havde gaaet langs med Rugen og moret sig med at lade Straa og Vipper glide ind og ud mellem Fingrene.

Han havde kalket og gjort Huset i Stand til Pinse, som Faderen altid plejede. Han havde luget Roer og hyppet Kartofler og gaaet det hele igennem med Radrenseren. Og han havde bearbejdet Brakjorden, gravet Sten op og pløjet og harvet og tromlet og harvet igen, saa alle Kvikrødder laa i visne, henvejrede Totter oven paa Jorden. Og allevegne listede Faderen omkring og sagde ham, hvordan han skulde.

Nu var Høhøsten inde. Junisolen brændte paa den tørre Jord, og Sommervindens lette Brise var mættet med krydret Duft af vejret Hø og nyslaaet Græs, der laa paa Skaar.

Knud og Moderen gik hver Dag og sled i Høet, vendte eller rev det eller kørte det hjem. Faderen fulgte allevegne med sin Rive. Det var ikke meget, han magtede, men han vilde være med.

Og naar Dagværket var endt, den sidste Aftensyssel besørget og Nadveren spist, tændte Knud sin Pibe eller en Cigar og gik en lille Tur ned til Skolen, hvor han og Hansen, den ny Andenlærer, tilbragte mangen Aftenstund sammen med en Pibe Tobak og en Passiar. Eller han gjorde en lille Afstikker ud til Christoffer Olsen.

Christoffer var den Mand, Knud mest havde Omgang med. Han følte sig mere tiltrukken af dennes stilfærdige Væsen. Christoffer førte aldrig det store Ord, han var aldrig den Mand, der gav det fine Parti. Men saa man nøjere efter, mærkede man hans Indflydelse og Hjælp-somhed overalt.

Ingen Smaamand gik nogensinde uhjulpen af hans Gaard. Gjaldt det et Læs Halm eller lidt Saasæd, eller kneb det med et Par Heste og en Mand et Par Dages Tid — alt kunde de faa hos Christoffer. Han kunde ikke sige nej.

Det blev ofte langt over Sengetid, naar Knud og Christoffer havde en eller anden Ting at tale om. De drøftede Spørgsmaal af vidt forskellig Art. baade Kunstgødning og Halvbrak, Ajelebeholder og Andelsbevægelsen, Skolevæsen og Politik og Literatur og sociale Spørgsmaal. Og den ellers tavse og faamælte Christoffer udfoldede undertiden en Veltalenhed, som Knud aldrig havde tiltroet ham at være i Besiddelse af.

Der hvilede en egen gammeldags Fred og Hygge over Christoffers Hjem. I den forreste Stue stod Langbænken og det svære Egetræsbord paa deres hævdvundne Plads, hvor de havde staaet gennem Tiderne. Bilæggerovnen var der og de gamle Billeder hang der endnu paa deres gamle Pladser paa Væggen, Husbond og Tyende spiste ved samme Bord, og Tjenestefolkene sagde endnu „Manden“ og vor „Mor“.

I Mellemstuen og Øverstestuen var der heller ikke sket stor Forandring. Der gemte sig saa mange gamle Minder i Krogene, og dog var der en frisk Luftning overalt, hvor man kom. Det var, som det gamle og nye havde mødt hinanden i god Forstaaelse og var gaaet op i en højere Enhed.

Christoffers Fader — Jens Olsen — leve endnu. Det var en ærverdigg, gammel Mand med kortklippet, hvidt Skæg og lange, hvide Lokker, der laa ud over Ører og Frakkekrave.

Mangen Søndag Eftermiddag tog Knud Plads ved Jens Olsens Side omme ved Porten. Der sad de saa rart i Skygge. Og naar Knud begyndte at spørge, fortalte den gamle om gamle Tider og gamle Skikke fra den Gang, da han var ung.

„Det er saadan et fornuftigt, ungt Menneske, denne her Forfatter, eller hvad han er. Jeg undres somme Tider selv paa, at han kan have Taalmodighed til at sidde og høre paa saadan en gammel Stabejs som mig.“

Men Knud havde god Taalmodighed, og Jens Olsen snakkede væk. Han fortalte om Bryllupper og Begravelser og Fastelavnsløjer og Høstgilder, om Politik og Landbrug. Han endte altid med Landbruget.

„Ja, den Gang kørte vi til Byen med vor Sæd og vore Ting. Vi kærnede selv vort Smør, vi bagte vort Brød og bryggede vort Øl. Nu gaar det hele paa en anden Maade. Nu laver de Andelsmejerier og Andelsslagterier og Vandværker, de sender Mælken bort og faar Vallen tilbage. De sælger Smørret og spiser selv Margarine. Og mindre faar de for det — forholdsvis. Det er som fra Haanden i Munden. De Penge, de faar ind for Smørret, giver de skyndsomst ud igen til Kraftfoder. De lader andre skumme Fløden — hehehe!

— Nej, det var nok os gamle, som samlede de Penge, der siden blev lavet Mejerier for. Men naturligvis, det er godt troligt, at det maatte blive saadan. Alt kan ikke blive ved med at gaa i den gamle Skure, nej, saamænd kan det ej. Og de unge er ogsaa meget klogere end os gamle paa saa mange Omraader, det skal jeg gerne give dem Ros for. — Og saa har man jo gjort sit Slid en Gang. Nu er det de Unges Tur at gøre deres, og saa skal man lade dem selv om det, for saa gaar det bedst. Det er noget, jeg saa tit har sagt til Christoffer og hans Kone og til min egen Pige med. Mange Steder gaar de gamle og regerer og kommanderer og holder Hus, de tror, at det slet ikke kan gaa, naar alting ikke bliver, som de vil, og saa maa unge snige sig til at handle bag de gamles Ryg. Jeg har altid ladet dem selv om det. — Jeg har det jo saa godt for min Person, som jeg kan ønske det. Og saa kommer de alligevel saa tit og spørger mig til Raads om et og andet: „Synes du ikke ogsaa det, Far?“ — — Ja, ja, Knud, nu skal du have Tak for Selskabet. Du sidder saa taalmodig og hører paa al min gammeldags Snak. Men naar du bliver ked af det, maa du godt rende din Vej.“

Og den gamle Mand rettede paa Huen og strøg med sin store, magre Haand hen over de tynde, hvide Lokker.

Men Knud blev altid beriget ved disse Samtaler. Ingen kunde fængsle ham og sætte hans Tanker i Bevægelse som den gamle Jens Olsen.

Og han forstod Grunden til den stille Hygge i de gamle Stuer — Grunden til de gammeldags rolige Forhold, der desværre var forsvunden fra mangt et Sted. Det var Fader og Søn, der i god Forstaaelse havde rakt hinanden Haanden og trolig hjalp hinanden endnu.

Og naar han fra andre Steder hørte om Stridigheder mellem gamle og unge — den ofte pinlige Kamp mellem den ældre og den yngre Slægt, eller naar han var Vidne til den uendelige Krig mellem Hus-

bond og Tjenestefolkene, da tænkte han altid paa gamle Jens Olsen og Christoffer. Gid der blot var mange flere af den Slags Folk.

*

*

*

Sommerens gyldne Rigdom var kørt hjem i Hus og Stak, og Høstens travle Tid var til Ende. September kom med klare, stille Sommerdage, med blaa Himmel og straalende Sol over gule, afhøstede Marker. Og Oktober fuldte efter, raakold og regntung og trist. Trækfuglene samledes og drog bort til andre Egne, Trærnes Blade gulnede og faldt. Den første Nattefrost meldte sig, og de sidste Rodfrugter blev bjerget og kulet ned. Tilbage blev kun tomme Marker med skiddengraa Stubbe og afbleget Græs, der stod saa øde og fattigt mod den grønne Vinter-rug.

Knud var paa det sidste med Vinterpløjningen. Dag efter Dag havde han gaaet bag Ploven, der drog Fure efter Fure og gemte det sidste Spor af Sommerens Grøde under Muldens mørke Dække.

Travle Dage havde det værer for ham, men det legemlige Arbejde var bleven ham en Lyst. I Marken bag Harve og Plov havde han fundet en Gerning, hvis Frugt var Høstens gyldne Sæd. og hvis Løn ikke alene var Sæddyngerne paa Loftet, for ham var Lønnen ikke mindst Forældrenes Glæde og Kærlighed og Tak.

Med Faderens Helbred gik det stadig godt. Han kunde maaske leve en Del Aar endnu og pusle lidt med Huset og Marken, naar han slap for at tage haardere fat, og Moderen var rask og stærk som al Tid.

En Gang imellem havde hun dog ladet Knud forstaa, at ogsaa hun var snart til Aars, og hvis hun faldt fra, eller Sygdom faldt ind, var det godt, om der var en anden til at tage Styret efter hende. Og i fortrolige Øjeblikke havde hun foreslaaet ham baade en og anden god Pige, som han vist godt kunde faa, og som hun ogsaa troede, han vilde være tjent med.

„Men det maa du naturligvis selv om“, sluttede hun altid.

Der var nu ingen af de foreslaaede, som „stod ham an“, som Per Skrædder sagde, da han skulde købe Hest. Men naar hans Tanker undertiden efter saadanne Hentydninger strejfede Giftermaalsgebetet, steg et Billede frem i hans Bevidsthed, et Billede af en ung Kvinde med klare, blaa Øjne og en mørk, flettet Haarknude i Nakken. Det var Christoffers Søster, Margrethe. „Min egen Pige“, som gamle Jens Olsen al Tid kaldte hende.

Hvis han en Gang skulde giftes, maatte det vistnok blive med Margrethe.

Og mange Aftener og manges Søndag Eftermiddag aflagde Knud Besøg hos sine Venner — maaske lidt oftere end før. Og altid fik han et Velkomstmil af de blaa Øjne og et velment Haandtryk af hendes store, bløde Haand.

Ofte saa han hende paa Vej til en fattig og syg, og al Tid havde hun noget godt med til dem. Det var hendes bedste Timer at sidde ved en Sygeseng, havde hun fortalt ham. Og tit havde han siddet ude i Haven og lyttet til hendes glade Nynnen, naar hun gik og passede sit Arbejde i Stuer og Køkken.

Ja, hvem der blot havde saadan en Lysalf i Hjemmet — saadan en Lykkens Fe, der kunde sprede Solskin og Hygge over Livet.

En Søndag Eftermiddag fik han under et Paaskud lokket hende ud i Haven. Og ovre paa Udsigtshøjen mellem Snebærbuskene friede han og fik hendes Ja.

Christoffer lo saa lunt i Skæget. Han havde i de sidste Par Maaneder set mere, end han havde talt om. Og gamle Jens Olsen blev helt betagen af indre Rørelse over sin nye Svigersøn.

Knuds Fader straaled af indre Tilfredshed, da han hørte det, og Moderens Ansigt blev et eneste Smil. Men i et Øjeblik Enrum tog hun Sønnen i Armen og saa fast paa ham.

„Ja, min Dreng: „Den ager et godt Læs i Gaarde, der faar en god Kone“, og det faar du. Vær altid god ved hende og bedrøv hende ikke. Men det er vel ikke for min Skyld, Knud?“

„Nej, det er for min egen Skyld“, sagde han og lo.

Og Anders Poulsen og hans Kone tænkte med Glæde paa den Tid, da de skulde give Plads for de to unge.

*

*

*

Naar Knud tænkte tilbage til hin Dag i Foraaret, da han var vendt hjem til Forældrene, følte han godt, hvor meget han selv havde vundet, skønt det den Gang havde været ham et Offer. Det daglige Samliv med Forældrene havde knyttet ham fastere til dem. Dem vilde han herefter vie sine Kræfter og sin Omsorg, — de to gamle, ensomme Mennesker, som han skyldte sit Liv.

Nye Venskaber havde han knyttet, Venskaber, der vilde holde Livet igennem. Og nu havde han fundet sig en Brud. Hun vilde blive ham en god Hustru og hans Forældre en kærlig Datter. De skulde hjælpes ad med at gøre de gamles Livsaften lys og lykkelig.

Nu var Markarbejdet til Ende, og Vinteren kom med korte Dage og lange Aftener, men der var Arbejde nok. Ogsaa udadtil var der Opgaver, han kunde ofre sine Kræfter. Christoffer og Lærer Hansen

havde i Samraad med Knud oprettet en Folkebogsamling, som han var bleven Leder af. Der havde været snakket om den saa længe, nu blev det endelig Virkelighed. Og en Foredragsforening var bleven dannet med Christoffer som Formand, og Knud havde lovet at tage Haand i Hanke med.

Margrethe havde i flere Aar haft Byens unge Piger samlede til Haandarbejde. Nu havde Christoffer faaet den Tanke at tage sig lidt af Byens mandlige Ungdom. Der var for mange Karle, der om Aftenen sad og tærskede i Kortene nede paa Kroen, og for mange, der sad og smaasov paa Langbænken i Borgestuerne, mens Husbonden holdt Gilde i Øverstestuen eller kørte i Selskab.

Dem maatte der ruskes Liv i. Hvad om han en Aften om Ugen fik samlet dem sammen i sluttet Lag om en Taar Kaffe eller lignende. Saa fandt man vel altid paa noget at tale om.

„Maaske ogsaa Forfatteren vilde læse op en Gang imellem? — Saa skal du se, Knud, vi skal nok faa lidt Liv i dem. Og det skal blive til Fordel baade for Bogsamling og Foredragsforening.“

Og Forfatteren havde lovet at læse op saa tit, man ønskede det. — Christoffer, det var en Mand, der kunde!

Ja, der var mange Steder, hvor der trængtes til at blive pløjet og dyrket op, saa Jorden kunde blive modtagelig for Livets spiredygtige Sædekorn.

Til næste Foraar skulde der bygges et nyt Stykke til Anders Poulsens Stuelænge. Og saa skulde der laves til Bryllup i Christoffers Gaard, og Margrethe skulde drage ind som Kone i Knuds Barndoms-hjem.

Knud gik og levede i Haabet. Det grønnedes og groede i hans Sind med Uro og Lykke og Længsel. Det skød frem som grønne Urter paa en Foraarsdag. Og Digt efter Digt steg frem i han lykkeskælvende Sind og gemtes i Skrivebordsskuffen, naar Margrethe havde læst dem. Hvert lille Digt var en Kærlighedens Lovsang. Margrethe og han — hvor skulde de faa det lykkeligt og godt i deres lille Hjem. De tænkte ikke over, at Lykken er ikke bestandig.

Dog tænkte Knud længere frem i Tiden. Han tænkte allerede paa at købe sit Barndomshjem. Det havde altid været Forældrenes Maal — det, de aldrig havde naaet. Og det tilstødende Stykke Jord, som tilhørte Christoffer, havde han allerede faaet Løfte om, hvis han en Gang vilde udvide Bedriften.

Den paabegyndte Roman og det ufuldendte Skuespil laa urørte i hans Skrivebordsskuffe. Og de fik vist Lov til at blive liggende. Emnet havde mistet sin Tiltrækning og han troede ikke mere at kunne finde den tabte Traad.

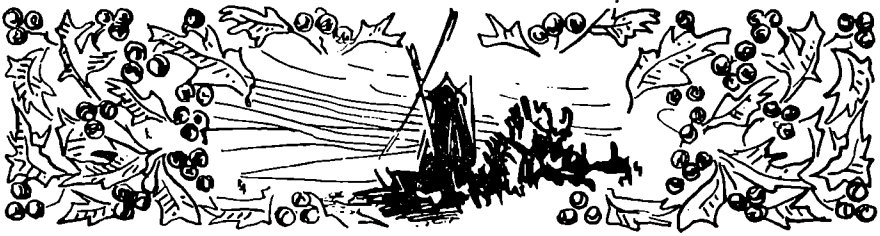
Men i de gamle Omgivelser og det daglige Arbejde, ved sin Omgang med Hjemegnens gammelkendte Skikkelser, og ikke mindst ved sine mange Samtaler med Christoffer og gamle Jens Olsen havde han faaet mange nye Tanker og samlet mange nye Indtryk. Og hvis han endnu en Gang i de lange Vinteraftener fik Tid til at skrive, da vilde han tage fat paany, hvor han i sin Tid begyndte ved den hjemlige Jord.

Her havde han fundet sin Virke.

Her vilde han bygge sit Hjem.

Jens Nielsen.

Sønderjydernes Deputation til den franske Kejser i 1864.

Øjeblikket synes nu at være kommet til at minde om en Episode i de danske Sønderjyders Kamp for deres Nationalitet, som maaske ellers kunde være udsat for Forglemmelse. Det er Henvendelsen til Napoleon den Tredie i September 1864, — altsaa mellem Fredspræliminariernes Undertegnelse i Wien den 1. August og Freden den 30. Oktober — hvorom min afdøde Fader, Fysikus *F. F. Ulrik*, dengang i Tønder, har efterladt sig nogle Optegnelser, som forekommer mig, særlig paa det nuværende Tidspunkt, at have nogen Interesse.

Forberedelserne til dette Skridt, som under de allierede tyske og østerrigske Hæres Okkupation selvfølgelig maatte træffes under dybeste Hemmelighedsholdelse, førte til Vedtagelse af følgende, af de seks delegerede udarbejdede, Adresse:

Allernaadigste Keiser!

Vi, som her i dybeste Underdanighed tage os den ærbødige Frihed at henvende os til Deres kejserlige Majestæt, ere Beboere af Slesvig, det Land, som gennem mange Aarhundreder har fremkaldt Tysklands Erobringslyst og som efter en fortvivlet Kamp nu er prisgivet tysk Barbari. Slesvig, nylig Sædet for Orden og Frihed, er nu bleven en sørgelig Skueplads for den ved Tyskernes Vilkaarlighed fremkaldte Uorden og Forvirring og et Offer for et fanatisk Partis raa Vold. At udtale Troskab mod vort danske Fædreland regnes os nu for en Forbrydelse og med den onde Samvit-

tigheds skinsyge Iver fordoble vore Undertrykkere deres Bestræbelser for at kvæle enhver Ytring og Bevægelse, som kan vidne om vore danske Sympatier.

Men i vore nordslesvigske Brødres Navn opløfter vi, simple Borgere og Bønder, vor Røst og vi træde frem for Deres keiserlige Majestæt for at vidne om de Følelser, der besjæle vore Ulykkesfæller. Til Vidnesbyrd om vor Bemyndigelse til at tale i vore Medborgeres Navn medbringer vi paa Grund af Forholdene kun de talrige Adresser, hvoraf vi tillader os at forelægge Afskrifter, trods alle Forfølgelser undertegnede af Tusinder iblandt os.

Allernaadigste Keiser!

I mere end Tusinde Aar har Slesvig været forenet med Danmark og været vor Stammes Bolværk imod Tysklands Overfald, men i Tidens Løb har tysk Nationalitet trængt sig ind hos os, saa vi ere blevne adsplittede i to Dele, først forskellige i Sprog, siden fjendtlig stillede overfor hinanden. De tyske Stormagters Angreb paa os var, at Sydslesvigerne undertryktes af de Danske, men nu i deres Overmod træde de det Nationalitetsprincip under Fødder, som de nylig paakaldte, og de fordre, at Nordslesvig for bestandig skal adskilles fra det danske Folk, til hvilket det ved uopløselige Baand føler sig knyttet. Fra Danmark kunne og ville vi ikke skilles, ingen Skranke vil vi se oprejst mellem os og det skandinaviske Norden, Endemaalet for alle vore Ønsker og al vor Higen. En Fred, der saa dybt vilde saare vor nationale Følelse, kunde aldrig blive endelig, thi hvis vi hindredes i at følge det skandinaviske Nordens Skæbne, vilde Slesvig fra Flensborg til Kongeaaen blive et andet Venetien.

Allernaadigste Keiser!

Vi kunne ikke nærme os Deres Majestæts Trone uden at udtale den dybtføjte Erkendtlighed, hvoraf vi og vore Medborgere ere gennemtrængte, for den Styrke og det Eftertryk, hvormed Deres keiserlige Majestæt paa London-Konferencen har hævdet Nationalitetsprincippet. Vi har inderlig beklaget, at man ikke har modtaget det vise Forslag, som fremsattes af en Hersker, som bedre end nogen anden har forstaaet sin Tidsalder. Vi ere kun jævne Borgere og ikke indviede i den højere Politik's Hemmeligheder, men vi ere gennemtrængte af Kærlighed til vort danske Fædreland, hvorfra ingen menneskelig Magt kan løsrive vore Hjerter. Vi haabe, at denne Følelse vil være os en Undskyldning for den ydmyge Bøn, som vi her vove at frembære for Deres Majestæt; thi vi have fæstet vor Lid til den Fyrste, som efter at have frelst Frankrig har ind-

viet en ny Tidsalder og først har hævdet og sikret Folkenes Ret til selv at vælge deres Kaar.

I de danske Slesvigeres Navn bede vi Deres Majestæt ogsaa at forhjælpe os til den samme Ret og Frihed til at udtale os om vor tilkommende Skæbne. Den eneste Vej til en endelig Løsning og varig Fred vil være en Afstemning i Slesvig under betryggende Former. Det er vort sidste Haab, at Deres keiserlige Majestæt vil forhjælpe os til dette Frelsens Middel fra at blive overgivne til vore Fjender.

Vi, det skandinaviske Nordens Forpost, nu forladte af Alverden, have anset det for en hellig Pligt at drage herved for at anraabe Deres keiserlige Majestæt om Bistand. Et eneste Trøstens Ord fra Deres Majestæt vil lægge en uovervindelig Styrke i vor Udholdenhed.

Slesvig, den 22. September 1864.

Kleving,
Stenhugger,
Flensborg.
Nielsen,
Bonde,
Reisby.

Hansen,
Brygger,
Haderslev.
Højbjerg,
Møller,
Visby.

Ulrik,
Læge,
Tønder.
Schmidt,
Proprietær,
Als.

Dette Aktstykke, hvis højstemte Form allerede bærer Mærker af Tidens Patina, blev dog ikke anvendt efter sin Bestemmelse i den Skikkelse, hvori det her foreligger. Efter at Deputationen var ankommen til Paris, søgte den Forbindelse med derværende Danske, navnlig med den senere bekendte Litterat og Politiker *Jules Hansen*, og under Samraad med ham udarbejdedes en Adresse til Kejseren, som i sin danske Ordlyd har følgende Form:

Til Hs. Majestæt de Franskes Keiser!

Sire!

Under den sidste Tids haarde Trængsler har vi danske og dansksindede Slesvigerer stedse levet i det tillidsfulde Haab, at vor Skæbne endnu ikke havde fundet sin endelige Afgørelse i den stedfundne ulykkelige Fred; thi den nuværende Tilstand og den Fremtid, som vi fra tysk Side har at vente, strider i den Grad mod Nordslesvigs og dets Beboeres Tarv og Ønsker, lige fra Kongeaalen til syd for Flensborg, at den aldrig vil kunne føre til varig Fred, men tværtimod vil blive en Spire til stadig Tvedragt og Strid.

Vi nære derfor stadig det Haab, at Europas Stormagter og navnlig De, Sire, som stedse har været de undertrykte Nationaliteters Talsmand, vil forhindre, at de nuværende sørgelige Tilstande forlænges, og bevirke, at Slesvig indtil syd for Flensborg atter bliver forenet med Danmark, vort elskede Fædreland, hvortil vi føle os knyttede ved Sprog, Nationalitet og Sympatier. Lige overfor de utrættelige, ovenfra begunstigede Agitationer af et indtrængt tysk Parti føler vi undertegnede, Landets Børn og oprindelige Beboere og som saadanne bedst kendte med Forholdene, os drevne til for Deres keiserlige Majestæt at udtale, at de Stemmer, der nu fra tysk Side offentliggøres, for Nordslesvigs Vekommende kun repræsentere et aldeles forsvindende Mindretal, og at kun Frygten for Fængsling, Standsning af Erhverv og alle de optænkelige Fortrædeligheder, hvormed vi trues, hindrer os i offentlig at fremtræde og aabent at udtale, at vi ikke nære noget højere Ønske end atter at forenes med Danmark.

I fuld Tillid til Deres Majestæts allernaadigste Beskyttelse vove vi allerunderdanigst at bede Deres Majestæt om naadig at modtage denne Adresse.

Deputationen opnaaede ikke at faa Foretræde hos selve Keiseren, men kun hos hans Udenrigsminister, *Drouyn de Lhuys*. Denne udtalte ved Audiensen, at efter at han havde overrakt Keiseren Slesvigernes Memoire, havde Keiseren befalet ham at modtage Hr. *Hansen* og et Medlem af den danske Deputation og paa den varmeste Maade udtale Hans Majestæt Keiserens Sympatier for Nordslesvigernes Lidelser, samt Hs. Majestæts Tak for den Tillid, de havde vist ham ved at henvende sig til ham, et Skridt, som i højeste Grad har rørt Hs. Majestæt, der er en Ven af Folket. Han har derfor befalet Ministeren at udtale sig som følger: „Keiseren kan ikke modtage Deputationen højtideligt, da han derved ligeoverfor Tyskland vilde give det Udseende af at ville støtte Nordslesvigernes Sag paa en mere aktiv Maade end de nuværende Forhold tillade ham. Keiseren kan for Tiden kun støtte Danmark ved diplomatiske Midler, men undlader ikke at gøre dette ved enhver Lejlighed, der tilbyder sig. For Øjeblikket at ville fortsætte en fortvivlet Modstand vilde kun være at bringe mere Ulykke over det haardtprøvede Land. Keiserens Regering vilde ikke kunne paatage sig Ansvar herfor; men hvis Lejlighed engang skulde gives, hvis navnlig Nationalitetsprincippet, som Keiseren vedkender sig og hvorfor han arbejder, skulde komme til en fyldigere Gennemførelse, da vilde jo deraf følge, at Nordslesvig vilde falde tilbage til Danmark. Det var hans varmeste Ønske, at bedre Dage maatte opstaa for det ulykkelige Land“. Keiseren tillod,

at det nærværende Medlem af Deputationen meddelte dette Svar til de øvrige Medlemmer og gennem dem til deres Landsmænd i Slesvig.

For sit eget Vedkommende tilføjede Ministeren nogle særdeles hjertelige Ord og fraraadede sluttelig at benytte Pressen for at meddele Resultatet, da dette kun vilde udsætte Medlemmerne af Deputationen for Fortrædeligheder.

Endelig overrasktes der — om ved Audiensen eller senere er ikke oplyst — hvert af Deputationens Medlemmer en kalligraferet, ikke underskrevet, Adresse fra Frankrig til det danske Folk. Den har følgende Ordlyd:

Til det danske Folk!

Europa har nylig været Vidne til en i Historien enestaaende Strid. I fem Maaneder har et lille og svagt Folk forsvaret sine Hjem og sin Uafhængighed mod to Stormagter.

Danmark har staaet ene i denne ulige Kamp; det Folk, som var mest interesseret i at komme det til Hjælp og som synes at være bundet dertil med Ærens Krav, har svigtet det.

Dersom Frankrig under disse Omstændigheder havde tagt Del i Striden, vilde dets Indblanding sandsynligvis have givet Anledning til Komplikationer, hvis Følger vilde unddrage sig enhver Beregning.

Men tro ikke, at Frankrig har været en ligegyldig Tilskuer. Det er med den mest levende Sympati, at det har fulgt det danske Folks fortvivlede Modstand, fordi det er knyttet til dette Folk med saa mange Baand og fordi det kender det som Tilhænger af den moderne Civilisations Principer.

Det er med dyb Beundring, at vi har været Vidne til Eders Soldaters heltmodige Anstrengelser og vi har ikke været kolde Vidner til Eders Repræsentanters modige Protest mod en Fred, som vil krænke Nationalitetsprincippet.

Med hvilken Bevægelse har vi ikke hørt Nødraabene fra de Danske i Slesvig ved Truslen om brutal Vold at blive skilte fra deres Brødre i Kongeriget.

Danske Folk! Vi, for hvem Fædrelandskærligheden er den første af alle Dyder, vi anse det for vor Pligt at bevidne Eder den dybe Interesse, som Eders uforskyldte Ulykke indgyder os, og udtale vore varmeste Ønsker om, at bedre Dage vil oprinde baade for Eder og hele den skandinaviske Stamme, som er ramt ved Eders triste Skæbne.

Drouyn de Lhuys glemte ikke sin Interesse for Sønderjydernes Sag. Han var endnu fransk Udenrigsminister i August 1866, da det lykkedes Napoleon den Tredie ved Pragerfredens Afslutning at faa optaget i Fredstraktatens § 5 Bestemmelsen om Nordslesvigernes Ret.

Af Deputationens Medlemmer er ingen mere i Live.

* * *

Det er et Klagesuk over Tabet af sit Hjem, som gaar igennem denne Adresse til den franske Kejser. „Mit Hjem er min Borg“, siger Englænderen. Og den Mand, som ikke vil værne sit Hjem, er en Usselryg, som ikke fortjener at regnes som Menneske. Den største og ædleste Kærlighed, der bor i et Menneskehjerte, er Omsorgen for sit Hjem. Den hellige Skrift gør den samme Betragtning gældende.

Men Ordet Hjem rækker videre end den enkelte Plet, man arbejder paa, thi saa haver Gud afsat bestemte Grænser for ethvert Folk, og deri samler Begrebet „Fædreland“ sig.

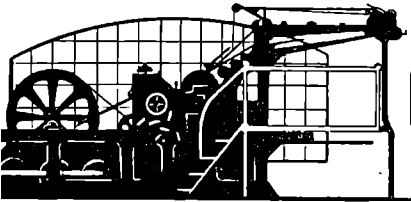
Det er er hul Frase, som man undertiden hører, at mit Fædreland er der, hvor jeg tjener mit Brød. Det er en falsk Tale, som man maa vende sig imod med Foragt.

Det vilde være paa sin Plads, om de danske Ungdomsforeninger tog dette Spørgsmaal op til grundig Overvejelse og indsendte en Adresse til den høje Regering og bad denne om foreløbig at indstille Afrustnings-Bevægelsen. Ja, sagde det klart og godt. At lade Danmark i Stikken. „Det skal ej ske“. Thi saa længe vi har Raad til paa mangfoldige andre Omraader at ødsle med Millioner — vi nævner i Flæng 400 Millioner Kroner aarlig til spirituøse Drikke, 130 Millioner Kroner aarlig til Cigaretter — kan vi uden Savn afse nogle faa Millioner Kroner til en velordnet Hær.

Danmark kan være sin Krigshistorie bekendt, og bortset fra al Krigsførelse, er der en sund, opdragende Udvikling i vor militære Uddannelse. Man bliver paa ingen Maade et ringere Individ af at gaa den militære Skole igennem. Man opnaar for det første en Kammeratskabsfølelse, der faar Betydning for hele Livet, man lærer Orden og Lydighed, som for manges Vedkommende hjælper til at sætte smukke Frugter i deres senere Virksomhed — Jernbanemænd, Postvæsen o. s. v. Vor Officerstand er i Pagt med det bedste i vort Folk. Der er nogle, som vil paastaa, at her har den danske Folkehøjskole ogsaa haft sin Betydning, og er dette rigtigt, da maatte mange Tusinder danske Højskolefolk tage til Orde herimod. Her er en Sag, som kalder paa hver dansk Mand og Kvinde.

Ønsker De

at forøge Deres Omsætning, bør De reklamere paa den rigtige
Maade. Dette sker absolut bedst ved til enhver Tid
at have første Klasses Tryksager, idet disse
repræsenterer Deres Firma
udadtil.

◀ KONGSVANG ▶ BOGTRYKKERI

har

store, nye Maskiner

med de allersidste moderne Forbedringer og er derfor
leveringsdygtig til

store Bogtrykarbejder

Tilbud gives gerne paa Forlangende.

Ligeledes leveres i fineste Udførelse:

Adressekort - Adressesedler - Afregninger - Beretninger - Begravelsessalmer - Billetter - Brevpapir - Brochurer - Bøger - Blade
Cirkulærer - Dags-Datoer - Etiketter - Fakturaer - Festsange
Følgesedler - Interimsbeviser - Kataloger - Kontrabøger - Kontokuranter - Kontrollbøger - Kort - Konvolutter - Kvitteringer
Købekontrakter - Lejekontrakter - Love - Manillamærker - Meddelelser - Medlemsblade - Medlemskort - Pjecer - Plakater - Prislister - Programmer - Protokoller - Regninger - Regnskaber
Kort sagt: **Alt i Bogtryk!**

Telefon 113

Thyrasgade 4 - Kongsvang - Aarhus